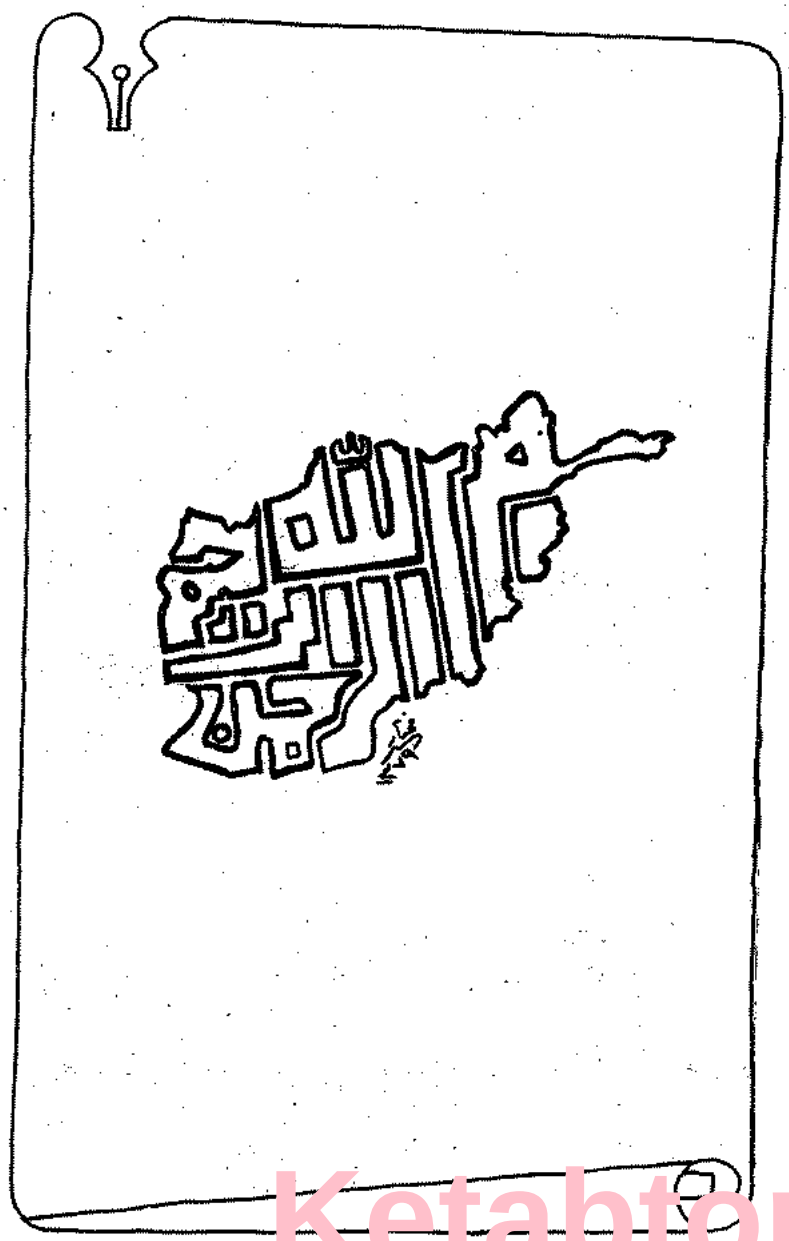

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهدا

هغه پښتون زلمي ته چې
د افغان ولس د نجات لاره لټوي

* * *

زړه پرې روښانه کړه بلکا واخله
توري تیاري لره رنا واخله

خادم

(c) ketabton.com: The Digital Library

خادم کورنی (Khadem Dynasty) ویاړي چې د مرحوم مولیناخادم د قلمي ناچاپو آثارو نه یو بل (بلکا) چاپوي.

بلکا د خادم صاحب د دوویشتو ناچاپو قلمي آثارو نه یو اثر دی. د خادم صاحب د دوویشتو ناچاپه قلمي کتابونو نه په بلکا برسیره دولس روغ پاتې دي، نور یې په افغانستان باندې د روسانو په یرغل کې د افغانستان د ډېرو ملي شتمنیو غوندې خاورې شوي دي. که د سام خادم (مولینا خادم کشر زوی) چې کورنی نوم یې بشیر خادم دی پوره څارنه نه وای، نو نن به دغه پاتې کتابونه هم لاس ته نه وای راغلي. په دې اړه د بشیر خادم سرګذشت یو بل داستان دی ،چې هغه د پښتو ادب سره د یو ایماندار او د یو اهل او صالح اولاد مینه ښیي.

Khadem Dynasty

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړليک

ګڼه	عنوان	مخ
۱	د اړوښاد استاد خادم "بلکا"	ا-و
۲	کار او لار	الف-ج
۳	د استاد خادم شاعري او...	۱-۹
۴	بلکا	۱۰-۱۹
۵	افغاني ترانه	۲۰
۶	د کابل سيند	۲۲
۷	زلميان	۲۴
۸	د خوښۍ دنيا	۲۶
۹	انګريزه توبه	۳۰
۱۰	د خلکو خدمتګار	۳۲
۱۱	د کابل واوره	۳۳
۱۲	وطنه ګران وطنه	۳۵
۱۳	سينما ده سينما	۳۷
۱۴	پس له مرګه	۳۹
۱۵	وطن ته	۳۹
۱۶	هسکوالی	۳۹
۱۷	صنعت او تجارت	۳۹
۱۸	تجدد	۳۹
۱۹	غټوالی	۳۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

-۲۰	نوې ترقي	۴۰
-۲۱	د ژوند اوبه	۴۰
-۲۲	هوښيار او حکيم	۴۰
-۲۳	زمونږ زلمي	۴۰
-۲۴	بدبخت قوم	۴۱
-۲۵	کار او ژوند	۴۱
-۲۶	ځوان او قوم	۴۱
-۲۷	قام او اخلاق	۴۱
-۲۸	پوډې رنګ	۴۲
-۲۹	د قوم سره مينه	۴۲
-۳۰	خپل آس	۴۲
-۳۱	لتون	۴۳
-۳۲	حجره	۴۳
-۳۳	ماشيني سړی	۴۴
-۳۴	محمود او اياز	۴۴
-۳۵	غزل	۴۵
-۳۶	غزل	۴۶
-۳۷	غزل	۴۷
-۳۸	غزل	۴۸
-۳۹	غزل	۴۹
-۴۰	غزل	۵۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۱-	فرعون ته خطاب	۵۱
۴۲-	د ننګرهار پوهنتون	۵۱
۴۳-	انګریزاو پښتون	۵۲
۴۴-	دعا	۵۳
۴۵ -	دی څوک و	۵۴
۴۶-	د ژوند طلسم	۵۵
۴۷-	هوسیږم	۵۷
۴۸-	پښتون دې ولې ګرم	۵۸
۴۹-	درواغجن	۵۹
۵۰-	د مینې لیونی	۵۹
۵۱-	سیاست	۵۹
۵۲	تیت شو پښتون	۵۹
۵۳	د پښتنو مشر	۶۰
۵۴	د قام د خدمت شرط	۶۰
۵۵	د میړنو وطن	۶۱
۵۶	خان عبدالغفارخان	۶۲
۵۷	څه ولیکم	۶۳
۵۸	لویه آرزو	۶۴
۵۹	د محمدګل خان مومند په یاد	۶۵
۶۰	آینده پښتنو ته پیغام	۶۶
۶۱	ځوانانو ته بلنه	۷۴
۶۲	ملي ارشاد	۷۸
۶۳	د استعمار زمزمه	۸۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶۴	واړه افغانان یو	۸۴
۶۵	سپینې سترګې	۸۷
۶۶	انسان او کائینات	۸۹
۶۷	غزل	۹۲
۶۸	خورولې مې شې	۹۲
۷۹	د کابل بهار	۹۳
۷۰	د نوي فکر ماشومان	۹۶
۷۱	تعصب او ایمان	۹۹
۷۲	د شاعر زړه	۱۰۰
۷۳	غوره لاړ	۱۰۲
۷۴	ګوډ خر	۱۰۴
۷۵	نشته دی دلبر	۱۰۷
۷۶	لوړ غرونه او لوړ فکرونه	۱۰۸
۷۷	غزل	۱۱۰
۷۸	د شاعر ویره	۱۱۱
۸۹	یو نظر کړه په ما	۱۱۴
۸۰	شاعر او قوم	۱۱۵
۸۱	څه شوه یارانه	۱۱۸
۸۲	سم به نه شې	۱۱۹
۸۳	لاړې قافلې	۱۲۰
۸۴	خوانان راټولوم	۱۲۱
۸۵	د پامیر د لوړې څوکې نه	۱۲۲
۸۶	د قوم تباهي	۱۲۳
۸۷	د لیډر پیژندنه	۱۲۳
۸۸	اُجمل ته	۱۲۴
۸۹	د غیرت چغه	۱۲۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹۰	چې ته راځې	۱۲۵
۹۱	سیاست څه دی؟	۱۲۶
۹۲	زه او ورور مې	۱۲۸
۹۳	مرکیه	۱۲۸
۹۴	شاعر او دولتمن	۱۲۹
۹۵	غزل	۱۳۰
۹۶	ملي انقلاب	۱۳۱
۹۷	د انقلاب خبرې	۱۳۲
۹۸	درچمن	۱۳۳
۹۹	د افغان بدلون	۱۳۴
۱۰۰	خادم او حمزه	۱۳۴
۱۰۱	لایې هم نه منې	۱۳۵
۱۰۲	د عمر شپې	۱۳۶
۱۰۳	خوار افغان	۱۳۶
۱۰۴	اولاد ته	۱۳۷
۱۰۵	د پښتون اصل او نسب	۱۳۷
۱۰۶	محشر	۱۳۸
۱۰۷	نوی جهان	۱۳۹
۱۰۸	دنیا واړه ټکي ده	۱۵۲
۱۰۹	خادم وایي	۱۵۴
۱۱۰	کابل او پښتو	۱۵۵
۱۱۱	د سید حسن خان د قبر ډبره	۱۵۷
۱۱۲	ای ددې جهان خاونده !	۱۵۹
۱۱۳	ټولنیز افغان	۱۷۴
۱۱۴	سعادت	۱۷۵
۱۱۵	حاضر عصر	۱۷۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱۶	افغاني سياسيات	۱۷۵
۱۱۷	حبيبي او پښتو	۱۷۵
۱۱۸	بختاني او پښتو	۱۷۵
۱۱۹	د ښځو پښتو	۱۷۶
۱۲۰	د الفت شاعري	۱۷۶
۱۲۱	سليمان لايق	۱۷۶
۱۲۲	خادم څه دی	۱۷۶
۱۲۳	حبيبي او د پښتنو تاريخ	۱۷۷
۱۲۴	جهان وايي	۱۷۷
۱۲۵	پښتانه او د پښتو مخالفت	۱۷۷
۱۲۶	د پښتو نتيجه	۱۷۸
۱۲۷	زور د استعمار	۱۷۸
۱۲۸	شاه محمود د زهرا زوی	۱۷۹
۱۲۹	زما زړه	۱۷۹
۱۳۰	د خلکو مينه	۱۷۹
۱۳۱	د تکليفونو دنيا	۱۸۰
۱۳۲	د پښتو مينان	۱۸۰
۱۳۳	سياست او پښتو	۱۸۰
۱۳۴	تور دښو	۱۸۱
۱۳۵	د حافظ نصرالله پښتو	۱۸۱
۱۳۶	سيلاب او پښتو	۱۸۲
۱۳۷	رسا او همیش	۱۸۲
۱۳۸	پخوانی جاه و حشم	۱۸۳
۱۳۹	روښان به شم	۱۸۴
۱۴۰	مذهب او قوم	۱۸۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۴۱	شرع او لار	۱۸۵
۱۴۲	نیم سوسیالیست	۱۸۵
۱۴۳	استعمار او پښتون	۱۸۶
۱۴۴	د پښتون تاریخ	۱۸۶
۱۴۵	ته یې وینې که نه	۱۸۷
۱۴۶	پښتو دلته او هلته	۱۸۹
۱۴۷	د خان عیبونه	۱۹۰
۱۴۸	د جمهوریت تاسیس	۱۹۱
۱۴۹	د ولي محمد خان مخلص په یاد	۱۹۲
۱۵۰	امیر حمزه شینواری	۱۹۳
۱۵۱	محمد عمر سیماب	۱۹۳
۱۵۲	مراد شینواری	۱۹۳
۱۵۳	غزل	۱۹۴
۱۵۴	غزل	۱۹۴
۱۵۵	مات قلم	۱۹۵
۱۵۶	د پیسو غلام	۱۹۷
۱۵۷	هاتفي اواز	۱۹۹
۱۵۸	افغاني جمهوریت	۲۰۱
۱۵۹	افغاني وطن	۲۰۵
۱۶۰	یو قلم خو راله پریږده	۲۰۷
۱۶۱	پښتیانا ادې	۲۰۹
۱۶۲	ستا پمه	۲۱۱
۱۶۳	کاشکې توتکې او یا بلیله وای	۲۱۲
۱۶۴	د پښتنو تاریخ	۲۱۹
۱۶۵	نوی استعمار	۲۲۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اړوانښاد استاذ خادم "بلکا"

زمانه د استاد خادم خوی گران بشیر جان خادم هیله څرگنده کړه چې د علامه خادم صاحب په "بلکا" نومې شعري ټولگه څه ولیکم. استاد چې د پښتو ادب په ځلانده اسمان کې د یوه ځلانده ستوري په شان چې وړانگې او پلوشې یې یوازې په خپل هېواد کې منحصري نه دي پاتې شوې،بلکې په گاونډیو هېوادونو سر بیره په اروپایي هېوادو کې یې هم علمي او ادبي غونډې روښانه کړي په پښتو ادب کې ځانته مقام لري. دده شعر او نثر دواړه زیات اوچت څگه دي چې دده له هغه فکر او دماغ څخه سرچینه اخلي چې له لوی خدایه (ج) پرته یې دهېڅا سجدې نه دي کړې، دی د ملحوظاتو په دایره کې دومره محصور شوی نه دی چې د پښتو او پښتنولی په بیاره کې د چا د بې حیایي په مقابل کې غلی پاتې شي او یا یې د کومې ډالۍ په انتظار کې په خبره سترگې پټې کړي.

علامه خادم حتی د درباري نازولو د بې ځایه شوخیو په وړاندې خپله زړورتیا په میرانه ښودلې او بې الدیان یې تادیب

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي دي. دده خبرې دده ليکنې، دده شعر او نثر دومره جذابيت درلود چې زړونه ورماتيدل او ځای يې ورکاوه.

"کاروان اوځاروان" د اروابناد استاد دکلاسيکو اشعارو هغه دوه ټولګې دي چې دده په ژوند چاپ شوي او دا ده "بلکا" دده د همدغه راز اشعارو درېيمه مجموعه ده چې دده د نيکو فرزندانو له خوا چې د "صدقه جاريه" حکم لري چاپېرې. "بلکا" د سريزې په پيل کې په خپله استاد خادم ليکي:

"چې د نړۍ رڼا په څه ده.
بلکلا هم له همده ده
او بلکا هم په ده ده"

خادم صاحب لکه څومره چې په شاعرۍ کې د استادۍ هسک مقام ته رسيدلی دی، دغه راز په نثر کې هم دده مقام د هر هسک دی. دی که تکړه شاعر او ليکوال دی،نو ورسره جوخت تکړه ژورنالیست او نامه نګار هم دی، دی چې کوم وخت د هېواد ورځپاڼې مسوول چلوونکی و نو دده سرمقالې، مقالې او سياسي تبصرې به نورو ورځپاڼو يعنې "انيس" او "اصلاح" د اقتراح په توګه تعقيبولې اودده په "نقش قدم" به يې ګام پورته کاوه. "د وقت سر کار" دده ليکنوته د شک او تردید په نظر کتل نو ځکه دده د خوراوکړ او سبب کيدل او ور مقام يې نه ورکاوه حتی چې د پښتو ټولنې درياست مقام ته د رسيدلو په لار کې يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ج

هم خندونه ورته پيداکول،خکه چې دی له دغو اوصافو سره سر سياسي شخصيت هم د داسي سياسي شخصيت چې په خپله لاره په تينګ عزم روانو او يو قدم تري په شاکيدل يې "بې ايماني" ګڼله

خادم صاحب سره له دې چې يوفلسفي، شاعر وه،انتقادي شاعر هم و او په خپل انتقاد کې يې نه د ملاحظاتو خيال ساتلی او نه يې قلم تکنی شوی دی،نو خکه يو شمېر تطميع شويوزلميانو ته داسي ګوته نيسي:

ټول شوي پښه ښانګ وو د حلوا په تمه باندې
ګوله چې په لاس ورغله خپاره غوندې ښکاريږي

دا چې "تمدن اول له بلخه شروع شوی" خادم صاحب دغه تکي ته په "افغاني ترانه" نومي شعر کې داسي اشاره کوي

دنياشوه منوره زما له کوهستانه
نړۍ شوه بهر وره له دې باغ وبوستانه

اوچت له ټولې خمکې په بام ددې جهان يم
افغان يمه افغان يم - افغان يمه افغان يم

ارواښاد استاد خادم " د قام سره مينه" تر سرليک لاندې شعر کې وايي چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بې تاثیره چې تري څوك خلاصیدی نه شي
یوه ژبه، بل مکتب، بل سینما ده
که پردي وي په پردي رنګ کې راغلي
دا څیزونه د یو قوم په سر بلا ده

خپل لباس او خپل اساس درته په کار دی
که دې مینه له خپل قام سره ربتیا ده

تاسې وګورئ چې د "ماشیني سړي" تر سر لیك لاندې شعر کې څه ښه وایي:

له حجري جوماته لرې، له دېرې نه خبر نه دی
ښه زلمی دی خوافسوس دی چې زمونږ له ټبر نه دی

مغربي فیشن کې طاق دی عجیبه شانې ګړېږي
د خبرو سره خوځي ته به وایي چې ګډېږي

دی زمونږ د اکا زوی دی خو پردیو سره لوی شو
چې د چا سره لوی شوی د هغو په خوی او بوی شو

چې د قام وطن خبرې ورته وکړې خفه کیږي
خلك دده او دی د خلکو په خبرونه پوهیږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماشيني غوندې سړی دی د دفتر د چلیدو دی
نور امید ترینه ونه کړې چې د غرونو د ختو دی

او په بل ځای کې وایي:

تیت شو پښتون او لا تیتیږي به نور
ښکته ولښدلی دی او لویږي به نور
نه مشر پیژني نه ځي ورپسې
چې داسې وي نو داسې کیږي به نور

د پښتنو د مشر په باره کې وایي:

خلک مشري کوی عزت غواړي
زمونږ چې مشرشي دولت غواړي
ای چې سودا ده د مشری درسره
قام دې له تاځنې خدمت غواړي

دی په شعر کې د استادی مقام لري او زه یې د شاګردی ویار لرم او خپله لیکنه ځوانانو ته د استاد خادم په دغې بلنې پای ته رسوم

یا ځاروان د قافلې شه
یا روان شه په کاروان کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخر ته هم يو انسان يې
کار په مثل د انسان کړه

په دې لوی جهان کې اوسې
لږ څه غم د خپل جهان کړه

په شخصي سودا کې ګيره
تنګ په لاره د کاروان کړه

همېش لاڤې د ځوانۍ کړې
لږ خو کار هم لکه ځوان کړه

يا د بل پسې روان شه
يا نور ځان پسې روان کړه

بنه پوهيږمه هو بنيار يې سړيتوب غواړې جهان کې
يا ځاروان د قافلې شه ياروان شه په کاروان کې

قتيل خوږيانی
د ساپې پښتو څېړنو او پراختيا مرکز
ګل حاجی پلازه – پېښور
د ۱۳۸۰کال د وږی ۱۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

کار او لار

که د کار په خوند خبرشي
و به نه ګرځي بې کار څوک

سې کاري لويه بلا ده — پرې دې نه شي ګرفتار څوک
م صحت دی هم دولت دی — که روان شي په دې لار څوک
سلم هم له عمل زده شي — که پرې وکا اعتبار څوک
کار تولید او فایده ده — چې څه زیات کاندې په زیار څوک
نبه سړی اوښه مېړه شي — چې اخته وي په روزګار څوک
له بې کاره خدای بې زاره — شیطان نه پریږدي اوزګار څوک
څوک چې مشق او عمل نه کا — شي به څنګه او ستاکار څوک
فائده من نبه شهرت مومي — که خواهان وي د اتبار څوک
کار د کور ځنې جوړیږئ — که خبر وي او هوښیار څوک
هوښیار هغه ده چې کار کا — هوښیار نه ګڼي بې کار څوک
هېڅ له غمه به خلاص نه شي — که له کاره کوي ډار څوک
تعلم څه؟ د کار ښودل دي — چې دی روږدی کا په کار څوک
ه بس تشې مسلې کا — و به نه ساتي وقار څوک
دې بیل کاندي له علمه — که راغواړي استعمار څوک
ه کاري سړی واکدار کا — چې د ملک غواړي اختیار څوک
کار فرما که کاري نه وي — ترې نه څه کا انتظار څوک
چې ستومانه سړی نه شي — رزق څه له خوري مردار څوک
کار او زیار ډېر نبه شا هد دی — بل شاهد نه شته د کار څوک
د توت پانې دا نامه ده — چې یې اخلي بې له زیار څوک
مکتب نه دی ګمراهي ده — چې روزي په کې کار دار څوک
چې یې لاس تهاکي نه وي — خواهش څنګه کا د کار څوک

(c) ketabton.com: The Digital Library

کار معیار د جامعې دی — نور دې نه کوي ګفتار څوک
"څه کولای شي؟" سوال دا دی — ښودای نه شي بل معیار څوک
په کوم کار چې عاشق نه وي — تري به نه وي بل ناکار څوک
نامداران واړه کاري وي — بې کار کله وي نامدار څوک
د نړۍ تعمیر په کار دی — بل یو نشته دی معمار څو
که په کار اتکا وشي — و به نه کاندي بد کار څوَ
ښه کار ګردې کار فرما وي — نه دې کاندي انحصار څوک!
چې بېکاره ته کار ورکا — تري به نه نوي ګنهګار څوک
کار د دې عصر مذهب دی — بې کار نه ګڼي دیندار څوک

اول کار د دهقانۍ دی — دویم دا چې وي مالدار څوک
دریم دا دی چې یې جوړ کا — صنعتونه د بازار څوک
څلورم یې تجارت دی — خو چې نه کا احتکار څوک
چې تاجر پوستین چپه کا — تري نه نشته بل خونخوار څوک
لا چې واک هم ورسره وي — مه شه دغې واکدار څوک
د مزدور ګته چې بل خوري — نو به څه وکاږي زیار څوَ
د ملت دي ډېر کارونه — که پیدا شي ملتیار څوَ
ټول کارونه هله سم شي — چې پیدا شي ور د کار څوَ
تعلیم مخکې دی تر ټولو — کوي نه شي تري انکار څوک
طرفدار د ړوند تقلید ته — دلته نه شته طرفدار څوک
بې له لاري تګ مشکل دی — خو چې وپیژني لار څوک
ډېر ممنون به له خادم شي — که پیدا کا "نوي لار" څوک
مشوره چې شي انجوړه — ایستی نه شي تري نه تار څوک
دا افغان دا یې وطن دی — مجال څه چې کوي ډار څوک
هر څه شته په دې وطن کې — که خبر وي په اسرار څوک

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیسه دوست وطن فروش دی — چې دولت غواړي بې زیار څوک
چې په "ټوپ لار" روان شي — خادم بویه هم هوښیار څوک
د پیسو حرص یو غم دی — خدای پرې مه کړه ګرفتار څوک
عشق د مال مینه د قام خوري — کم پیدا شي ایماندار څوک
د "نپال افغان" چې نوي — څه بې وویاړي په چار څوک
خان خان بهاجهان غواړي — راته نه دې شي په قار څوک
جامعه دې وي بدایه — فرد، دې نه کا استثمار څوک
هېڅ یو کاریې نه بنه کیږي — بنه چې نه لري سر کار څوک
دولت جوړ شي له ملته — تربنه کړي نه شي انکار څوک
خو ملت د کلچرزوی دی — بل یې نشته چې پلار څوک
که شي پرې د تاریخ مزي — خپل به څه ویني اثار څوک
هر ملت لکه کاروان دی — دی په کار ورته سالار څوک

د خادم څېړلیه قومه
مه شه داسې خوار او زار څوک

که دا شعر شاهکار نه وي — بل دې وښیي شهکار څوک
کله خوار هغه شاعر وي — چې لري داسې اشعار څوک

ښکاره: د انظم د "ای ددې جهان خاونده!" له نظم څخه وروسته لیکل شوی دی

خادم
کابل – خادم مېنه
سرطان ۱۳۴۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبدالهادي هدايت
د ولسي جرګې پخوانی وکیل

د استاذ خادم شاعري
او دده نوی چاپ شوی کتاب "څاروان"

ما د استاد خادم ټول تالیفات کتلي دي. ټول د پښتنې نړۍ دپاره د آبحیات په شان دي، خو "څاروان" چې شعر دی، دلته د لفظ او معنی دوه ډوله خوږوالی یو ځای شوی دی او قند مکرر تري جوړ شوی دی.

زه د بختانی صاحب ددې جملې سره پوره موافقه لرم ،چې "خادم صاحب په خوشې خبرو خوشې نه دي لیکلي، بلکې د قوم ډوینبولو، پوهولو، او لورولي دپاره يې سندري ویلي دي)).

د خادم صاحب فضل په دې کې دی ،چې د معاصرې دورې په علمي ډله کې دمخه د پښتو د خدمت دپاره میدان ته راګډه شوی دی او تر اخره په کې لګیا دی او د اجتماع د پرمختګ سره سم پښتو ادب پر مخ بیایي.

خادم صاحب پښتو ملي ژبه د تعلیم او ښوونې له دورې څخه د ادب او د ادب له دورې څخه د علم او د علم له دورې څخه د فلسفې، تحقیقاتو او سیاست دورې ته راورسوله. په هر حالت او هر وخت کې دده په قلم يې نوې ارتقا يې بڼه غوره کړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دامان الله خان د زماني نه پس د پښتو د خدمت دروازه اعليحضرت شهيد محمد نادرشاه افغان د محمد گل خان مومند په لاس بهرته کړه. محمد گل خان په پښتو مين وٗ. دده پر خوا پوري ډېر خوانان او زاړه راغونډ شول؛ خو څلوېښت کاله په يوه لاره نېغ او سم تگ يو ازې د ښاغلی استاذ قيام الدين خادم په برخه ليکلی وٗ اوبس.

په دې لاره کې داسې نه چې مشکلات نه وو. لوی لوی غرونه او گرنگونه پکښې وو؛ خو په ټولو تېرشو. ډېر شاگردان يې وروزل. د ډېرو مخالفتونو سره مخامخ شو. زجرونه او ناخوالي يې وزغملې؛ خو اخريې خپله دا خبره تر سره کړه چې:

"ټولې سوبې د چا نه دي روزي شوي + خان به خاورې کړمه داکور به اباد کړم.

استاذ اوس د ډېرو تاليفاتو، تصنيفاتو چې په نظم او نثر مشتمل دي، خاوند دی. ډېر جراید يې چلولي، ډلې يې جوړې کړې او بنيادونه يې ايښی دي؛ خو په ټولو کې يو ټکی مشترک دی: "خپل وطن او خپل ولس". بينواصاحب په "اوسنۍ ليکوال"کې ويلی دي: "ښاغلی قيام الدين خادم په اوسنيو ليکوالو او شاعرانو کې د قدامت او مشرتوب حق لری". ربښتيا داده چې په ډېرو د استاذی حق لري.

ښاغلی قابل صادقوف ليکلي دي: "د ښاغلي استاذ خادم شاعري او تاليفات په شوروي اتحاد کې ورځ په ورځ شهرت پيداکوي او په ټولو ژبو وړاندې تبصرې کېږي". په مسکو کې ويل کېږی چې "خادم" په افغانستان کې هغه لار نيولې ده چې " پوشکين" په لويه روسيه کې وړاندې روان وٗ. د خادم صاحب اشعارو په افغاني دنيا کې هم لوی شهرت پيداکړی دی. دا ځای ددې نه دی چې دده په ټولو اثارو او کردار مبسوط بحث وکړو؛ خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره به ووايو چې " خادم صاحب په ډېر مشکل او نامساعد وخت کې د افغان ملت په ټولو مقوماتو داسې ټينګې منګولې لګولې دي چې په څلوېښت کاله کې يې هېڅ مانع مخه ونه شوه نيولای. دده کار ته بايد لوی کار او ده ته بايد د لوی عزم خاوند ووايو."

استاذ خادم د خپل شعر او ادب هدف د" څاروان" په مقدمه کې داسې اشاره کړېده وايي ((دپښتو شاعري له زرګونو کالو څخه په روان ډول سره په قومي او اجتماعي بڼه راغلې ده".بياوايي: " پښتون شاعر نه شي کولای چې خپل آس بې له ملي لارې په بله لاره وځغلوي.دې وايي: "ما شعر د باطني شعور او تجسس له مخې ويلی دی او چې په بله ژبه مې څه ويلی شول نو د شعر شپېلی مې نه ده غږولې"

يعنې شعر يې د ډېرو نازکو اداګانو ژبه ګرځولې او نور مفاهيم يې په نثر ادا کړي دي. دستي ورپسې وايي: " لکه څنګه چې شعر ته په لوي ضرورت قائل يم، له شعري ضرورته چور منکريم،نو څکه هيله لرم چې د پښتو دادب حقيقي نقادان به په دې مجموعه کې د ژبې سم استعمال د سلاست، فصاحت او بلاغت په قالب کې وموميږ".

ښاغلی ډاکټر د وريانکوف دده د شعر په باب ويلي دي:" خادم صاحب په خپل سبك او اسلوب کې د پښتو د لرغونو عنعنوي شفاهي ادبياتو او ولسي فولکلور له منابعونه ډېره زياته استفاده کړېده او معاصر مسائل يې په ډېر قدرت د، ولس په ژبه بيان کړي دي. د خادم صاحب شعر د پښتو ادب د لرغونو عنعنو د پيروی يوه عصري نمونه ده. چې ددې عصر يو ځانله ممتاز سبك يې ګڼلی شو".

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه پورته مطلب ښاغلي بختاني هم نقل کړی او زیاته کړې یې ده:"شک نشته چې خادم صاحب د پراخې مطالعې خاوند دی،خکه یې د شعر معنوي خوابدایه ده."

خو څه چې ما په "څاروان" کې موندلي او د خادم صاحب د کلاسیک اشعارو درېیمه مجموعه چې "بلکا" نومېږي او لانشر شوې نه ده، د دغې مجموعې له کتلو چې څه لاس ته راغلي دي، دلته یې لیکم:

۱- د خادم صاحب شعر یو اجتماعي او ولسي شعردی.، دلته د شعري نزاکتونو د مهارتونو سره یو بل شی چې دی د نورو معاصرو شاعرانونه ممتاز وي هغه دادی چې دده د شعر آفاقیت ډېر پراخه دی. دده په شعر کې دده ماحول، دده معاصرین، دافغاني دنیا نهضتو نه او ددنیا معاصر سیاسیات ښه ترا او چې څومره په کښې تعمق کېږي نور نکات تري را وځي.

۲- خادم صاحب شعر د ژوند او حیات دپاره ویلی دی، که څوك پکښې ځیر شي لکه د شرق او غرب ددغسې شاعرانو په شان به دده په شعر کې د ژوند ددریاب ډېرې مرغلری پیداکړي.

۳- د خادم شخصیت، دوستان او مخالفین یې، دده د عصر روحیه د افغان او افغانستان غوښتنې او د افغان حقیقي پېژندنه دده په شعرکې منعکسه شوېده.

۴- د ده د شعر له لوستلو څخه څرګنده ېږي چې د عصر په پېژندلو کې د خادم صاحب مطالعه څومره ژوره او نظریې څومره صائب دی.

۵ - خادم صاحب د"بلکا" په مقدمه کې لیکلي دي: د پښتوپه شاعری کې دغه موجوده کلاسیك فورم چې ښه په عروج کې دی، د ښکارندوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرزاخان انصاري، خوشحال خان او رحمان بابا نه راپاتې دی، مګر دغه کلاسیك فورم علاوه پردې چې په پښتو کې مستعاراو مهاجر دی، او د اسلامي عصر له ابتدا څخه د ایران او عربو له خوا راګډ شوی دی، دپښتانه ولس د ټولوافکارو، عقایدو، احساساتو ترجمان نشي کېدای، ځکه چې ډېر تنګ، ګنډلی او محدود دی.

تر دغو اقسامو څخه پرته یو بل قسم شعر هم شته چې ډېر لرغونی شکل لري. په دې شکل او فورم باندې د قدیم باختر ادبیات لکه ویدونه ، ژند،او ستا، هخامنشي اثار، ساساني کتیبې، د لویکانو د عصر ځینې اثار چې کشف شوي دي. دا شکل د حضرت بایزید روښان د "خیرالبیان" پورې رارسېدلی دی. اوس زمونږ زړه ته دا راځي چې پښتو ببرته خپل اصل ته وروګرځوو او په مقفي نثرپا سپین شعرپې ولیکو. د دې کار تمهید ډېر پخوا ایښودل شوی دی. او "د مرغلرو امپل" څخه د پښتو د شعر په کلاسیك فورم کښې د توسیع پېدا کولو لاره نیول شوېده. په "څاروان" کې دغه رنګ نور هم تینګ شو. په "بلکا" کې دې کار بله بڼه غوره کړه. چې هغه باید د پښتو د شعر دپاره د کلاسیك قیودو څخه د خلاصون دوره وبولو".

تر "بلکا" وروسته خادم صاحب په دغه نوی قسم شعر چې ډېر قدیم دی، لاس پورې کړی دی. نمونې یې د خادم صاحب پخپله جریده افغان ولس کې مونږ کېږي او په یوه نوي مجموعه کې د (نوي پوهیتانه) په نامه راغونډ ېږي.

وګورئ دا لاندې یو څو نمونې چې هر ه یوه یې د یوه اوږد نظم یوه ټوټه ده:

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱)

دا څکه چې پښتون يم

چوکۍ مېزدې د بل وي ماله توره ده او سپاره داڅکه چې پښتون يم
توتې توتې مې تن دی تيار راته کفن دی
هېڅوک پرما نه ژاړي پردي رانه وطن دی
زګېروي هم نه اوبا سم نه خبر ېم له اسراره

دا څکه چې پښتون ېم

تعليم ته که رضا ېم پارسي اردو به وايم
له خانه پتې سترګې د بل چا ښه به ستا ېم
بد ظن په خپله ژبه له قومي ژونده بېزاره

داڅکه چې پښتون ېم

که شمه افلاطون د عقل په مضمون
لايق کيدلی نشم لا بل دی شواخون
مردود مې هر دليل وي لاڅه مخکښې له اظهاره

داڅکه چې پښتون ېم

په زړه مې دي داغونه ربنتيا وايم حالونه
خادم کله ويرېږم له خپل هسی مضمونه
راخلاص دې وي پښتون له يو سفزي تر کندهاره

دا څکه چې پښتون يم

«د مرغلرواميل»

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲)

د شاعر زړه

ډك لـــه ارمـــانونودی نـه پـوهيږم څه غواړي
راز د اسمـانـونـــودی نه پـوهيږم څه غـواړي

* * *

سوديې په پيسو نـشي کاريـې پـه ټنګو نشي
تير له دې غمـــونو دی نه پوهـيږم څه غـواړي

* * *

وايي چې دوزخ زمونږ ولـې دې جـنـت نـشي
تل په دې چـرتونو دی نه پـوهـيږم څه غـواړي

* * *

دا جهان خو نه غواړي بل له ديـــنه ښه غواړي
زړه دی د شاعـر دغـه وګورئ چـه څه غواړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳)

ای ددې جهان خاونده

لـــوی عـــذاب، و دې نـــړۍ تـــه اســـتعمار دی اســـتعماردی
چې نـــړۍ نـــن پـــه کـــې ســـوزې دغـــه اور دی دغـــه نـــار دی
لـــه تـــیـــري دا ســـتعماره زورزیـــاتی دی پـــه جهـــان کـــې
اســـتعمار شـــکیدلی کـــټ دی تـــر میمیـــړۍ انګلســـتان کـــې
یـــو افـــت تـــوره بـــلا ده پـــه نـــړۍ نـــازلـــه شـــوې
دیـــوال پـــا ی تـــوره خپســـه پـــه انســـان راتـــاوه شـــوې
چـــې د بـــل ګټلي اخـــلي یـــا پـــه زور یـــا پـــه چـــالونو
دا وګـــړي بـــیـــغـــرتـــه دې شـــي یـــاد پـــه لـعنـتونو
چـــې خـــدمت یـــې مـــردانه وي او پـــه نـــورو حکـــومت کـــا
ســړۍ ځـنګه ځـان تـــه وایـي چـــې داهســـې خـیـانـت کـا
بـې لـــه زیـار او بـې لـــه کـاره تـمـول لـــه نـــورو غـــلا ده
ځـوک چـــې داســـې دولـتمن شـي د ولـــس پـــه ځـــان بـــلا ده
حـیـرانـیـږم پـیـســـه دار تـــه اســـتعمار او اســـتـثمارتـه
د ژونـــدون نـــه جـوړ عـذاب کـا ځـــان ونـوروتـه قـصـاب کـا
داځـه عـــلـــم ځـه شـــعور دی تـــرې وګـړۍ پـــه ضـــروردی
دا جـــهـــان د اســـتـعـمار دی کـه ستا هـم پـه کـې اخـتـیار دی

ای ددې جـهـان خـاونده

(بلکا)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۴)

افغان ولس

مونږ افغانان او مسلمانان یو په خپله سمه لار روان یو
نه ته مه لرو نه ډار عقیده لرو په کار او په زیار
له حرص او بېکاری یو بېزار
ترشامولوی تاریخ او ترمخ مولوی جهان دی دا موله نعمتونو پک کوهستان دی
لرغونی مو دی ثقافت او تینګ مو دی اقتصاد
نشته داسې بنیاد
دا جهان به کړو اباد په خپل کوشش او جهاد

(نوي پوهیتانه)

* * *

یادګیرنه: په دغو ټولو نمونو کې ښکارېږي، چې له کلاسیکي قیودو څخه د پښتو د شعر د ازادۍ کوشش شوی دی. دا زیار په اخره کې پوره کامیاب کتل کېږي.

هېواد- ۱۹۶۹ کال د نومبر (۹)

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

بلکا

چې د نړۍ رڼا په څه ده
بنکلا له همده ده!
او بلکا هم په ده!

بلکا د کلاسيک اشعارو دريمه مجموعه ده. تر دې دمخه زما د کلاسيکي اشعارو دوه مجموعې "د مرغلرو امېل" او "څاروان" په نامه خپرې شوې دي او دوه نورې د "نصوص الحکم" او "ساتلې خزانې" په نامه رواني دي پوره کېږي.

د پښتو د اشعارو فورم او شکل چې اوس په پښتنې نړۍ کې رواج لري. په پښتو کې د اسلامي عصر له ابتدا څخه دايران او عربو له خوا راګډ شوی دی.

قصيده، غزل، مثنوي، داستان او هغه څه چې پښتانه ورته رباعي وايي، او همدغسې دوه بيتي ګانې مخمس، مسدس، څه او څه د پښتو د شاعرۍ خپل عنعنوي لرغونی جوړښت نه دی.

د پښتو په شاعرۍ کې دغه موجوده کلاسيک فورم چې ښه په عروج کې دی، له بنکارندوي، مرزاخان انصاري خوشال او رحمان بابا راپاتې دی او رښتيا چې ځينې برخې يې د متانت، خوږلنې او انسجام نه ډکې دي.

مګر دغه کلاسيک فورم علاوه پردې چې په پښتو کې مستعار او مهاجر دی د پښتانه ولس د ټولوافکارو، عقائدو او احساساتوترجمان نه شي کېدای، ځکه چې ډېرتنګ، ګنډلی او محدود دی.

زما په فکر شعر عموماً او د پښتو شعر خصوصاً د ساز او سرود دپاره پيدا شوی دی، په پښتنې نړۍ کې شعر، ساز، او نڅاګر، ممزوج او يو پربل

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورې ترلې دي. يعنې شعر ددې دپاره دی چې و غږول شې او دساز سره وويل شي او بيا شعراو ساز د دې دپاره دی چې ګډا او نڅا ورسره وشي.

پخپله پښتنې روحيه د فن او هنر روحيه ده. ددې خبرې د اثبات دپاره د پښتو د خپلو اشعارو عنعنوي شکلونه، دګډا، اتڼ او نڅا قسمونه، ساز او سرود رقمونه او دساز مختلف او متنوع الات چې په همدې هېواد کې پېدا شوي دي. او ددغو کتنه او مطالعه بس کېږي.

څومره چې زه پوه شوی يم، د پښتو د شعر ترټولو لرغونی، اساسي او بنيادي قسم "لنډی، ټپه، مسره" ده. دې قسم شعر ته "ټيکی" هم وايي، خو په يوه خاصه ملاحظه. مثلاً کوم وخت چې لنډی د کوم "سر، نيمکی، سروکي" سره يو ځای کېږي او د موزيکال رقص زمينه تياروي، نو هغه وخت لنډی ته "ټيکی" وايي.

زمونږ په ولس کې دا. يو متل غوندې دی چې هر څوک يوه خبره ډېره تکرار وي نو ورته وايي "څه د ټيکيو سر دې ترې جوړ کړ" سرونه يا نيمکی يو خاص قسم شعر دي. چې بې پايانه ډولونه لري. ټيکی ددغو سره پيوند کېږي او سرورسره تکرارېږي.

لنډی په ټوله پښتو نخوا کې يو شکل او صورت لري، مګر پخپله لنډی د پښتونخوا په هره سيمه کې په بېل بېل اهنګ ويل کېږي چې په دغوکې د تيرا، او پېښور لنډی زيات شهرت لري. يعنې لنډی يوازې هم يو موزيکال شعردی . خو نه نيمکی او سردونه په کوم خاص شکل پورې حصر نه لري. نيمکی دومره ډېر قسمونه لري چې تراوسه يې هيڅا احصايه نه ده کړې. وګورئ دا يوه نيمکی ده "شاګلی مينې. سور دې پيزوان دی، په کنډو واورې وروينه! شاګلی مينې. سور دې پيزوان دی!"

ځينې پښتانه وايي چې ته يوازې سونيمکی نه بلل کېږي، بلکه څه وخت چې په سرکې نيمکی واچول شي نو بيا ورته "نيمکی" وايي لکه دا چې "پېغمبري ګل به ترې جوړ شي. شاګلی مينې سور دې پيزوان دی"

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا پورته مثال د تیر اله نیمکیو څخه وګورئ: "جانه لوی شې، سالومې ورو، ورو خوځوه، له خوبه یمه، ګل مامیر جانه" تیکی ورته داسې ویل کیږي "ماته د ګلو ګډې راوړه ګله- زه د وربل دپاسه چتر جوړومه- ګل مامیرجانه. جانه لوی شې، سالومې ورو، ورو خوځوه له خوبه یمه، ګل مامیر جانه".

لاندې مثال د ننګرهار له نیمکیو څخه وړاندې کیږي: "دباغ هلکا! ماله یوځل- له باغه راوړه زیر ګلونه، د باغ!-" تیکی پکښې داسې اچول کیږي" بورا به خدای په ګلومورکي د باغ! ... د باغ هلکا، باغوانه ستا نیمګړی نیت مې ژړوینا، د باغ! د باغ هلکا ماله یو ځل، له باغه راوړه زیر ګلونه. د باغ"!

دا لاندې سروکي هم وګورئ: داهم د باجوړ دي: "ګودر له مه څه، زرزري شال دې لمدېږي واګلالی ګلالی زار، زار یخ شمال لګېږي"

یو بل مثال هم عرض کول غواړم، دا مثال هم د باجوړ دي:

"اور ولګېد نا اور ولګېدنا کوز د چینارو په کندو لیونې راغله!..."

دا ځای د دې بر تفصیل او د مثالونو د ښودلونه دي. په لنډ ډول به دومره ووایو چې د نیمکیو اصلي چینه پکتیا او باجوړ دي. اوسنیو سندرغاړو د نیمکیو شان د دې راتیټ کړې دي. سروکي د هر بیټ او هرې لندې نه نشې جوړېدای سر. خورا پېکلي، عاشقانه الفاظ دي چې په هغې کې یوه خاصه جمالیاتي وضعه تصویر شوې وي او په هغې کې یو داسې کیف وي چې په دې تکرار راځي. وګورئ پورته ذکر شوي مثالونه. د اتن ټولې ناړې هم باید په نیمکیو کې وګڼو، خو بیا هم ښایي چې یوه څانګته نوعه نیمکی وبلل شي. د اتن اقسام او ناړې په وردګو، سلیمانخېلو، کندهار، پشین، مروتو بنو، ختکو کې په ښه شان او په سوات او چترال کې هم پاتې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اتن قسمونه چې څومره بنکلي او ښائیسته دي، هغومره متنوع هم دي دا دواړه قسمونه یعنې د پکتیا او باجوړ نیمکې او دروه د اتن ناري د موزیك او نڅا د شعر له اقسامو څخه دي. خو لکه چې ومو ویل ځینې باریك او نازك فرقونه به هم لري.

د لنډو او نیمکیو پسې د پښتو د موزیك او ګډا د اشعارو له اقسامو څخه "لوبه، بګتی، تاپکه"ده . دا دری واړه نومونه د یوې نوعې شعر دپاره دي. دا شعر څانته مطلع، مقطع او بندونه لري. کټ مټ لکه غزل. خو د غزل او بګتی په منځ کښې د ځمکې او اسمان فرق دی.

په بګتی او غزل کې فرق ذوقي دی،خو دومره سړی ویلی شي چې عموماً په بکتی کې چستي زیاته ده او په غزل کې راګ او تال زیات حس کېږي، نو ځکه د بګتی رقص هم چست دی، دبګتی یو مثال:

جلی دیار سلام ته ځي ستر ګې یې سرې دینا + زلفې یې پنجري دینا

* * *

جلی دیار سلام له ځي ورپسې مري عاشقان زار قربان
د لیونی دلاسه ډکې هدیرې دینا زلفې یې پنجري دینا
جلی دیار سلام له ځي ورپسې مري عاشقان زار قربان
د لیونی له لاسه ډکې هدیرې دینا زلفې یې پنجري دینا.

د توکل، میرا، سنید کمال او رمضان شعرونه عموماً په غزلونو کې راځي، خو دلته دا نکته یادول ضروري دي،چې دا غزل په پښتونخوا اړه لري. د ایراني او عربي تقلید نه وتلی دي. دا هم باید هېره نکړو چې لومړي دري کسان په غزلو کې د ځانته او علیحده لیك خاوندان دي او خالص د پښتونخوا مال حسابېږي.

خو رمضان او دهغه نه مخکښې د لرې پښتونخوا غزلیان شعراء لکه نوروز، خرم، سلطان پښتو غزل هندي راګونو ته نژدې کړېدی او کله یې د معاصر هند تقلید هم کړی دی، خو ډېر استاذانه چې یوازې استادان پرې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوهېدای شي. د بړي پښتونخوا موزیکالو غزل ویونکو شاعرانو کې بها یې جان، ملنګ جان او سپلاب د ذکر وړ دي. البته دا ځای د شرحې نه دی. امیر حمزه استاذ د غزل په ستایل کې ډېر تغیر و نشو کړای،خو په مضمون کې یې لوي ابتکاروکړ. مدعا دا ده چې په اوسنۍ پښتو کې داسې غزل هم شته چې خالصه د پښتو مال باید وبلل شي، خو یاد لرل په کاردي چې غزل او بګتی د پښتو د شعر بېل بېل انواع دي، چې که څوک یې یو د بل سره مخلوط او یو شی وګڼي،نو د پښتونولی په دنیا کې به د هغه په نابلدۍ دلیل وي.

د پښتو د غزل او بګتی لږ فرق په دې هم کېدی شي چې ټول غزل د نڅا او رقص دپاره نه دی، مګر بګتی له رقصه نه بېلیږي. که بېله شي نو لکه د ګل نه چې بوي لرې کړی شي.

یو بل فرق به دا وي چې لنډۍ او نیمکۍ خالصه د ولس او ملت مال دی. په دې قسم موزیکال شعر کې چې خالص د ولس او ملت مال ګڼل کېږي او شاعریې نه دی معلوم د پښتو شعر د مشهورو اقسامو څخه د قصو او رومانونو ناړې هم دي. لکه فتح خان او رابیا ګله، موسی خان او ګلمکی، آدم او درخانی او داسې نورې قصې چې په قصه کې یو یو غږ دساز سره او رول کېږي.

بګتی او غزل له دغه پورته درې واړو قسمونو څخه [1] په دې هم بېلېږي چې بګتی او غزل لکه څنګه چې خاوند لري په پښتني ټول بحراو قافیه هم لري او التزام یې ضروري دي، خو لنډۍ هېڅ قافیه نه لري. نیمکۍ یې کله لري او کله یې نه لري. ناړې پخپل پښتني رنګ کې اکثراً قافیه لري، خو په دې وروستیو دواړو کې د خاص بحرالتزام نشته.

---

[1] یعنې د لنډۍ، نیمکۍ او د قصو د ناړو څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هو د پښتو بکتي او غزل د نيمکيو غوندې د حصر او تحديد لاندې نه دي راغلي. هره ورځ پکښې شاعران نوی رنګ او اهنګ پيدا کوي.

ددې شپږو قسمونو (لنډی، نيمکی، داتن ټاري، د قصو ټاري، بکتی، غزل) پنځم اووم قسم چې دا هم په پښتو پوري اختصاص لري چاربيته ده. چاربيته هم د سازد شعرونو په اقسامو کې راځي. مګر دګدا او نخا نه عاري ده. چاربيته په پښتو کې په دوه ډوله ده:عادي او زنځيري. دواړه قسمه د پښتنو عروض په اساس بحر او قافيه لري. دعا دي چاربيتې مطلع اثر څلور مسری لري چې دوه يې يو قسم قافيه او دوه يې بل قسم قافيه لري. بندونه يې اکثره د څلورو پنځو مسرو څخه کم نه وي، پيا د بندپه ترجيح کې د مطلع دواړو قافيو دپاره مسري پيداکيږي. مثلا دا د يوې چاربيتې سر دی.

((د سرو تيك دې پلوشې کا په جبين باندې
نن دې دواړه سترګې سرې دی له خماره
د نيائيست ثاني دې نشته دی په چين باندې
نورانې شغلي دې خټې له رخساره))

زنځيری چاربيتې دېرې مسلسلې قافيې، پېچيده مطلع، اوږده، اوږده بندونه او عجيب او غريب ترجيعات لري(ددغه کتاب چاربيتې اوس هم د شاعرانو او ساز والاو په خولو جاري دي لکه داچې:

"يوه لور د قاضي وه هم عاقله هم داناوه
بيخوده شهزاده سيف الملوك يې که ګويانه-يوه لورد قاضي وه
"يا لکه دا چې
"ملوك شهزاده خلاص شو د پېريانو زنځيرو کښې شو
ووت له ځنګلسه تاترين په نندارو کښې شو
ملوك شهزاده خلاص شو
"يا لکه داچې:
"چې ورغی شهبال باچا، قلزم يې و نيولی

(c) ketabton.com: The Digital Library

بدري ډکړي وه فتحه ورتې راوست لاس ترلې - چې ورغې شهبال")

د چاربیتو اقسام هم نه دي حصر شوي ،خورا ډېرقسمونه لري. او نوي نوي په کښې اختراع کیږي. زنځیري د شعري قوت انتهاده په دې لړکې کامیابي پخپله د شاعرې لوی سند دی.

شپږ اول قسمونه د مینې او محبت، عشق او مینتوب پورې منحصر دي، خو په چاربیته کې عاشقانه مضامین، قصې، تاریخ، مذهب او روایات ټول بیانیږي. د کوم خاص مضمون انحصار پکښې نشته. البته عاشقانه چاربیتې ډېرې خوندورې دي او د ساز سره ډېر خوند کوي. چاربیتي اکثره ډعاشق او معشوقې یا د دوی د ماحول مور او پلار، ریبار او رقیب په سوال جواب او ګفتګوی ډکې وي. په پښتو شاعرې کې د ښځو له خوا د عشق اظهار په ډېر قدیم روایت دلالت کوي.

د پېښور محمد نور نامی یوزرګر چې شاعر و او یا کاله مخکښې د شهزاده سیف الملوك قصه په چاربیتو نظم کړې ده. چې نهایت خوندوره او د ساز و سرود نه ډکه ده. خوافسوس چې اصل نسخه چې چاپ شوې ده اوس ډېره کمیابه ده که اصل یې پیداشي په ډېر دولت ارځي او وروسته چاپ شوې کاملاً غلطه ده هیڅ افاده نه کوي په چاربیتو کې د ننګرهار غریبي او زرجان او د پېښور نورالدین، محمد ین او ملامقصود زیات شهرت لري.

تر دې وروسته د پښتو شعر له اقسامو داستان او مثنوي دی. چې اکثرا په کښې قصې بیانیږي. داستان اوږد نظم وي،خو د غزل غوندې د دوهمې مسرې قافیه یوه وي. لکه دبهرام شهزاده قصه چې فیاض په نظم کړې ده. او مثنوي خو معلوم دی چې د هربیت دوه مسرې یې په یوه قافیه وي خو یو بیت د بل غوندې قافیه نه لري لکه د امیر حمزه قصه چې د نوښار ملانعمت الله لیکلې ده.

البته ټول مثنوي ګان په یوه بحرنه دي اوځینې واړه او لنډ وي لکه د خجستې او د توتي قصه، او ځینې په طویل بحر وي لکه د امیرحمزه پورته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ذکر شوې قصه، دپښتو په مثنوي ګانو کې مستزاد مثنوي هم شته چې دا قسم د ننګرهار د للمې ملااحمد ګل تره کې اختراع کړی دی. لکه دا:

د شیخ قصه

پخوا په زمانه کې په یو ښار کې و یو شیخ — هغه ځای کې و میخ
باچا دهغه ښار چې په سخاوتښکلی نوم و — هر چا وته معلوم و
بخښلی یې دې شیخ ته د بخښش په دود قباوه — خو شرنګه‌دلبر باوه
د شنه حریر د پاسه مرغلرې قط په قط — ترتیب په یونمط
قبسی د سپینو زرو دسرو هم ورسره شمپره — پې نښتې وې برسپره

تردې ځایه مونږد پښتو د خپل شعر بیان وکړ. د پښتو د کلاسیک د- خپل شعر ذکر مو په اول کې کړی دی تر دغو بیان شوو اقسامو څخه پرته یو بل قسم شعریا نظم هم شته چې دهر لرغونی شکل لري. په دې شکل او فورم باندې د قدیم باختر ادبیات لکه ویدونه، ژند، اوستا هخامنشی اثار، ساساني کتیبې او د لویکانو د عصر ځینې اثار چې کشف شوي دي لیکل شوي دي. دا تشکل د حضرت بایزید روښان د خیرالبیان پورې رارسېدلی دی او اخون دروېزه هم زیارکښلی دی چې خپل مخزن اسلام په دغه شکل ولیکي:

وایې چې فوائد الشریعه هم پردغه فورم کښل شوی دی.

دغه فورم به که څه هم لږ موزیکال وي، خو دهر قسم مضامینو د بیان دپاره مساعد دي.

اوس زمونږ زړه ته دا راځي چې پښتو بهرته خپل اصل ته ور وګرځوو، او په مقفې نثر، یا د سپین شعر په اساس یې ولیکو. یعنې د (بلکا) نه وروسته د شعر بڼه بدله کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې کار تمهید ډېر پخوا اینبودل شوی دی او "د مرغلرو امپل" څخه د پښتو د شعر په کلاسیك فورم کې د توسیع پیدا کولو لاره نیول شوې ده.[۱]

په "څاروان" کې دغه زیار نور هم تینګ شو[۲]

په بلکا کې دې کار بله بڼه غوره کړه چې هغه باید د پښتو د شعر دپاره د کلاسیك فورم څخه د خلاصون دوره وبولو. په دې ډګر کې د بلکا (ای ددې جهان خاونده" نظم لومړی ګام دی.

دې مجموعې ته موځکه (بلکا) وویله چې (بلك څلك) جرقې ته وایي چې د (بل- څل) نه جوړ شوی دی.

ددغسې اسمونو په اخر کې الف د دوام او تسلسل معنی لري. لکه (وینا، ګړېدا، کړیا) نو (بلکا) تل بلبدونکی لمبه ده چې نه مړه کیږي. په بلکا کې که څه هم د پخوانو دوه مجموعو ځینې نظمونه راغلي دي،خو ډېر یې نوي دي او خپاره شوي نه دي څلوېښت کاله مخکې چې لومړی څل مونږ د شعر مشق کاوه او قلم مو په لاس کې اخیست، نو هغه وخت لامونږ د مضمون په لحاظ د کلاسیك شعر د زلفو د غړوندي[۳] نه ځان خلاص کړې و[۴] نه مو د وصل شپه یاده کړېده او نه مو له سحرانه ژړلې دي. نه مو د سپین مخ او سپینو لیچو په غم کې ځان کړولی دی[۵] زمونږ مخکښې خپله عظیم الشانه جامعه وه چې له عرش نه تحت الثری ته رالوېدلې او توتې توتې شوې ده.

زه د علم او ادب په شهې مین وم. ما د بوډې په دې بنایسته تال کې ډېر زانګلي دي. او د خیال په عالم کې مې د ډېرو نوو دنیاګانو سیلونه کړي

---

[۱] لکه د مرغلرو د امپل دا نظمونه "دا څکه چې پښتون یم، "سپین غر" او بهاره دی."

[۲] لکه د څاروان دا نظمونه "د بنکلا ؤ جهان"، "دادی مسکو" او "د شاعرزړه"

[۳] "من بندهٔ آزادم شاید که ګریزم باز+ این طرهٔ پیچان رابرګردنم اویزی"

[۴] "وختو اسمان ټپه وزر د ازادی بښر+ ته لابند په زلفو بې دا خیال خوشې عبث دی"

[۵] "دسپین مخ او سپینو لیچو غم کې ډوبه+ دا خبرې هم وړې دي هم زړې دي"

(د خادم- څاروان)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي، خو چې کتل به مې په خپل جنت (د پرادیس- فردوس پیرادائیز) کې به چې "چک له کل جهان دی" ګرځېدم.

رشتیا دا ده چې دا کار ښه و که بد، ما کړی نه دی په ما شوی دی. بلکا یو نوی جهان دی. ډېر تازه او د پسرلي په ګلانو مالامال ! ددې خوب نه دوېښتیا تعبیر کیدی شي او د دې خیال نه د یو حقیقیت تصویر لاس ته راتلی شي. دلته ښکلا او ظرافت، د بداعت او قوت او تاریخ د حال او دواړه د مستقبل سره د شعر په طلسمي ورېښمیني رسي ترل شوي دي.

زه پوه شوی یم چې ما دا څلوېښت کاله مزل خوشې نه دی کړي. قدرت خپل کار کوي، د چا ژبه، د چا قلم، د چالاس او د چا توره ورته بهانه شي! تر دې وروسته به ګورو چې د خپل "توی ادب" په تکل کې تر څه حده پریالیتوب زمونږ په نصیب کیدای شي! اګر چې "توي پوهیتانه" ښکلي موقف ته رسیدلي ده زه په خپل کار او زیار، فکر او ذکر د عمر په شپېتو ورځو چې په دې شغل کې تېرې شوې دي راضي یم، شکر باسم !

والحمدلله رب العالمین!!!

۱۵ د سرطان ۱۳۴۸

کابل - خادم مېنه

* * * * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغاني ترانه

په زړه د اېشيا کې يو لال د بدخشان يم
افغان يمه افغان يم، افغان يمه افغان يم
روغ شوئ په عمرونو، پوخ شوی په عمرونو!
په منځ د کوهستان کې لوی شوی په عمرونو!
تاريخ ته د قومونو پخپله زه داستان يم
افغان يمه، افغان يم، افغان يمه افغان يم
دنيا شوه منوره زما له کهستانه!
نړۍ شوه بهره ره له دې باغو بستانه
اوچت له تولې ځمکې په بام ددې جهان يم
افغان يمه افغان يم افغان يمه افغان يم
قومونه د دنيا ټول بدل او را بدل شول
په ژرنده کې د دهر ميده ميده اودل شول
دا زه يم چې عمرونه ژوندی په يوه شان يم
افغان يمه، افغان يم، افغان يمه افغان يم

(c) ketabton.com: The Digital Library

بـــابل او نينـــوا تـــه، زمـــا اورو نـــه لاړل
اتـــن ځنـــي رو ماتـــه زمـــا فکرونـــه لاړل
تبليـــغ د ســـړيتوب تـــه ورغلـــي ترجـــاپـــان يـــم
افغـــان يمـــه، افغـــان يـــم، افغـــان يمـــه افغـــان يـــم
د فکـــر انقـــلاب مـــا راوړی دی جـــهان تـــه
بربښنـــا دســـپينې تـــوري مـــي تللـــي ده اســـمان تـــه
دهـــر ظلـــم پـــه مخکـــي د عـــدل نگهبـــان يـــم!
افغـــان يمـــه،افغـــان يـــم،افغـــان يمـــه افغـــان يـــم
راســـخ مـــي مليـــت دی محکـــم مـــي قوميـــت دی
دښمـــن مـــي تـــل شـــرلی لـــه خـــاوري پـــه غـــيرت دی
ثـــابت پـــه يـــوه حـــال يـــم زه قطـــب د اســـمان يـــم
افغـــان يمـــه، افغـــان يـــم، افغـــان يمـــه افغـــان يـــم

۵ د سنبلې ۱۳۳۹ کابل

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل سیند

سپینې واوړي چې اوبه شوې د پامیر په لوړو خوکو
ترمې ترمې لړې لړې، غلې غلې، چهدلې
دښتاوونو، ګډنګونو، کمرونو او پاڼوتو
رالوبدلې، زغړېدلې، خڅېدلې، بهېدلې
څه له دې خوا، څه له هغې خوا، زنځيري لښتي جوړکړې
د ګلانو د غاړولو، له خکلو راوتلې
له لمبيو ته ښلې شوې، له شهلو نه شوه خوړونه
چې خوړونه شره يو شول په زوډونو ګډېدلې
له پامیره هرې خوا ته، په سفر شولې روانې
زغليدلې، ترهېدلې، له فراقه ژړېدلې
له پنجشېره، له شتله، له غوربنده شوې رابنکته
له ميدانه له تګاوه، له لوګره چې راتللې
يو قوت شو په قوت بيا، د فطرت له لويه سره
د ورېښمين تنګي له لارې ننګرهار ته ووتلې
د کونړ له سردرونه، د سپين غر له ښاپېرونه
د لغمان له ښکلو خوکو، په مستۍ راکوزېدلې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل لاره یې طی کړه، د خیبر نه شوې ورتېرې
پېښور کې شنه باغونه کروندې یې جوړ ولې
سوات له خپل جنتي ملکه، باړه راغله له تیرانه
د کابل سره په ګډه یې د ژوند ویلې بدلې
د کابل د سیند اوبه وې؟ نه د مور دخوا شودې وې
له سینې د پښتونخوانه چې سیندونه بهېدلې
وداني، مینه، نرمي یې وه له څان سره راوړې
چې په هسکو سختو غرونو کې یې لارې وایستلې
په خوږه مینه وروري شوې داتګ په سیمه ګډې
آباسین له ډېره عشقه خپلې غیږ کې ونیولې
منظره د خوشحالۍ یې د شاعر د سترګو وړ وه
غرونه غرونه، لاندې باندې، پرزېدلې، هسکېدلې
له ازله دا وروري ده، تر ابده به هم اوسي
په هېڅ ډانګ به بېله نشي، هر قوت که باندې بلوسي

کابل- ۱۳۳۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

زلميان

چې ويښ وو اوس يې وينمه ويده غوندې ښکارېږي
څوانان چې لږ څه ګرم وو ساړه غوندې ښکارېږي
رښا يې چې به بدن کړه اورکي غوندې په شپه کې
افسوس دی چې پخپله اوس تياره غوندې ښکاريږي
همساغوندې چې سم اوتکيه ګاه وو دلوېدليو
ليندی د بل د لاس شولې کاږه غوندې ښکارېږي
له ورايه ورايه غټ وو د خبرو په کولو
چې ښه ورته نزدې شومه واړه غوندې ښکارېږي
د نس د درد خبرې وې د زړه له خوږه نه وې
دا څکه شوه اوس غلي چې ماړه غوندې ښکارېږي
تول شوي په ښانك وو د حلوا په تمه باندې
ګولې چې په لاس ورغله خپاره غوندې ښکارېږي
فيشن باندې څوانان دي ،خو د فکر له پلوه
ماغزه يې که لږ وګوري زاړه غوندې ښکارېږي
لاهو پکښې پښتون دی پښتونخوا په ډوبېدو ده
زلميان په دې سيلاب باندې سپاره غوندې ښکارېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرونه چې دعوه پکښې د مینې محبت وه
ساړه شوه ، خو په بل ډول تاوده غوندې ښکارېږي
په دغه انحطاط کې چې سودا د عیش و نوش کا
ماغزه کې تیک ونه بولي وراسته غوندې ښکارېږي
ددوه وتګ یې پرېښودو روان شو په ځلورو
پخپله په لاړنه درومی رانده غوندې ښکارېږي
مراد چې لنه کوم ډنده د ملت کته ایستل وو
زلمیان پکښې پخپله اوس پراته غوندې ښکارېږي
پیمان یې مات په خوښه د ساقي په پیمانه کې
طفلان دي ، خو په بنه لې پاخه غوندې ښکارېږي
مزه د محبت صدق و صفا یې پاتې نه ده
غلط وریاندې نه شي ، چې خواږه غوندې ښکارېږي
که څوتنه ویده شول په زرګونو راوېښ شوي
خادمه پخوانی وخت په واته غوندې ښکارېږي

جلال آباد ۱۸ د دلوی — ۱۳۴۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خوښۍ دنيا

هيڅ غمونه پکښې نشته د خوښۍ ډکه فضا ده
خلك وايي چېرته لري يو جهان دی د ښکلاؤ

—١—

ګلان شته دي بې اغزيو، خمر شته دي بې خماره
آئينې د زړونو صافي دي له زنګ او غباره
هر سړی پخپله ژوند کا ،خو د بل رضا دپاره
يارله يار سره ياري کاکتبه نه کوي له ياره
ژوندهمدغه دي ،خو هلته د ژوندون بله معنی ده
خلك وايي چيرته لري يو جهان دی د ښکلاؤ

—٢—

هيڅ غمونه پکښې نشته عجيبه شاني جهان دی
په کينه څوك نه پوهېږي ،خو يو عشق د انسان دی
تل خوښي ده خو شحالي ده هر سړي پکښې کامران دی
هره ورځ د وصل شپه ده نا اشنا پکښې هجران دی
اوړی ژمی پکښې يو دی په يوه شان يې هوا ده
خلك وايي چيرته لري يو جهان دی د ښکلاؤ

—٣—

دنګې دنګې، لوړې لوړې مانۍ هر چېرته ولاړې
ټول باغونه کروندې دي چېرته نشته خمکې شاړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ارم بنايسته ګرځي تکې سپيني جګې غاړې
سړې خولګې لکه د زرکو بنويه پيه لکه خراړې
يې لاړالتې دي، تماشې دي، درقيب خونه تالاده
خلك وايي چې چېرته لري، يو جهان دی د بنکلاو

—۴—

نه مرض نه مفلسی شته نه ظالم او نه مظلوم شته
چې څه دي سم سمکی دی نه حاکم او نه حکوم شته
نه ضرر الو نه ازار شته نه دبدو چېرته نوم شته
هر يو کس پخپله ژوند کا نه خادم اونه مخدوم شته
ګاردد هر چا وظيفه ده بې تکليفه مشغولاده
خلك وايي چې چېرته لري يو جهان دی د بنکلاو

—۵—

دې وطن دپاره کار کا، نازنيني ملك خويه
شکر لبې مه جبيني عنبريني سنبل مويه
نرمې نرمې پاکې پاکې بنکلې بنکلې خنده رويه
تويږي ګلان له خولې نه ګل خنداني سمن بويه
د ژوندون صحنه تمامه تماشه ده سينماده
خلك وايي چې چېرته لري يوجهان دی د بنکلاو

—۶—

نر اوښځه هلته دواړه يو خاوند بله مېرمن ده
واك د خان د هرچا خپل دی له قديمه، نه چې نن ده
ژوند په مينه همکاری دی د اجبار تولې لمن ده
ښځه کډه د چانه ده، بلکه (مېر) او (مهرمن) ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

یـو سـکون دی تـسـلي ده د ژونـدون یـوه مـسـکاه ده
خلـك وایـي چېرتـه لـرې یـو جـهان دی دښکـلاو

—۷—

رقـابت خـو پکښې شـته دی خـو د علـم او د کمـال دی
سـرېتوب هلتـه معیـار دی چې سړی وې هغـه سـیال دی
تـول د هـر سـړي معلـوم دی کـه خـور دی اوکـه مثقـال دی
یـون د تولـو یـو طـرف دی یـو هـدف یـو ایدیـال دی
هلتـه کفـر بـې کـاري ده نـاپوهـي لویـه بـلا ده
خلـك وایـي چېرتـه لـرې یـو جـهان دی د ښکـلاو.

—۸—

هېڅ بې پلاره پکښې نه شته هر یـو مشر هلتـه پـلار دی
هـره مشـره ښځه مـوږده عجیبـه شـاني روزګار دی
دمیړه پـه لاس کې نـه دی پـه خپـل لاس د ښځې کـار دی
داسې نـه چې ګونـدې ښځه او ماشـوم د اوږو بـار دی
غـم خـوړ شـوی دی لـه سـره لـه غمـوخـالي دنیـاده
خلـك وایـي چېرتـه لـرې یـو جـهان دی د ښکـلاو،

—۹—

نـه آهونـه شـته د کونـدو نـه ژړاد یتیمـانو!
نـه د عـوې نـه مدعـي شـته نـه پـروا دحاکمـانو
طبیـب ګرځي پـه نـاروغو نـه نـاروغ پـه طبیبـانو!
د خـواري مـخ نیـوی شـوی چـاره شـوې د خوارانـو
پـه هـر زړه کـې بـل دپـاره د خوښیـو تمنـا ده
خلـك وایـي چېرتـه لـرې یـو جـهان دی د ښکـلاو

(c) ketabton.com: The Digital Library

—۱۰—

د [illegible] یو یې فکر ډېر لاسونه یو یې کار دی
ترقي یې مدعا ده چېرته کلي او کې ښار دی
په [illegible] اتفاق درومي جوړ دزانو یو قطار دی
د مشرۍ دپاره فکر او عمل هلته معیار دی
په وینا د ډېرو خلکو د مشرانو امنا ده
خلک وایي چېرته لرې یو جهان دی د ښکلاو

—۱۱—

یوه نوې جامعه ده او یو نوی یې انسان دی
په همدې ځمکه اوسېږي خو او چت لکه آسمان دی
په یو فکر خو روان دی خو دافکر هم ډان دی
هم ثابت دی هم سیار دی لکه غپلته دا جهان دی
له قومو یې جوړه شوې د وحدت لویه بنا ده
خلک وایي چېرته لرې یو جهان دی د ښکلاو

—۱۲—

لکه کوچ دا جامعه ده چې وتلې له شودو ده
ګبینې دي د عسلو ډکه پکه له خوږو ده
نتیجه دواړه فکر او د انسان د فلسفو ده!
ودانۍ او ارتقایې و انسان وته آرزو ده
د تاریخ د ارتقا له مراحلو نه پیدا ده
خلک وایي چېرته لرې یو جهان دی د ښکلاو

کابل د ثور اول ۱۳۴۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

انگريزه توبه

تا ملـــتونه ددنـيا کړه ريزمريزه توبه
انگريزه توبه

—۱—

د پـــوهـې غـــر دي پر آسمـان دی واړه علـم درتـــه حـــيـــران دی
هـــر تـــوانـــا درتـه نـاتـوان دی دجهان اس کړي حرکت ستاله مهمبزه توبه
انگريزه توبه

—۲—

کـــه پـــه دوستی وي کـه پـه جنگ لـه خپـــل مطـلبه نـــکړي څنگ
کارونـــه تـــل کـــړي پـه نيرنگ توبه، توبه شه ستادعقل له جنگريزه توبه
انگريزه توبه

—۳—

کلـه زمـــری شـــي پـه حمله کي کله گيـدړشـــي پـــه حـيله کـــي
دېر دي گير کړي پـه اســـره کـــي دېردي قربان شوه د سروشوندوله مکبزه توبه
انگريزه توبه

—۴—

کلـــه د مـــورنـه مـهربـان شي" کلـه خـيرخـوا هـه دانـــسان شـــي
کلـه شـــي دوښت او کـلـه وران شي کله شي زيات له هلا کو او له چنگيز ه تـوبـه
انگريزه توبه

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګریزه توبه

—۵—

ددې دنیا رنګ دې بدل کړو چې نه شو سم هغه دې دل کړو
یا دې بنکاره یا دې پټه چل کړو پښتون دې تېر کړلوله خپله تیغه تیزه توبه

انګریزه توبه

—۶—

ټولې دنیا سره یو څه شوې خو پښتونخوا سره نه نه شوې
مونږ نه پوهیږو دا په څه شوې دی جهنم ستا د سینې له اوره تیزه توبه

انګریزه توبه

—۷—

محاصره دې له هر خوا کړو هم له مادې هم له معنی کړو
وروردې له وروره خپلې جدا کړو ډېره توبه ستا د نفاق له تخم ریزه توبه

انګریزه توبه

—۸—

یا به رنګ کېږي ستا په رنګ کې یا به دل کېږي ستا په جنګ کې
"خادم" درغلی دی په چنګ کې جنګ خو دې سخت دی خوله رنګه دې رنګریزه توبه

انګریزه توبه

کابل - خادم صاحب
۱۶ د حمل د شپې ۱۳۴۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خلکو خدمت گار

زه څه ووایم چې څه او دځه کاریم
خو د تللې قافلې د پښو غبار یم

د فطرت باغوان کرلی یم پخپله
په دامان کې غورپدلی لاله زار یم

خانګې نه راماتوم چې میوه وخورم
چې مېوه نشار وی هغه شاخسار یم

ګلان اخلمه د ګلو په بدل کې
سوداګر نه یم د ګلو خریدار یم

مانونه یم چې دبل په اوږوسپورځي
د کشتی غوندې د خلکو باربرداریم

زهیربرمه چې څوك رانه ازار شي
څه که خپله زه د خپلو نه ازاریم

عشق او مینې په یوهسې ځای قائم کړم
خوښ پتنګ او سمندر غوندې په ناریم

د سرو شونډو او سورمخ له ډېرې مینې
منت باره د ګلشن او د انګاریم

چې له بنکلو خنې طمعه د وفاکا
ساده لوحه روهیلی د ننګرهار یم

بې له عشقه مې څه عیب اوځه ګناه ده
معترف په دغه تورد توره دار یم

که په لاره عشق کې وژارم وچاته
په رشتیا به دروغجن په دې اقرار یم

د خودی او خود داری له برکته
په ګومان د ډېرو خلکو دنیا ناریم

طوفانونو جګړونو ته د دهر
چې سر نه ښکته کوي هغه کهسار یم

مخ مینځی د ګلو کړم په شان د پرځي
ساتندویه د خپل بوټي لکه خاریم

ازاده یم له همه وارو قیدونو
بې له دې چې یم سړی او سړی چار یم

که څوك مینه مرض بولي نو ببشکه
زه د مینې په مرض باندې بیمار یم

زړه مې پسته خزانه ده دلعلونو
پروت په خپله خزانه لکه بنامار یم

یا مهتاب یم یا افتاب تندرنیولی
یا چې خان ته سوزی شمعه د مزار یم

کاروانو نه قافلې لاړې په مخکښې
په ایرو کې ترینه پاتې سورانګاریم

چې دتللې کاروان پل ګوري په شپه کې
و هغو ته لکه سترګه د سهار یم

چې معراج د سړیتوب ته خان زینه کا
زه "خادم" د هغو خلکو خدمتګار یم

کابل د جدی ۲۶ شپه - خادم مینه ۱۳۴۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل واوره

زړي شال د نمر اوچت شو ورکې لړي منظري شوې
فضا سپينه شنوه ناڅاپه په آسمان وريځې خپرې شوې
سپيڼې واورې دي وريږي
زړه لـه يخه مې ريږي

پشم پشم سپين بڼې په فضاکې سره ښوري
د فطرت د ژې غيبي دي له اسمانه چې را اوري
سپيڼې واورې دي وريږي
زړه لـه يخه مې ريږي

غرونه سپين شوه سمې سپيڼې پکښې وره کې شولې لاړې
پټ په سپينو پاغوندو کښې هريو شی شو په يو واړې
سپيڼې واورې دي وريږي
زړه لـه يخه مې ريږي

سرکونه واړه سپين دي لوړې لوړې مانې سپيڼې
سپين ښاخونه دې د ونو د مالوچو که يې وينې
سپيڼې واورې دي وريږي
زړه لـه يخه مې ريږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

یـــوه ســـپینه مـــنظره ده کـــه اســـمان دي او کـــه مځکـــه
چېـــرته ځـــای د ناســـتی نشـــته مـــرغی نـــه الـــوزي ځکـــه

ســـــپني واوري دي وربـــــرې

زړه لـــــه یخـــــه مـــــې ریـــــږي

قرمـــري کـــړه ســـپینو واورو د خـــو بـــانو ســـپین مخونـــه
یـــو پـــه ســـله اثـــري شـــوو نـــن د ښکـــلو نظـــرونه

ســـــپني واوري دي وربـــــرې

زړه لـــــه یخـــــه مـــــې ریـــــږي

نقـــریـــي وطـــن د اوړي پـــه غـــنمو طـــلا کـــار شـــي
خـــولـــه دې ســـپینو او ســـرونه ټـــور ســـکاره زمـــا پکـــار شـــي

ســـــپیني واوري دي وربـــــرې

زړه لـــــه یخـــــه مـــــې ریـــــږي

هـــای غـــریب یمـــه بـــې وزلی پـــلار مـــې نشـــته دي یـــتیم یـــم
اوړی ژمی پـــه عـــذاب کـــې د ســـعیراو د حجیـــم یـــم

کونـــډه مـــور مـــې راتـــه ژاړي
خویـــندي ورونـــه مـــې رانغـــاړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

وطنه گران وطنه!

تـــاج دایشـــیاجنت د مـــخ یـــې د جهـــان وطـــنه!
وطنه گران وطنه!

تـــه یـــې ځـــانگو بهشـــکه، د آریـــن د نـــژاد
اولـــه خښـــته یـــې تـــه د تمـــدن د بـــنیاد
اوســـه ودان ژونـــدي دي واړه فـــرزندان وطـــنه
وطنه گرا ن وطنه!

ســـتا توریـــالو زامـــنو او پـــاك لمـــنو لونـــو
دنیـــا تـــابع کړیـــده پـــه خپـــلو بنـــو خـــو یـــو نـــو
یـــو ځـــل بـــه بیـــا کـــړي تـــامي عـــالم حیـــران وطـــنه
وطنه گران وطنه!

د خپـــل پـــلرونو غونـــدي، پـــه شـــجاعت او ایمـــان
ســـتا پـــه خدمـــت کـــې بـــه کـــړو مونـــږه ســـرونه قـــربان
دا وظیفـــه ده لـــه ازلـــه د افغـــان وطـــنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وطنه ګران وطنه

لـــه ســـره تـــير يـــو پـــه تـــا، ښکلـــي زيبـــا وطنـــه
داغ دي پـــه زړه لـــرو مونـــږ، د اعتـــلا وطنـــه
کـــړو بـــه جلبـــل پـــه اور د مينـــې ســـتا کـــې ځان وطنـــه

وطنه ګران وطنه

د يـــوه پـــلار يـــو زامـــن، يـــو مومســـلك او ائيـــن
تينګ پـــه يـــوه اعتقـــاد يـــو د اســـلام ښکلـــي ديـــن
لکـــه ســـيلاب يـــود مقصـــد پـــه لـــور روان وطنـــه

وطنه ګران وطنه

ياد داشت: دانظم سهواً د اتم ټولګي د قرائت په کتاب کې د بينوا په نامه چاپ شوی

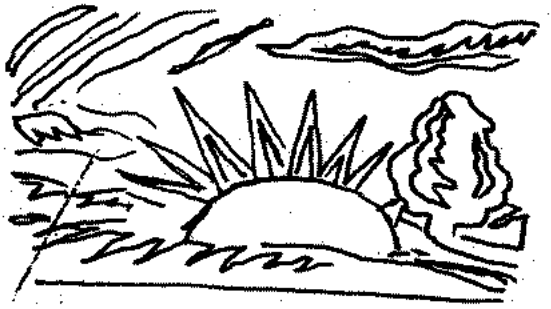

(c) ketabton.com: The Digital Library

سینما ده سینما

جوړه نوې ساحري شوه په جهان کې يې غوغا ده
هلۍ زرکوئ چې درومو، سینما ده سینما ده
طالبان له مدرسې نه ډلې ډلې ورته درومي
پېغلو ځان ورته سنبال کړ غلې غلې ورته درومي
مینډو وور اولاد وېده کړمخ مینځلې ورته درومي
د رادیو د خولې خبر دی ډېره ښکلی ډراما ده
هلۍ زرکوئ چې درومو سینما ده سینما ده
چا پیسې ورته په پور کړې چا پیدا ورته په غلا کړې
چا د مال په خر خولو چا له بلې خوا پیدا کړې
مېرمن سړي دا توري ستر ګې خپل خاوند ته په ژړا کړې
په قرضونو کې دي ډوب وي نن اختې يې تنخوا ده
هلۍ زرکوئ چې درومو سینما ده سینما ده
د صنعت سوداګري ده د هنر ګرم بازار دی
دا د علم معجزه ده چې ناپوه وي پکښې خوار دی
د تهذیب په وسله جنګ دی نوی عصر نوی کار دی
که لږ څیر شې د پردې نه ها خوا بله تماشا ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

هلـــیٔ زرکـــویٔ چـــې درومـــو ســـینما ده ســـینما ده
دلتـــه جنـــګ دلتـــه جـــګړه ده دلتـــه فـــن دلتـــه هـــنر دی
دا مثـــال د حقیقیـــت دی رابنکـــل شـــوی چـــې ځنظـــر دی
د لـــرې بـــرې خـــبره دې جـــهان کـــې لکـــه نمـــر دی
د قـــوت لـــه وســـائلو یـــوه مـــال بلـــه معنـــی ده
هلـــیٔ زرکـــویٔ چـــې درومـــو ســـینما ده ســـینما ده
غلبـــه پـــه علـــم بویـــه هـــم پـــه مـــال هـــم پـــه معنـــی کـــې
څوک لـه عقله چې مغلوب شي ټینګ بـه نـه شـي بلـه خواکـې
د صـــانع عکـــس ښکـــارېږي د هـــر فلـــم پـــه رښا کـــې
عـــاقبت بـــه یـــې څه حـــال شـــي "د خـــادم" دغـــه ســـودا ده
هلـــیٔ زرکـــویٔ چـــې درومو ســـینما ده ســـینما ده

۲۸ د دلوی ۱۳۳۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

پس له مرګي

پس له مرګي مې يو خل سر کړئ اوچت ګوندې پښتون چېرې مور شوی وي ټول
څومره به ښکلي د وطن وي فضا چې په پښتو سره جور شوی وي ټول

وطن ته

اه په خدمت دې برياليِ نه شومه وطنه څکه چې سړی نه شومه
باران د اوښکو به په شاړو کوم باغوان به شم که توريالی نه شومه

هسکوالی

شان د پښتون چې هسکولی نه شي په اوږو ټيټ سر ګرځولی نه شي
بې له پښتونه د ژوند ون څه مزه؟ "خادم" په دغې پوهه لی نه شي

صنعت او تجارت

په صنعتي دنيا کې زياته نه ده که تصنع پکښې څه زياته شي هم
تا جر له ښايې چې دې ګټه وکي که د ربنتيا خونه ميراته شي هم

تجدد

يو جنتلمين ويل مسجد ته مه خه بل راته وويل حجره څه کوې
ما دمپلمه ورته خبرې وکړې ده راته وويل ميلمه څه کوې

غټوالی

خان خودې غټ کړو خو لږ پام دې اوسه دا خلك غټو ته په غټو ګوري
خوږ خو له کانو څخه ډك دی مګر خلك "سيری" منځ کښې دګټو ګوري

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوې ترقي

ترقي شوه چې زلمی صاحب دفن شو بې فکري پخپله فکر دو طن شو
د مسکو د چانس دپاره کمونست وۍ دیموکرات شو چې یې وارد واشنګټن شو

د ژوند اوبه

د ژوندون لار ده مشکل ګذاره هو شرط یې دادی چې ته به دومې
د ژوند اوبه دي تپه تیاره کنې خوکه ته دومې نو څه به مومې

هوښیار او حکیم

فکر دځان کوه وطن څه کوې یوه حکیم ته بل هوښیارو ویل
لویې په کار او په لوی فکر کښې ده دغه حکیم ورته په جار وویل

کابل دلوه ۱۳۴۰

زمونږ زلمی

هېواد مایوسه شوله څوانه ځنې ځوان نا امید دی له اسمانه ځنې
دا به لادومره خطره ناکه نه وي پاس یې مشکل دی له خپل ځانه ځنې
له دغی ځمکې تر اسمانه نړۍ دغه پراخه او روښانه نړۍ
زمونږ زلمی لره صحنه ده د سوال دا همت باندې ودانه نړۍ
وایې چې ځوان یمه ځوان نه پېژنې جهان کې ګرځې جهان نه پېژنې
تاریخ خو پېژنې او جبر یې هم خو د تاریخ قهرمان نه پېژنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بدبخت قوم

ای په بدبختو کې بدبخته قومه په معنی لوړ په ظاهر پسته قومه
په بدبختی مې دې یقین وشو لو زما ناپوه خواره کم بخته قومه
څوك چې ارزو ستا د خدمت وکوي هغه لتاهم شي بې دسته قومه

کابل - ۱۰ د دلوی ۱۳۴۰

کار او ژوند

کار کوه کار کوه چې کار ژوندون دی
هغه چې کار نه کوي ژوندی زبون دی
کار وظیفه ده له حرصه پاکه
چې هیردې نه شي عالي مضمون دی

ځوان او قوم

ځوان د قوم سرمایه ده های افسوس که شي راکده
لابتره به تري دا وي چې راکده شي فاسده

قام او اخلاق

قوم نوم دی د اخلاقو چې افراد وکې شریك وي
څه که وینه یې د فرانس وي په اخلاقو چې بلژیك وي
چې د بل په لاړو لوند شي ایزنها ورشي جرمن ته!
یابهرام د خوشحال زوی شي بد نامي پریږدي وطن ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

پردی رنګ

ځان ته خپل تیاتر جوړ کړه! د پردي سینما څه کړې؟
په پردي رنګ کې رنګ نه شې که د قامه سره بښه کړې
پردی رنګ سړی بدرنګ کا که لږ فکر باندې وکړې

د قام سره مینه

بې تاثیره چې تړې څوک خلاصېدی نه شي
یوه ژبه بل مکتب بل سینما ده
که پردي وي په پردي رنګ کې راغلي
دا څېزونه د یو قام په ځان بلا ده
خپل لباس او خپل اساس درته په کاردی
که دې مینه د خپل قام سره رشتیا ده

کابل - د ۱۳۳۹ دلوه

خپل آس

درته نه وایم چې خپل خره باندې تینګ شه
تړې راکوز شه خو په خپل اس باندې سپور شه
پردې کټ دنیمې شپې دی که پوهېږی
ته خاوند د خپلې مینې او د کور شه

۲۹ د دلوی ۱۳۳۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

لټون

د مشرکشمر د لیدو دپاره! د صحبتونو اوربدو دپاره!
زه په سود اومه چې چېرته ولاړشم په مخکې وړشمه که پېرته ولاړ شم
یوه زلمي راته هوټل وښودو بل د کلوب راته درشل وښودو
هلته یو زوړ و درادیو څه نه وو دلته شطرنج و د لیدو څه نه وو

ما ویل چېرته ده حجرې ته ځمه
یا د مسجد خوا کې دېرې ته ځمه

کابل- ۲۵ د دلوی ۱۳۳۱

حجره

ستا په لمن کې همتونه شوو لوي واړه واړه غونډې سرونه شوولوي
ته وې زانګو د غیرت طفل لره دلته د قام کوچني خویونه شوولوي
پښتو له تا نه هم خفه ده ګوره چې تاکې نوي فساد ونه شوو لوي
کتاب راتول شو د پښتو د قصو حجرې دچرسو چلمو نه شوو لوي

کابل د دلوی ۲۸- ۱۳۳۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماشيني سړی

لـه حجـرې جماتـه لـرې لـه دې نـه خـبر نـه دی
ښه زلمـی دی خـو افسـوس دی چـې زمونـږ لـه تېرنـه دی
مغربـي فيشـن کـې طـاق دی عجيبـه شـاني ګړېږي
د خـبرو سـره خـوځي تـه بـه وايـي چـې ګډېږي
دی زمونـږ دا کـا زوی دی خـو پرديـو سـره لـوی شـو
چـې د چـا سـره لـوی شـوی د هغـو په خـوی او بـوی شـو
چـې د قـام وطـن خـبرې ورتـه وکـړې خفـه کـېږي
خلـک ده او دی د خلکـو پـه خبرونـه پوهـېږي
ماشـيني غونـدې سـړی دی د دفـتر د چلـېدو دی
نـور اميـد ترينـه ونکـړې چـې د غرونـو د ختـو دی
کابل، جوزا ۱۳۳۹

محمود او ایاز

دمينـې اوږه ستا پـه سـينه کـې د خلکـو کـور وسـتا پـه سـينه کـې
ايـاز دې پـرېښود محمـودي لاړې پـټ کـړې وطـن ويـا پـه درونـه کـې

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

چې وخت وي گلان وسپړي گلونه په گلشن ښه
گلاب ښائيسته رامبيل ښايسته چمبيل او نسترن ښه

راځې چې ورله ورشو د کوکيو په موسم کې
کابل نه ښايسته شوی دی هرات او کټغن ښه

چمن نه گلو ښه ښکاري که گل په گلبدن کې
تازه د گلولښتې چې اغوستی پهرهن ښه

بلبل نه يم چې ووايم نغمې په گلشنونو
گلشن زرغون نول غوارم د خپل شعر په فن ښه

د چين د ښاپيرې غوندې به جوړه مو پښتو کړای
که ټوله پښتونخوا کښې مو لېدلای قدرمن ښه

خادمه که فرصت درته په لاس وای دره غلای
گلان به دې د شعر وای کرلی په وطن ښه

کابل: ۱۵ د جدی ۱۳۴۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

(د جهانزیب په مینه)

زیبا ګلونه جهانزیب په پښتونخوا کړلي،
تازه بڼونه یې په مینه د بابا کړلي،
بلبلو ځئ هغه چمن له چې صیاد نه لري
بې له اغزو ګل یې په سوات کې نن بیا کړلي
ښکلی وطن ښکلی پښتون ښکلي پښتو ده پکښې
یا په وربل ښکلي ګلونه دي لیلا کړلي
د عشق او مینې په هېواد او د مکیز په سیمه
ګل خندانې د اګلونه په خندا کړلي
قربان د هغه پاکې خاورې د آدم نه شمه
چې درخانی پکښې ګلونه د وفا کړلي
طوطیان به پورته دادم د هغې څمکې نه شي
چې بې ګلونه د نغمو پکښې پخوا کړلي
د افغان زیبه ته باچا وې چې ګلشن دې که جور
"خادم" ته ګوره چې ګلان یې په بېدیا کړلي

کابل: د جدی ۱۸ شپه ۱۳۴۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

نه شته یارمې نه شته چې وربل په وروځو خور کړم
تیلك د چا دپاره د جبین دپاسه سور کړم؟
نه مې رسي لاس د خدای په چارو باري څه کړمه؟
بنکلی د تقدیر په تندي باندې څنګه نور کړم
هر څه چې پیداشی خو چې ژوند دی هغه نه شته دی
نه پوهیږم څله او د چا دپاره کور کړم
څه به خوشالي د پابسته وي د قصاب په کور
خوله چې وازومه په زړګي باندې مې زور کړم
سخته بې ننګي شوه د پښتون بابا په سیمه کې
چا ته ځولی واچوم او چا وته پیغور کړم
تنګه دائره کړه غمازانو د ژوند ون په ما
سوی زړه "خادمه" بې نغمو په څه ټکور کړم

کابل جدی: ۱۳۴۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

څمه د کابل له سیمې سپینې واورې شوې دي
سرې باغچې د ګلو په باګرام تیارې شوې دي
دغه دروښان څمکه ده هوري د پښتو په زور
غټې د غرورکې نبې هوارې شوې دي
باغ او څمکه شته دی خو بهار او هنګامه نشته
دلته د بلبلو ترانې کرارې شوې دي
شمعه په سلګوده انجمن په خپرېدو کې دی
شو خې تېزې سترګې د ساقۍ خمارې شوې دي
مُی شته په پیاله کې خو مستي د جنون نه لري
اوس له میخانې نه هدیرې ته لاړې شوې دي
بومې څېړنې ته د توکل اوسید کمال کړه
سرې بلې لمبې د نغمودلته خاورې شوې دي
اورد مینې مرشهو د هېواد د زړه په خونه کې
دا په پښتونخوا "خادمه" نوې چارې شوې دي

جلال آباد : ۵ د دلوی ۱۳۴۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

خولـه مـې ترخـه ده زه پـه نـورو خـوږو څه پوهـېږم
پـه غـم کـې ډوب يـم د سـاهل پـه مـزو څه پوهـېږم
چـې رقيبـانو سـره وخـاندې پـه مينـه هـوس
بيـا راتـه وګوري پـه داسـې کتـوځه پوهـېږم
کـه راتـه سُر پـه سـپينه خولـه د غمـازانو کـړې فـاش
سـر درکولـی شـم پـه نـورو قصـوځه پوهـېږم
خـو راتـه ووايـه چـې يـاريم نـو لاړ د څه دی؟
د شـونډو لاتـدې دې پـه (نـه) او پـه (هـو) څه پوهـېږم
لـه دغـه سـم پښتونـه څه شـې پـه غمـزو غـواړې تـه!
چـې سـم نـه وايـې پـه وينـا د بـنو څه پوهـېږم
لکـه بلبـل سـوری پـه خـار د ګل پـه مينـه کـې يـم
پـه زخمـي زړه خادمـه بـې لـه ګلـو څه پوهـېږم

جلال اباد ۷ د جدي

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

دېره مې کړه ټينګه ژړا نوره ټينګېدی نه شي
راچې شي بانولې اوښکې هسې درېدی نه شي
دومره رقيبانو مې په زړه داغوته اېښې دي
وېره مې ده داغ ديار د لاس به پکښې ځی نشي
سړي سکروټي وګوري د خولې نه چې بادېږي
سړي بلې لمبې د غره په زړه کې ځائيدی نه شي
سسته د غيرت ستنه شوه ای خاونده خير وکې
دا لويه مانۍ بې له دې ستنې درېدی نه شي
خپل ورته له يو پلو پردی ورته له بل پلو
واړه د ښمنان شوه پښتانه لاړه موندی نه شي
ای خيبره جګ شه پښتونخوا د مخ دسيمې نه
پوزه د دوه سترګو منځ کښې غرونه جوړ ېدی نه شي
دا غږ مې په غوږ صبا "خادمه" له ها تفه شو
قوم به باقي وي پښتونخوا محوه کېدی نه شي

کابل ۱۳۴۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

فرعون ته خطاب

عدالت ورته ښکاره‌ږي ستا ظلمونه چې لږ څېر شي
ای فرعونه ناموره ! دا مخلوق دریږي ژاړي
تا خدایي په خلکو کړله خو ددوی روزي رسان وې
دا خدایان هم خدایي کاندي هم روزي له نورو غواړي

کابل ۱۳۴۰

د ننګرهار پوهنتون

چې بادشاه و محمد ظاهر افغان
په دې وخت کې وسردارصدراعظم
نښانې د نوي عصر د سحردي

پوهنتون د ننګرهار شولو اعلان
خادم وښودو تاریخ چې و اغشم
له سپین غره په پامیرځړېکې دنمردي
۱۳۴۱ هـ ش - کابل خادم مېنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګریز او پښتون

انګریز وایي چې زه خدای ددې جهان یم
وایي روس چې نور څه نشته زه انسان یم
اوس دخدای او د انسان په منځ کې جنګ دی
زه حیران ولاړ په غم کې د خپل ځان یم
چې نه خدای اونه انسان یمه نو څه یم
له خاونده تښتیدلی یو حیوان یم
چې انګریز په جهان وي پښتون به نه وي
تښتیدلی دابنده دی له سر کراره
پرې یې بندې تولې لاړې دژوندون کړې
په هر خوا چې درومي نشته چېرې لاره
بندګي هومره ګنده شرمندګي شوه
چې نورخدای هم چېرې نه غواړي بنده څوک
خو انګریز د خدای وکیل دی په دنیا کې
چې پیدا کاندي خپل ځان لره ګنده څوک
په نامه د بندګي ګندګي غواړي
دغه کاردی په تړې کې د شیطان
په تبلیغ د پاک یې وښیي عالم ته
په دغه پلمه یې جوړ که پاکستان

کابل ۱۵ د جدی ۱۳۴۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعا

خدایه پښتنولره ورکړې بنه نظام
دغه ده دعا زما کړم یې صبح وشام
ژوند مو بې نظامه دی روح مو نا ارامه دی
ای خاونده کله به، وي دغه ارام
یو قام او نژاد یو مونږ نه خوږیږو یو په بل
وګوره دا حال زمونږ بدموشه انجام
یاحق د پښتون نشته یا نشته پښتون چرې
دی په ازادی کښې اوس څله دی غلام
شمعې له پتنګ شولو ګل باندی بلبل مین
زه په خپل مریض لغړ وډې تړې قام
هغه ویښ زلمو لره څوک چې په دې راز وي پوه
زه "خادم" په ډېر نیاز وایمه سلام

۱۳۳۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی څوك و؟

لیلا یې په محمل کې وه مجنون یې نه و دی
محفل د زیدي و خو هارون یې ته و دی
له شورد اباسیند نه مې نغمې کړې ورته سازې
کوکچه مې پرې ورسمه کړه جیحون یې نه و دی
کلي د پښتونخوا د خزانو یې وه په لاس کې
روزل یې ترینه نه کښده قارون یې نه و دی
کتاب د سیاست او ریاست یې و په غېږ کې
افسوس چې د لوستلو افلاطون یې نه و دی
اعجاز د شاعرۍ مې ورته راوړ له اسمانه
قابل د پوهېدلو د مضمون یې نه و دی
هوما ورله په سر باندې نیولی تاج د بخت و
یا ماو گشتاسپ وفریدون یې نه و دی
لښکر د همتونو غیر تونو ورپسې و
سړی د پښتونخوا و خوپښتون یې نه و دی
جنت د سعادت او نیکبختۍ یې و په مخکې
راضي له انحطاطه په ژوندون یې نه و دی
حشرونه قیامتونه د نهضت یې منتظر وو
لایق د لارښوونې او لمسون یې نه و دی
خدمت مو په اخلاص د وروروڼو ورته تقدیم کړ
حاجت یې ورته نه لاره مرهون یې نه و دی ـ

کابل - ۱۰ حمل ۱۳۴۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ژوندانه طلسم

اوس د چانه [1] چاته وژارم فریاد کړم
او د چا د لاسه خاورې په سر باد کړم
شنې لوخړې سرې لمبې مې خې له سره
څلو پښت کاله زحمتونه چې رایاد کړم
ما اباد ورته رنګین باغ د پښتون کړ
دوی په داسې بې رحمۍ ولې برباد کړم
زه بلبل وم ته ثنا مې کړه د ګلو
په نغمو کې نښانه ولې صیاد کړم
نتیجه د تولو دا وه چې یې وینم
ای فلکه ستا له جوړه تاته داد کړم
چې په کار او په خدمت او هنر نه ده
د نبادیو امید څنګه زه بانباد کړم

[1] دا نظم د هاغه وخت یادګار دی چې خادم له پښتو تولنې استعفا وکړه۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ژونـــدون دی کـــه طلســـم کـــه جـــادو دی
چې پـــه علـــم نـــه حـــل کـــړې څه ایجـــاد کـــړم
غرونـــه یـــو ســـوري کـــوی شـــیرینه بـــل وړې
زړه مـــې نـــه شـــي تینـــګبدی کـــه یـــې فـــولاد کـــړم
پـــه ژونـــدون کـــې هســـې تنـــګ شـــومه چـــې وایـــم
یـــاد تـــازه د وروســـتنې وار د فرهـــاد کـــړم
چـــې ګلان لـــه تنـــدې ســـیزې خـــار زرغـــون کـــا
ددې نمـــر[1] پـــه وړانـــګو څنـــګه اعتمـــاد کـــړم
ټولـــې ســـوبې د چـــا نـــه دي روزي شـــوې
ځان بـــه خـــاورې کـــړم خـــو دا کـــور بـــه ابـــاد کـــړم
چـــې د خـــدای بنـــده صـــلا د عـــدل او داد کـــا
زه خـــادمٓ تـــا ســـو پـــه څه ګنـــاه هـــېداد کـــړم

کابل ۱۰ د سرطان ۱۳۴۲

---

[1] نمر شمس مرادف اودهغه وخت کوم نامه او حادثې ته اشاره ده ـ م

(c) ketabton.com: The Digital Library

هوسېږم

ماشـــوم يمـــه پرويـــن[1] او ثرياتـــه هوســـېږم
د ځمکـــې نـــه مـــايوس يمـــه فضـــا تـــه هوســـېږم
دا ښکلـــې سپوږمۍ وينمـــه د شـــنه اسمان پـــه منځکـــښې
واوې ده، ګلالـــــې- زه پې ښکلاتـــــه هوســـــېږم
د نمـــر پـــه بېعدلـــې مـــې زړه لـــه ورځې ځنـــې تـــور دی
د تـــورې شـــپې ســـکوت چپـــې چپتيا تـــه هوســـېږم
پـــه دې خـــړه دنيـــا کـــې تـــور او سپين نـــه معلومـــېږي
چـــې حـــق کـــا آفتـــابي هغـــې رڼاتـــه هوســـېږم
کرلـــې چمندونـــه، ســـره ښونـــه د کوکيـــو!
ګلشـــن راځنـــې پـــاتې شـــوېدياته هوســـېږم
دا هـــره وړځ چـــې وينـــم لـــه پـــرون نـــه وي بـــتره
کـــوچنـــی يمـــه چـــې نـــن پســـې صبـــا تـــه هوســـېږم

(کابل ۱۵د سرطان ۱۳۴۲)

---

[1] پروين د مجروح لور او ثريا د خادم لور ده چې دواړه د خادم په استعفا خوابدي وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتون دې ولې کړم

چې خوښ دې مجنون نه وُ مه مجنون دې ولې کړم
د لطف په خندا سره مرهون دې ولې کړم
چې ماته دې په زړه کې د خوښۍ اراده نه وه
په دومره بېداري سره محزون دې ولې کړم
نه خوښ مې په نغمه او نه راضي په ترانه وې
ګل بنه ومه بلبل د صباوُن دې ولې کړم
زه کله ستا د مهرو محبت سره اشنا وُم
مین دې کړمه څله جګرخون دې ولې کړم
په دومره لوی جهان کې چې پښتون لره ځای نه وُ
د داسې بدبختۍ سره پښتون دې ولې کړم
په چل کې سامري چې رانه خپل واړه پردي کړل
ګناه په ما کې څه ده نوهارون دې ولې کړم
محمود چې د هر چا شومه په خپل آسماني شعر
لایق د داسې شعر او مضمون دې ولې کړم
جذبې او ولولې دې را عطا د اباسین کړې
مجبور په پته خوله لکه جیحون دې ولې کړم
ګډ بړې په وینا مې په معنایې نه پوهېږې
خادمٌ د داسې خلکو افلاطون دې ولې کړم

کابل میزان ۱۳۴۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

درواغجن

که اته واړه جنته يې په لاس وي په بل لاس يې د مصرۍ توري هراس وي
درواغجن وته رشتين ويلی نشم سپين ته تور او تور ته سپين ويلی نشم

کابل: ۲۲ دجدی ۱۳۴۲

(دمينې لهونی)

چې په ردو سترګو قام ته خيانت کا
نو خادم به يې په ډاګه مزمت کا
هر مين د خپلې مينې لهونبی دی
څوك په خاوره- او څوك مينه په دولت کا

کابل: ۲۲د جدی ۱۳۴۲

سياست

چې په خوله نشي ويل کېدلای کار يې په رمز و په اشارت دی
مور يې پت ساتي له زوی و لوره دا سياست دی داسياست دی

کابل- ۱۳۴۲

تيټ شوپښتون

تيټ شو پښتون او لاتيټې به نور
ښکته لوېدلی دی او لوېږي به نور
نه مشر پېژني نه ځي ورپسې
چې داسې وي نو داسې کېږي به نور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتنو مشر

خلک مشري کوي عزت غواړي
زمونږ چې مشر شي دولت غواړي
اې چې سودا ده د مشرۍ درسره
قام دې له تا څنې خدمت غواړي

د قام د خدمت شرط

د قام خدمت اسانه کار نه دی
دا د القاظو تش شعارته دی
قام دې دفتر د سوانحولولي
دا فکر مکره چې هوښیار نه دی

کابل — سرطان ۱۳۴۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مېړنو وطن

دا چې مې له ستر کو ځي اور دی د اوبو په څیر
اوس چې تېرومه یې مرګ دی د ژوندو په څیر
بې سره خپلونه دي نن د پښتنو تپې
مېړې د لېوانو دي ګرځي د رمو په څېر
څوک دی د دانو په غم څوک د خزانو په غم
څوک په جیل خانو کې دي ژوند کوي د مړو په څېر
وره که لارد ژوند شوله نه مو شته رهبر چې
یو یو تېریږي اوس لار کې د رندو په څېر
عقل د مغزو زمونږ راغی تل د نس له
غم د پښتو نه کوي څوک د پښتنو په څېر
هېر شولو هېرېږي مې خوب و که تعبیر د خوب ؟
هېڅ مې خیال ته نه راځي ژوندو مېړنو په څېر
مړه دي که ویده دي ټول ویښ په مینځکښې نه وینم
ټینګ چې په میدان د ننګ ودریږي زلمو په څېر —
لویه جامعه رانه ماته شر منبانو کړه
اوس په دې مرداره ټول پند دي د بابنو په څېر
ګټه د بیرون نه چارانو ۵ وطن له
یو د بل د جیب پسې څارکوي د غلو په څیر
کاشکې خوږ جهان شولای دا د مېړنو وطن
یو د بل په خوږ شولای خوږ د پخوانو په څېر

سرطان ۱۳۴۲ کابل

(c) ketabton.com: The Digital Library

خان بابا عبدالغفار خان

د پښتو او پښتنو په لاړه حال و
که ته نه وای ای بابا فخر افغانه

د پښتون شان دې بیا وښودودنیا ته — تکلیفونه دې ډیروګالل بې شانه
دا دچاپه غږویده پښتون راوینې شو — مارګلۍ ته ترهرات او بدخشانه
د تکل په لاړه ډارله هیڅا نه شوې — اولوالعزمه، بهادره، پهلوانه
په افغان کې دې د مینې مثال بل کړ — پلوشې یې پورته کړې ترآسمانه
د همت تخم دې وکاره په ملک کې — پښتونخوا دې په بل رنګ کړله ودانه
د پښتون توره د ورورپه وینورنګ وه — د خپل قام په تباهۍ یې وه مېرانه
کټاری یې وه تر ملاتوپک په ولې — د تربور د مرګ دپاره سر ګردانه
تایې توره توپک واخستل له لاسه — د تربور کور ته دی بوتللو پښېمانه
دښمنې دې په ورورۍ کړل بدله — لاربښوونکیه، رهنمایه مهربانه
ته د ښمن د استعمار او استبداد یې — رحمتونه دې په تا وي له رحمانه
ته به مړشې، مونږ به مړه شو، ټول به مړه شې — د پښتون نوم به وړه ک نه شي له جهانه
اباسیند به په مستۍ مستۍ بهېږي — غورځوي به سپین څګونه له دهانه
سپینې واوره به په لوړو غرونواوري — له پامیره، تر خیبره اوکاغانه
کاروانونه به بهېږي تل تر تله — له امونه په خیبر تر هند ستانه
په بل شان به تاریخونه لیکل کېږي — وي هېر شوي به وختونه له هر چانه
خوستا نوم به د پښتون په خوله یادېږي — څوچې وي د پښتنو خونه ودا نه

کاشکې نه وای کړه شوې دغه لاړه
ای د ټولو پښتنو قومونو پلاړه

کابل ۱۰ د جدی ۱۳۴۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه وليکم

دزړه لـــه درده لـــه افسوســـه بيـــان څه وليکـــم؟
ددې تـــامرد او بـــې هدفـــه جـــهان څه وليکـــم ؟
د ورونـه تهرشـول لاپـيرې بـه ټـوري هـم تـهرې شـي
بـهار بـه تـه وي لـه دې هـــې خـزان څه وليکـم؟
د هـرې ورځې پـــې شـپه وي خـو ســهار هـم لـري
چـې نـه تـيرېږي لـه دې شـپې دهجـران څه وليکـم؟
هوښيـاران وايـي خپـل تقدير دې په خپـل لاس کـړه بـدل
چـې نـه بدلـيږي ددې عصـر و زمـان څه وليکـم؟
خلـک د ښـد پـه تـورو خونوکـې نقشـې جـوړوي
پـه ازادۍ کـې بـې وسـې د خپـل خان څه وليکـم؟
خلـک تـاريخ اوکارنـامې د خپلـو خلکـو لـيکـي
زه دخپـل قـوم دغـه خواشـينی دا ســتان څه وليکـم؟
زه ورتـه کـورمه آسـمان پـه سـمه تـه څرخـېږي
تـــوره شـــکوه ددې کجـــروه آســـمان څه وليکـــم
چـې خپـل تقديـر يـې بـدل نکـړو تـو تدبيرشـوبدل
اوس د تدبـــير د بدليدلـــو بيـــان څه وليکـــم؟
دانايـان خـال کـوري نـادان پـه قـال عمرونـه کـړه تـهر
لـه دغـه زيـات فـرق ددانـا او نـادان څه وليکـم
لـه تـدې مـرې او د ژونـدون اوبـه پـه لاس کـې يـې دي
لـــه دې نـــاپوهـــه بېغيرتـــه افغـــان څه وليکـــم؟
خلـک پـه مخکښې خې افغـان پـه بيرتـه درومـي هميـش
زړه مـــې خـورېږي لـــه دې خـوره افغـــان څه وليکـــم؟

کابل- ميوند جاده خادم مينه
۳۰ د جدی — ۱۳۴۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

لویه ارزو

واړه پښتانه یو، لوی مرام دپښتنولرو- دا لویه ارزو لرو
ښکلي پښتونخوا ته زړه کښ مینه د پښتو لرو- دالویه ارزو لرو

* * * * *

څوك چې دلته اوسي واړه ورونه دي یو قام دی - یو شان یې مرام دی
خو د خپل هدف پرلوړې تل هڅه د تلو لرو- دا لویه ارزو لرو

* * * * *

یون د اباسیند او دامو څوك څنډولی شي- دا کله کېدلی شي
تینګه اراده لکه د تېرو مېړنو لرو- دا لویه ارزو لرو

* * * * *

دا د هر ملت ده وظیفه او دا یې کار دی - څه په دې کښ ډار دی
مونږ وینې شوی قام یو مرامونه د ژوندو لرو- دا لویه ارزو لرو

* * * * *

لوړ دې دا بیرغ وي افغاني څوچې دنیا وي- مخکښې دې رڼا وي
کلك د ملیت سره پیمان دوینې زلمو لرو — دالویه ارزو لرو

جلال اباد د دلوی ۱۳۴۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

د محمد گل خان مومند په یاد

عمر دي تېر کړلو په نړه د پښتو دپاره
اروادي ولاړله په بره دپښتو دپاره
خلکو په دي نیمګړي جوړې کړي مانې او چتې
تا د میړونو لار کړه غوره د پښتو دپاره
په ملیونو سرونه خلکو خان دپاره کړه تیت
ته په همت تېر شوې له سره د پښتو دپاره
ارزو دي دا وه چې په قام کې شي سرونه پیدا
هوډ دې په خپله کړو ترسره د پښتو دپاره
کله ورګډ شولي میدان ته چې پښتو وګټې
کله ورتېر شنوې د سنګره د پښتو دپاره
د پښتونخوا د باغ مالیاره شه اوچت له خوبه
بابا راغلې له خیبره د پښتو دپاره
چې د پامیر څوکه یې غواړي اباسیند ورسره
ورځ ده راغلې مقرره د پښتو دپاره
خوانان راغونډ دي په مزار دي محمد ګل مومنده!
مشاعره ده زور وره د پښتو دپاره
واړه پښتون ده ملا تړلې چې پښتو لوړه شي
بنه تقاضا ده خونډوره د پښتو دپاره
تینګه وعده راسره کړېده بناغلي صدر[1]
کاشکې رایاده یې شي غوره د پښتو دپاره
خادمه کله به چرګه د پښتونخوا جوړه شي
د پښتنو د زړه پرهار له به دوا جوړه شي

کابل ۲۰ د ثور ۱۳۴۲

---

۱ بناغلی صدر اعظم داکتر محمد یوسف هغه فرمان ته اشاره ده چې د پښتو د انکشاف او تعمیم دپاره یې صادر کړی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

آینده پښتنو ته پیغام

ای اینده پښتنو!	ای فهمیده پښتنو!
تاسو بس وپوهیږئ	که به مو نه پوهیږئ
چې مونږه څه کړي دي	بدکه موښه کړي دي
مونږه عاطل وو که نه	وارې باطل وو که نه
مرني د خپلې وو ټول	د اوږو پټي وو ټول
اخر سړو څه کړي	دغو غویو څه کړي
تاریخ به وښيي دا	که به و نه ښيلي دا
ستاسو د لارې فکر	ستاسو د چارې فکر
مونږ سره و که نه و	که و نو هغه څه و؟
په پاک وجدان مې قسم	په لوی انسان مې قسم
چې غمخواران مولرل	خدمتګاران مو لرل
چې ستاسو غم يې خوړو	د سترګو نم يې خوړو
پښتون لویدلی و چور	راپورته زبدلې و چور
غټ دښمنان يې لرل	ستمګران يې لرل
د استعمار دلاسه	ظلم و ادبار دلاسه
توتې توتې پراته وو	خاوري ایرې پراته وو
د دښمن جاله پکښې	وه لافې الحاله پکښې

۱ـ د (به مو) مخفف محاوره ده ۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

خه چې به مونږه کړل — دوی به له بیخه وهل
رنګ به ی[1] په رنګ وهلو — نه چې په جنګ و هلو
لوی سیاست و قوي — چل او حکمت وقوي
بل چرې نه وه داسې — باورپرې وکړئ تاسې

* * * * * *

چې میرویس خان په توره — مور په دښمن کړه یوره
غریې په غل شویدل[2] — په خومره چل شو بدل

غرزی- پښتون واړه دی — دا نور لمسون واړه دی
د غره اولاد دی کنه — دلته اباد دی کنه
میرویس ملت سازاوه — تینګ یې دولت سازاوه
خووخت پرې تنګ راغی — دوه خوا پرې جنګ راغی
یو و له خپلو څنې — و له عبدلو[3] څنې
بل خوا ناتار راغی — نادر افشار راغی
د هوتك کور وران شو — په ظلم زور وران شو
وار د نادر چې شو تیر — د احمدشاه شولو تبر
بابا پښتون جوړ کړو — په ښه مضمون جوړ کړو
یو یې مغول ووهل — مرهټ یې بل ووهل
یو خوا ایران و په قار — بل هندوستان وپه قار

---

[1] به ی (به یې) د مخفف صورت محاوره ده .
[2] یعنې غرزي ته غلزی ویل د دښمنانو دسیسه وه .
[3] عبدلو ابدالي کورنۍ چه دهوتکو یې مخالفت کاوه .

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیکښې انګریز راغـی نـوی جنـګریز راغـی
دري ځله مـات شولـو قـهر یـې زیـات شولـو
ده سیاسـت کړو بـدل پښتون یې مات کړو په چل
ذري ذري یې کړومونږ خاوري ایري یې کړو مونږ
دښمن یـې بر کړلـو زمـونږ پـه سـر کړلـو
تهداو یې کښېښودو لاړ نفـاق یـې پرېښودو لاړ
ورور په خپل ورور وهي د چـل پـه زور وهـي
مسـلمـاتی تـه ګوره بـې ایـمـانی تـه ګوره
انګریز پښتون کاندي ګډوډ مضمون کانـدي
ته به وای[1] ورورمې دی د سترګو تـور مـې دی
زړه ته نږدې به دې شي زوی دادې بـه دې شـي
پس لـه کـلـونو نه بیا پس لـه عـمـرونونه بیا
ګورې انـګریز بنـه وي لاتـرپنه تـیـز بـه وي
دښمن لاتـلـلی نـه دی بـیخ یـې ختلی نه دی
پـــه هـره لاره کې دی په هـره چـاره کې دی
احـمـق یې تللی بولي هوښیارې غلی بولي
مـونږ یـې بربـاد کړلو بېخـي نـامـراد کړلـو
ډېر نهضتونه شو جوړ ډېر حکمتونه شـو جوړ

---

[1] وای : دوا یې مخففه محاوره ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو وره ك فساد نه شوو — دښمن بربـاد نشو

صرفه مو نده کړې — اسره مو نه ده کړې

لـه سره تپروو مونږ — خو سخت راګپر وو مونږ

ورشئ پښتنه وکړئ — نبه ګر وپرنه وکړئ

ای د صبا زامنو! — د پښتونخوا زامنو!

ستا سو په سرمې قسم — په لوی تبر مې قسم

د پښتونخوا په مینه — د سپین صباپه مینه

خان ته مې فکر نه و — بل څه مې ذکر نه و

یاوه پښتو یا پښتون — یا پښتونخوا و مضمون

افغانستان و بل — دغه بیان و تل

انګرېز دا کله منل — ده دې بېخوته وهل

انګرېزهر څه غواړي — خو پښتون نه غواړي

لاز د پښتو بندوي — د پښتنو بندوي

پښتون جاهل چا کړو — خوارو غافل چا کړو؟

توتې توتې څنګه شو — ذرې ذرې څنګه شو؟

اوس غم دتن وکړي — کـه د وطن وکړي؟

را تولېده يې شو ګران — لاپوهېده يې شو ګران

داسیاست څنګه دی — چل او حکمت څنګه دی

وران يې کلچر شولو — اخته په شر شولو

نادان پښتون وګورئ — اوداژوندون وګورئ

دا کشاله ده لوبه — دا سلسله ده لوبه

* * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

مونږ يې خبره نه وو
هم يې بصره نه وو

خبره دا وه يوه — خدايږو رشتيا وه يوه
کار په پښتو کېدلو — د پښتنو کيدلو
بې پښتو بله دوا — نه وه چاره او شفا
چې پښتومړه وي پکښې — يالاويده وي پکښې
ملت به څنګه شي جوړ — دولت به څنګه شي جوړ
چې مليت يې نه وي — ملي وحدت يې نه وي
نو به افغان څه وي؟ — افغانستان څه وي؟
انګرېزهم ښه پوهېده — نه دا چې نه پوهېده
ببخ د پښتو يې وهه — د پښتنو يې وهه
ده ويل سوېزدې شي — مال دانګرېزدې شي

* * * * * *

څلوېښت کالو نه شو تېر — يادمې دي نه مې دي هېر
تول د پښتو د پاره — د پښتنو د پاره
ډېر کړېدلی يمه — ډېر څورېدلی يمه
ډېر په عذاب يې کړم — خراب تراب يې کړم
چې شاګردان مې وو — کله رفيقان مې وو
تول رقيبان مې شول — بدخواه دخان مې شول
دوی معتبر به شول — په ما افسر به شول
کار له بالاکېدلو — پټ به له ما کېدلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم مې د ګل خوږلي هم مې رتل خوږلي
ښکاره ستم په ما تل به و غم په ما
حق به ناحق شوزما لیده مې ظلم و جفا
کله ناکار به شوم راګرفتار به شوم
د سپي او خره په لکۍ ترڼ کېدم په رسۍ
زه شرمولم به يې زه خورولم به يې
په مرګ تهدید شولم بې څه تبعید شولم
ستغې اوسپورې به وې داسې لانورې به وې
لوی شواخون و بل لاځیګرخون و بل
چاپ مې اشعارنه شول نشر اثار نه شول
زه چې ژړا کوم او واویلا کوم
په خپل فطرت ژاړم په بد قسمت ژاړم
ګل د دامان ومه نه د باغوان ومه
په بنه د چا نشوم د دلربا نه شوم
خرواو غویو وخورم خاورو ایرو وخوړم
د پښتو حال داو زمونږ احوال داو
خیانت موکړلی نه شو ځان مو بایللی نه شو
پښتو ته لار نه وه بله مو چارنه وه
یوازې زه خو نه وم چې په دې جال کښیوتم
پوهږنه خوانان شوه دل پهلوانان شوه دل
ښکاره دوران و دا په ټول افغان و دا
"امان" افغان څه شو "فخرافغان" څه شو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

نادر افغان کوره "محمد گل خان" کوره
"محمد" په جهل کښې پروت "فرهاد" په بنکېل کې پروت
"کوثر" حیران شولو "همېش" خزان شولو
اېپې چې سپك يې کړو باجوړ وره ك يې کړو
د کندهار احوال د ننګرهار احوال
جلاحساب غواړي نوی کتاب غواړي
بلخ کې نهضت نه و هرات کې پښت نه و
زمونږ وزیر به و څوك چې بې پیربه و
څوك به چې غل نه و دغلو به مل نه و
کله په کاربه و د سترګو خاربه و

دوست د پښتو کله چا پرېښودو کله
وه د پښتو دښمني د پښتو د ښمني
شرط دا لورتیا زمونږ دا غټلا زمونږ
لوربه شو تیت چه به شو جګ به شو بیټ چه به شو
یوخوا... و ناست بل خوا ... و ناست
دوه افغانان وو دوی مګر څه شان وو دوی
یو به پارسي ویله بل انګریزي ویله
دواړو بهانه جوړه کړه نبه افسانه جوړه کړه
د هندوستان په نوم پښتونستان په نوم
پښتون راګیر کړو دوی له ټپه تېر کړو دوی
یو سرخپوشان کړه دل بل ویښ زلمیان کړه دل
ای اینده پښتنو! ای فهمیده پښتنو

(c) ketabton.com: The Digital Library

د وطن ښو زامنو! د پښتنو زامنو!
تاسونه چاردې شم په څو څو وار دې شم
اوس نتیجه واخلئ ترېنه پخه واخلئ
سرد قیصې چرې دی؟ د مشورې چېرې دی؟
چیرې خطا نه وخئ بېرته تر شا نه وخئ
چې څو ملت نه شي جوړ خپل ثقافت نه شي جوړ
کار به په چا وکړو ؟ د خوار، ګدا وکړو
څو چې قوت نه وي ملي وحدت نه وي
د غلو علاج څه دی زمونږ معراج څه دی؟
کار همتونه غواړي پاخه فکرونه غواړي
په غل اتبار مه کړئ تېښته اوږارمه کړئ
کاڼي به پوست نه شي دښمن به دوست نه شي
په پښتو غونډ اوسئ په وطن پوه اوسئ
بیا ټوې پښتون جوړ کړئ عالي مضمون جوړ کړئ
دا ملك سوئېزنه دی مال د انګرېز نه دی
د ویشیا د پاره ټولې دنیا د پاره
د ارتقا لازه ده د اعتلا لازه ده
د استعمار علاج د استثمار علاج
فقط دا کاردی بس دا مې اظهار دی بس
نور دی سلام زما د ادی پیغام زما

کونځوانا روغتون
۱۹ د قوس ۱۳۴۴ هـ ش

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوانانو ته بلنه

یـاځاروان د قـافـلـې شـه !
یا روان شه په کاروان کښې

اخـر تـه هـم یـو انـسـان یې کـار پـه مـثـل د انسان کړه
په دې لوی جهان کښې اوسې لږ څه غم د خپل جهان کړه
په شخصي سودا کښې ګیره تګ په لاره د کـاروان کـړه
همېش لاسې د څوانـی ګرې لږ خوکارهم لکه څوان کـړه
یـا د بـل پسې روان شـه یا نور ځان پسې روان کړه
ښه پـوهېږمـه هـوښیار یې سړیتوب غواړې جهان کښې

یـاځاروان د قـافـلـې شه!
یا روان شه په کاروان کښې

عـمـر تـېر دې پـه سـوداکـړ خـو مېړه د عـمـل نـه شوې
نـه دې لاره څه پـیـدا کـړه نه د بـل سـره پـه تـلـه شـوې
خوشې شین شوې خوشې لوی شوې خوشې دل لکـه واښه شـوې
هـو پیسې خو دې پیداکړې مګرنور وایه چې څه شـوې
مـنـډه هـلـتـه مـنـډه دلـتـه نـه ددې نـه د هغـه شـوې
د اقـدام درکښې کـمـی دی نور څوښه یې په خپل خان کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

یـاځاروان د قـافلـې شـه!
یاروان شه په کاروان کښې

مـونږ دې ویـنوفکرکړې شـې — تـل خـبرې د وطـن کـړې
د خـبـرو خـو هـم ځای وې — کله شین بـه دا چمـن کـړې
ځان بـه سـپك کړې په خبرو — که هر څو خـبرې مـن کـړې
په تنـقـیـد بـه دا ونـه شـې — چې ځان بل ته قدرمن کړې
مونږ خـو غـواړو چې وطن ته — ځان په مشل دکوهکن کړې
یـا دا فـکـر سـودا پـرپرده — یا راګډشه په میدان کښې

یـاځاروان د قـافـلـې شـه!
یاروان شه په کاروان کښې

تـذبذب یـولـوی مرض دی — ځان دې خلاص کـړه لـه وسواسـه
تـوکـل د نـرو کـار دی — پـه همـت سـره راپاسـه
د میرونـوکـار خـدمت دی — عـزم وکـړه لـه اخلاصـه
دا نـامـردې اسـرې پـرپرده — بـیخ د طمعې لـه زړه باسـه
لـږ خـو فـکـر ځان تـه وکړه — دا څه ژونـد دی بـې اساسـه
د ایـمـان ډیـوه یـلـیږې — نه مـړه کـیږې په طوفان کښې

یـاځاروان د قـافـلـې شـه
یاروان شه په کاروان کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

یـــا ربښـتیا د وطـــن غـــل شـــه پـــه ښکـــاره داړه مـــاري کـــړه
بـــې ایمـــانو ســـره مـــل شـــه چـــور چپـــاو او خونخـــواړي کـــړه
وجـــدان لاســـدې کـــړه لـــه پښونـــه چـــې کـــوی شـــې مـــرداري کـــړه
د پیســـوپه زورکـــه ژوندکـــړې چـــل فـــریب او غـــداري کـــړه
بـــې لاري هـــم یـــوه لار ده ورشـــه غـــوره بـــې لاري کـــړه
کـــه دا نـــه کـــوې نـــو ګـــوره چـــې څـــه حـــال دی پـــه افغـــان کـــې

یـــا ســـالارو د قافـــلې شـــه
یـــا روان شـــه پـــه کـــاروان کښـــې

نـــه اخـــلاق شـــته نـــه قـــانون شـــته نـــه رواج نـــه دیـــانت شـــته
وطـــن تـــول لوچـــك فضـــول شـــو نـــه تقـــوی نـــه مـــتانت شـــته
حـــرمت پـــاتې چاتـــه نـــه شـــو نـــه انســـان نـــه کـــرامت شـــته
پښـــتو والوتـــه لـــه مـــنځه نـــه غیـــرت نـــه چـــا کښـــې پـــت شـــته
دروغ بـــه څلـــه درتـــه وایـــم نـــه دولـــت اونـــه مـــلت شـــته
زمیـــنه ښـــه ده تیـــاره کـــه څـــه مـــتره وي پـــه ځـــوان کښـــې

یاســـالار د قافـــلې شـــه!
یـــا رووان شـــه پـــه کـــاروان کښـــې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېره بده به لادا وي چې کار نه کوې پخپله
کله هلې کله دلې خبریال یې یو له بله
په ورانۍ د جوړ کارونو قبر کنې ځان ته خپله
دسم کارقدرت دې نه شته خو ورانې کوې ټر تله
دا چلند تاته بلا دی شې به ختم زما گله
د "سوشل" ډلې ته راشه منل شوبده افغان کښې

یا سالاد قافلې شه !
یا روان شه په کاروان کې

د "خادم" دغه ارزو ده چې افغان بېرته افغان شي
شوکبدلې ټر هیدلې سم په لابېرته روان شي
ورد فکر او د عمل شي ډوب په غم کې د خپل ځان شي
یو ملت یو یې هدف وي په رښتیا افغانستان شي
د پردو لاسونه لنډ شي د خپل ځان واک یې دځان شي
نو خادم به پکښې فردوي څه چې کړي په دې جهان کې

یاسالار د قافلې شه
یا روان شه پته کاروان کې

کابل ۲ دجدی ۱۳۴۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملی ارشاد

خلـو ېښت کالـه مـې ووې چـې ازاد يمـه ازاد يـم
خـو مـاغوندي انسـان چـرې ازاد نـه شـي کـېدلای
منمـه چـې بـيرغ د اسـتقلال مـې پـه سـر رپـي
خونـن د ازادۍ دغـه مرادنـه شـي کـېدلای
پـو قـام چـې ازاد ېږي ازادۍ بـاندې ژونـدون کـا
دا کـار بـې د مېرانـې لـه جـهاد نـه شـي کـېدلای
اسـير چـې د يوقـام وي ثقـافت د بـل پـه لاس کـښې
هېڅکلـه پـه ملـی بـنه ابـاد نـه شـي کـېدلای
دولـت چـې د ملـت پـه ثقـافت بـاندې محکـم شـي
د عصـر لـه صدمـو څخـه برېـاد نـه شـي کـېدلای
وحـدت چـې پـه ملـت کـښې د عمـل اوفکـر نـه وي
کـامل يـې پـه هـېڅ قسـم اقتصـاد نـه شـي کـېدلای
ملـت اوحکومـت چـې پـه دولـت کـښې سره يـو کـا
بـل شـی يـې لـه تـاريخ ورتـه بنيـاد نـه شـي کـېدلای
پـه رنـگ د ملـيت کـښې خپـل پـردی سره يـو رنـگ شـي
تفريـق يـې بيـا د رنـگ او د نـژاد نـه شـي کـېدلای
تـاريخ او ثقـافت او روايـات بـېخ د وحـدت دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا کار په چال او زور او په تضاد نه شي کېدلای
اساس ددغو تولو ربنتیانی دیموکراسي ده
چې نه وي صداقت حل دمراد نه شي کېدلای
یوقام چې لاس و بل ته د ډوډۍ دپاره نیسي
همداورلره بس دی چې ازاد نه شي کېدلای
سوشل دیموکراسي که افغانیزم سره ملنه شي
بیا هېڅ په دغه فکر انتقاد نه شي کېدلای
که څوك د زړه په مینه طلبګار دحقیقت وي
رشتیا چې له دې زیات ملی ارشاد نه شي کېدلای
هېڅ لویه بدبختي به له دې زیاته بله نه وي
په طرحه د «خادم» که اعتماد نه شي کېدلای

۳۰ د جدی ۱۳۴۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

د استعمار زمزمه

هر څه چې شي ودې شي افغان درنه ملت نه شي
لوڅ دا حقیقت نه شي
ګوره که ویده زمری راویښ شو بیا به څه کوو
هېڅ خیر به ونه کوو
پرپرده چې ویده وي په هېڅ شان درنه اوچت نه شي
لوڅ دا حقیقت نه شي
ګوره په ویدو کښې یې چاره کوه بیدار شه
بنه ورته هوښیار شه
کله که شي ویښ هم چې پیدا ورته فرصت نه شي
لوڅ دا حقیقت نه شي
علم خو څه ورکړه خو چې تش خالي ګفتار وي
نه چې سمه لار وي
پوه که په هرڅه شي خو چې پوه په سیاست نه شي
لوڅ دا حقیقت نه شي
مورکه شه په ګېډه نو بیا فکر د صباکوي
یو تر بل سلا کوي
تول دې یو پر بل اخته وي وره ک ورنه رشوت نه شي
لوڅ دا حقیقت نه شي

دغـــه پښتانـــه روســـان واړه شـــيطانان دي
کلك سو شلستان دي
وړه ده چې جـوړ بيالـه افغـان ځنـې قـوت نـه شـي
لوڅ دا حقيقت نه شي
مـه پـرېږده چې دوی اونـور قومونـه سـره يـو شـي
مونږ ته به ببو شي
څوك وايي چې دوی بـه مونږ او تاسې تـه زحمت نـه شـي
لوڅ دا حقيقت نه شي
هـــو اوس خـــو قومونـــه خوځېدلي دي خـــو ځېږي
دوی به هم څه کېږي
تـې هـم خـوځوه چې مسـتقيم پـه يـو حـالت نـه شـي
لوڅ دا حقيقت نه شي
دوه څيـــزه مفيـــد د ازادۍ لـــه لـــوی کتـــاب دي
بنځه او شراب دي
دا بيهوشي ورکړه چې راويښ بيـا پـه قيـامت نـه شـي
لوڅ دا حقيقت نه شي
راوړه انـــار شـــي د فکـــر ګوره کـــه هوښيـــارې
پوه که په خپل کار يې
فکـر وزتـه وکـړه دغـه کـار بـې لـه حکمـت نـه شـي
لوڅ دا حقيقت نه شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

څینې خلک ښه کړه دغه نوردې په عذاب وي
پرپرده چې خراب وي
هغه بیا د دوی په خوله کښې ورکړه چې راحت نه شي
لوڅ دا حقیقت نه شي
لوی فساد دې فکر دی؟ پښتو وپښتونستان دی
دا کار هم اسان دی
نوم خو یې بدنه دی خو چې جوړ ملي وحدت نه شي
لوڅ دا حقیقت نه شي
ګوره تربیه ددغو خلکو افغاني نه شي
جوړه شیطاني نه شي
تور څه ورته ښیه خو دا کار درنه غلط نه شي
لوڅ دا حقیقت نه شي
واوره اداري دپاره تل تکړه سړي ګوره
چاغ لکه غویې ګوره
هر څه دې کوي چې را پیدا چرې نهضت نه شي
لوڅ دا حقیقت نه شي
هو افغان دې نه وي مهاجر که بې نسب وي
خو پوه دی په مطلب وي
خیر دی که پښتو وایې چې ټینګ په ملیت نه شي
لوڅ دا حقیقت نه شي
لوڅه دښمني هم د پښتو او افغان مه کوئ
سپکه د ځان مه کوئ

بل مطلب مې نه شته خو چې وران درنه دولت نه شي
لوڅ دا حقیقت نه شي
لږ کلونه وشول په کنترول کښې چې افغان شو
جوړ افغانستان شو
کار د سیاست دی هېڅ یو کار بې سیاست نه شي
لوڅ دا حقیقت نه شي
هرڅوك چې وهې نو په پسته کښې یې وهل ښه دي
پټ یې ځوروول ښه دي
یو په بل وهه چې نوم دې یاد په مذمت نه شي
لوڅ دا حقیقت نه شي
ګوره عسکري او سیاست جلاشیونه دي
دا د ژوند چلونه دي
پوه که عسکري شو نو محکم به حکومت نه شي
لوڅ دا حقیقت نه شي
غږ دا دپښتو پښتونولي یو لوی خطر دی
شر پکښې مضمر دی
وېره ده چې دا چرې تحریك او حرکت نه شي
لوڅ دا حقیقت نه شي
داسې زمزمه ده په مانې د ا ستعمار کښې
پته په دربار کښې
څنګه ترې خبر شولو "خادم" که کرامت نه شي
لوڅ دا حقیقت نه شي

جلال اباد ۴ د حوت ۱۳۴۴ هـ ش

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

واړه افغانان یو

واړه افغانان یو

ټول مسلمانان یو

ګران هېواد زمونږه لکه ګل افغانستان دی!

جګ له کل جهان دی

څه ښایسته فضا لري د جنت هوا لري

ډك له نعمتونو دی حسن او ښکلا لري

خومره چې وطن ښایسته دی هو مره یې انسان دی

جګ له کل جهان دی

* * *

لوړغرونه دري ښکلي واوري او چینې ښکلې

ډك سیندونه هر طرف درومي تري ولې ښکلې

ښار او کلی هر خوا په باغونو کښې عیان دی

جګ له کل جهان دی

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

پلار دی د قومونو دا مور د نهضتونو دا
خپور تري ارین شولو ځای د عظمتونو دا!
دلته سرپیتوب لوی شوی هغه کوهستان دی
جګ له کل جهان دی

* * *

هر قسم غلي لري څه ښایسته مېوې لري
شاتوله شودوډکې تل جاري ویالې لري
دا ملك د مالدار او د باغوان او د دهقان دی
جګ له کل جهان دی

* * *

دا دی د یاما وطن دا دکانشکا وطن
راغی سکندر پسې دادی د سوماوطن
دلته جام اوبه د ژوند - او ژوند د سپین تمان دی
جګ له کل جهان دی

* * *

ښیا به یې ودان کړو په علم او عرفان کړو
ښکلی له ارم ځني دا افغانستان کړو
واړه خویندې ورونه ، یو ملت دی چې افغان دی
جګ له کل جهان دی

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

تیـــرې او ډبـــرې دي لـــــوړې او ژوړې دي
واړه جواهـــــــر دي لمـــنځې کـــه نښـــترې دي
هـــرکانې يـــا قـــوت او لاجـــورد لعـــل و مـــرجان دی
جګ له کل جهان دي

* * *

څومـــره چـــې افغـــان قـــوي دومـــره ې ايمـــان قـــوي
هېـــڅ پـــه دام کـــي نـــه نښـــلي لـــوړ درومـــي مـــرغان قـــوي
وړی يـــې پـــه نـــره اســـتعمار ځـــنې مـــيـــدان دی
جګ له کل جهان دی

* * *

شـــرم دې بدظـــن وکـــړي فکـــر دې دښمـــن وکـــړي
دا ده اراده مـــــلـــي غـــم بـــه د وطـــن وکـــړي
ډار پـــه دې کښـــې نـــه شـــته د "دخـــادم" دغـــه اعـــلان دی
جګ له کل جهان دي

کابل- خادم مېنه ۲۸ د خوت ۱۳۴۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

سپین ستر کی

په خوله وایي چې افغان یم له افغانه خبر نه دی
عجیبه شانی سړی دی له خپل ځانه خبر نه دی
دې قوم، لوی تاریخ او عضمت ته یې شا کړې
تل منفی بذلې وایي له تاوانه خبر نه دی
نور په هر څه بنه پوهیږي د ملت په حق کښې ږوند دی
د توحید کلمه وایي له یوتیا نه خبر نه دی
دتوحید کلمه څه ده دغه سوال مې ورنه وکړ
مسئلې او له جواب او له ملانه خبر نه دی
د جهان په نورو ژبو د توتي غوندې ګړیږي
خودخپلې ملي ژبې له لوی شانه خبر نه دی
د پښتو مې ورته ووې ده سویس راته یاد کړ
له فرانس او له انګلیس او له ایرانه خبر نه دی
څمکه ارته ده ارض نه ده دا اسمان هم همسکن دی
بیچاره ورلاندې ګرځي له اسمانه خبر نه دی
فلسفې د عصر وایي د تاریخ دورونه ستایي
خو د خپل ښکلي هیواد افغانستانه خبر نه دی
د پیسو په تولولو د بنګلوپه جوړو لو
بنه پوهیږي خود قوم له لوړتیانه خبرنه دی
د وطن له بده حاله بنه خبر دی چې ایتر دی
خو دخپل قوم له شعوراوله وجدانه خبرنه دی
خودخپل قوم له شعو ر او له وجدا نه خبر نه دی
په شعور ددغه قوم کښې حشرونه روزل کیږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

فضا واړه طوفاني ده له طوفانه خبر نه دی
وايي نن کار غنيمت دی د صبا کار به صبا شي
فخر کا چې ابن الوقت يم له صبانه خبر نه دی
هو د خان په ډول ګډوډي ښه زيرک موقع شناس دی
څه چې خان وايي هغه کا له بل چانه خبر نه دی
هر نهضت کښې دا خلګې خو د خپل مطلب دپاره
د ملت د ايديال او مدعانه خبر نه دی
د ربښتيا و په لباس کښې په درو غو تل چلږې
ډېر ماهر دی په دې کار کښې له بل خوانه خبر نه دی
د خپل ځان په پرسولو د عالم په تير ايستلو
کښې استاذ دی خو د عصر له رجحانه خبر نه دی
په فريب او په ريا او په ايما کې يګانه دی
له راستې او له اخلاص او له ايمانه خبر نه دی
تل دامونه ږدي صياد دی په چانسونو کښې نراد دی
دروغ په دروغو هضموي تل له افشانه خبر نه دی
چاپلوسي او خوشامندو چلوتو باندې روان دی
د سر کس په رسې خښې له لوبدانه خبر نه دی
له دې ټولو ښه خبر دی، ما چې وې خبر نه دی
خو سپين سترګی مرتجع دی له حيانه خبر نه دی
دی مغرور دی چې ملت به غولومه چې څو يمه
دخادم د انتقاد او له بيانه خبر نه دی

کابل ۱۰ د حمل ۱۳۴۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

انسان او کائنات

(د فطرت غوښې)

څنګه راپیدا ځمکه اسمان شو؟
بیاپکښې پیدا څنګه انسان شو؟

سل زره خبرې هر چا وکړلې — دا رازچې و پټ په هغه شان شو
سرد جاذبې خو څه ښکاره شولو — سُرهم د خلقت ګوندې عیان شو؟
برق خوله ایټمه پورې کشف شو — کشف یې سر کله په انسان شو
وینمه میګنیټ ورته حیران یمه — دا کشش له کومه نمایان شو؟
زړی وي دانه وي بیازرغونه شي — اصل کیف له مونږ څخه پنهان شو؟
داسلسله څنګه او له کله ده — بیا پیدا هګۍ کښې څنګه څان شو؟
هر څه به ژوندي وي مړه یو نه وي — او که وي نومړ څنګه حیوان شو؟
مات ته ازلي ابدي مه وایه — تر هه مې په زړه راغله حیران شو
څوک چې میکانیك باندې ایمان لري — سست یې رابښکاره دغه ایمان شو
دا میکانیکي عمل له کومه شو؟ — څنګه تري پیدا دغه دوران شو؟
څومره عالمان فلاسفه چې دي — هر یو لکه طفل راعیان شو!
دا دنیا روانه ده روانه ده — څنګه او تر کله ببخي ګران شو
لویه د طلسم کار خانه ده دا — ګیر په دې طلسم کښې انسان شو
دا تیاره کوټه خو د لیدونه ده — بیاهم را په سر دا امتحان شو
برخه په تیاره کې دی سفر زما — عقل ټپر ټپري سر ګردان شو
څه خو مې په دې تیاره کښې وموندل — ژوند پرې شو مشکل اوکه اسان شو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاره په یقین راته ښکاره نه ده
ژوند لکه یو بحر بې پایان شو

علم و عقل دواړو داړې وایستې — یوطرف که سم شو بل مو وران شو
هسو له تولو تېرو تجربو ځنې — دومره ټکی مونږ ته نمایان شو

غوټې د فطرت د سپړو دلو دي
څه که نه دي څه د حل کېدلو دي

* * *

خوار انسان د غم په دام کښې ګیر دی — پوه دی که فقیر او که امیر دی
هر خوا بلاګانې ورته وازې خولې — دپرېه غم لړلی یې تقدیر دی
څومره مصائب تر ېنه چاپېره دي — دا کمبخت په منځکښې یې اسیر دی
څه وکړي اخر د ژوند چاره څه ده — ژونددده په غاړه کښې زنځیر دی
غورزي، پرزي، درومي، تلوسه کوي — تل لکه ابشارد ځان په ویر دی
وګوره خندا بله لړه وېنې — چغې دي، سلګي دي او نفیر دی
نه پوهېږم څله په رسمی خندا — تېر له خپله ځانه او ضمیر دی
هېڅ حق په ناحق حاصلېدی نه شي — نه پوهېږم کوم پلو ته ځیر دی
څوک که څوک بدبخت کې نوخوشبخت به شي — دا ټکی په زړه مې لکه تیر دی
څوک وا یې انسان جوړ له بدیو دی — بددده فطرت او هم ضمیر دی
څنګه له نېکۍ ځنې انکار کوي — وینو ژوند د ښو بدو بهیر دی
نبه ویښو چې ځینې خرابې کوي — مخ د چا د ځمکې په تعمیر دی

مونږ که دا فطرت چور اړوی نه شو
ګوندې تحول هم څه کوی نه شو ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځه سودا چې خامه د انسان ده دغه "خوشبختي تنها پرځان" ده
چاته خوشبختي چې څه ممکنه ده دا یوازې نه ده د انسان ده
هر څه زوراور کولای شي مګر دا لار د انسان که د حیوان ده؟
څوک چې ژوند یوازې خوردوخواب ګني دغه نقیصه یې د ګومان ده
ژوند اوخوشحالي دي مرادف سره نېه خوښي د روح او دوجدان ده
روح که معذب وٴ خوښی نشته دی دا معنی واضحه نمایان ده
هوډایي نېه ده ضروري هم ده نه مګرهغه چې دکوم خان ده
خوښي وي هرانسان خپله ټولنه کې دا څه پته نه ده نېه عیان ده
نېه جامعه څنګه جوړېدلی شي دا کشاله مخکښې د افغان ده
لویه معضله ده د ځپلو ده هوزمونږ د فکر او د توان ده
نېه شي جامعه چې حکومت نېه شي پرېکړه دا ددې عصروزمان ده
شان د حکومت او قام که یو نه وي ورانه مسئله بوله بل شان ده

هله یوملت خوشالېدلی شي
واک که د خپل ځان خپله کولی شي

کابل، خادم مهنه- ۸ د سنبلې ۱۳۴۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

زه دې په پته خوله هم پېژنم قسم مه کوه
رقیبه خدای دپاره نور دغسې چم مه کوه
خوږې خبرې د هېواد له حاله څله کوې
څه خپلې لوبې کړه د نورو خلکو غم مه کوه
مادې سجدې د نس د بت دپاره ښې لېدلې
ماته خبرې د کعبې او د حرم مه کوه
له اباسینده ترامو دا سیمه چا وېشلې
وایي غازي ماته بحثونه د تور خم مه کوه
یا په داسپینه لاره درومه چې پرې درومو سره
کنه نه بحثونه اروړه رقم رقم مه کوه
بې له پښتو به یوه نشي د پښتو داسې همه
دا یو قسم دی هره ورځ په ما قسم مه کوه
چې د امو په مخ کښې نښې د یامو شي کتې
خادم ته څله وایي غم د جام جم مه کوه

د خان غازی کابلي سره مشاعره، ۱۲ د قوس ۱۳۴۳

څورولی مې شې

زه نه پوهیږم څورولی مې شې
له تیتوخلکو تیتولی مې شې
رقیبه دا هم راته ووایه چې
د عشق له لارې اړولی مې شې؟

عقرب ۱۳۴۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښار

ای د حسن د وفا جوړه کابله — پسرلی درباندې اوسه تل ترتله
د افغان د اعتلا او عظمت کوره — په لمنو کښې دې تل ګلونه ووره
په سینه کښې دې غیرت د پښتنو شته — په تامینه د بابا د پرګنو شته
ای کابله هر یوغر دې ګلالی دی — هریوکانې یې له ننګه جوړ غمی دی
هر یو سر یې د غازی نېغه شمله ده — هره تړه د شهید په وینوسره ده
په خولې کښې دې هغه ولس اباد دی — چې دننګ په هسک دستوروغوندې یاد دی
ای کابله هر نفر دې محترم دی — هره پیغله دې درخو زلمی آدم دی
که پغمان دې د ښکلاؤ اتینه ده — زور حصار دې د ننګونو خزینه ده

غیرتونه دلته خاندي په ښکلا کښې
خدایه داسې ملك به کوم وي په دنیا کښې

(۲)

ای کابله ستا ماضي باندې نازېږم — مستقبل ته دې له ورایه خوشالېږم
ولس د محبت نه دې ځارېږم — ستا دخاوري د پاکې نه قربانېږم
وایم سترګې مې له شوقه سپېلنې شوې
ستا د حسن ننداروته لوګې شوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳)

ستا په مینه کښې تهمت دی که سزاده — په خندا قبوله کړې مدام ماده
ولی ای زما کابله د زړه سره — د مشرق د تندي خاله منوره
که ته ټول ښائیست ښایست غیرت غیرت یې — همګي وفایې مینه محبت یې!
زه په مینه د پښتو کښې مست ملنګ یم — په هر ځای کښې د خپل زړه دلاسه تنګ یم
لهونی زړه مې خبرې رانه غواړي — د پښتو څو مرغلرې رانه غواړي
په ګلونو کښې د پت رنګونه ګوري — په پښتو کښې د غیرت رنګونه ګوري
له ربابه غواړې لاس د ادم خان — دښایست پرده کښې سیل کړي د جانان
فریب نه خوري د خبرو دسیپو نه — مرغلرې راویاسي له چپو نه
په خوږو او په ترخونه دوکه کښې — خپل مرام پسې روان دی که وره کښې
نه منت منې نه زور او نه زاري — ټوپي په هره لاره کښې یاري
د هر باده سره تلل دده زده نه دي — په هرُسر لا ګډ بدل دده زده نه دي
دی د خپل سپرلي په طمعه په مسکا دی — په خزان کښې هم تازه لکه لالا دی
دا زړګی مې ای کابله د پر ماشوم دی — دا منمه چې هم خوار دی هم محروم دی
ولې مست دی د چا مینه کښې ملنګ دی — بې پروا له تاج وتخت او له اورنګ دی

هغه ځمکه ورته تخته ځنې نه ده
چې په وینو د غیرت کښې الوده ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۴)

دا زړګی مې ستا لمنه کښې خفه شو　　د باغچې دا تازه ګل دې پژمرده شو
ده ته بوی د ګل محسوس شوکومې خوانه　　ده څه واوربدل په غوږو د صبانه
راته وایي چې دا څه ښکلی کابل دی　　ولې نن دی که صبادی راته بل دی
دا هغه کابل خو نه دی چې پرون و　　چې پښتو دده لیلاوه دی مجنون و
دا هغه کابل خو نه دی چې د یار و　　هره ځانګه کښې یې زهری د بهار و
پرون نظم وې او نن لکه غزل یې　　دا زړګی مې راته وایي چې بدل یې

○

ستا د حسن تعریفونه به کومه　　مستقبل به دې دعا کښې یادومه
د ولس په خوشالی به دې نازیږم　　د بچو په ارامی به دې خوښیږم
په ناموس به دې مئین یم له هر چانه　　خدای دی بچ ساته له هرګرمې هوانه
ولې څه وکړم بدله دې هوا ده
دا بدلون دې راته لویه معما ده

(۵)

بس دی غمه لتاغمه دا دی غمه　　ستا بدلون ته ارماني سلام کومه
زه چې چیرته یمه ته به رایاد ږیږې　　په زړګي به مې سحر مانښام وږیږې
خدای دې تاکړي زر هغه درته به راشم　　په والله نه یم خفه درته به راشم

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هر تور اوسپين افغان بلا دي واخلم
د حصار او د پغمان بلا دي واخلم

یادګیرنه: دا نظم ۱۳۴۵ په حوت کښې چې زه پېښورته تللی وم د شاعر اجمل ختک له خوا ماته اهدا شو زه يې په افتخار سره په خپله مجموعه کښې ساتم- خادم.

د نوي فکر ماشومان

د هجرت شمسي تاريخ چې جوړله (غم شۍ)
زما عمر دری شپېتو کالو ته سم شو
قيمتي بې بازخواستې وه ظلم زور و
اطمينان د چا په مال او نه په کور و
چې کول هغه کول به حاکمانو
بغاوت له شرعي کړې و قاضيانو
د رشوت او فحاشي ګرم بازار و
له افغانه څنې تللی شرم عار و
حکومت سرغړولی و شورا نه
په خپل سر خو کابينه ده له پخوانه
بس سودا د عياشي او د پيسو وه
قصه ختمه د غيرت او د پښتو وه
د ملت خبرې جرم وې ګنا وه

(c) ketabton.com: The Digital Library

په افغان باندې نازله دا بلا وه
د((مشرانو جرګه))کښې زه راګیر وم
ډېرخوابدی د خپل عمر په تبذیروم
مونږ تخې په خپلو پښو باندې وهله
د ملت د نجات سعیه مو کوله
د افغان ملت جاري مو جریده کړه
بې له فکره حکومت مصادره کړه
دیارلس میاشتې د افغان ملت دپاره
سختو ترو کښې مو واړستله لاړه
افغان سوشل دیموکرات پکښې مرام وۀ
چې منلی د ملت هر خاص وعام وۀ
ابتکار وۀ په افغان کښې ښه مثال وۀ
دا تفصیل د ویښ زلمو دایدیال وۀ
که تاریخ و د زلمو شل کاله وړاندې
خولاوې ددغې ونې څانګې تاندې
یواذان وۀ د افغان دوینې بدلو
د ملت په نوي ډول جوړولو
وه د نوي ژوندون نوي رنا څېرکه
یا دوره ك شهید له کومې تېرې کړیکه
شوه خپره لکه نسیم په ګلستان کښې
انګازه د خوشالی شوه په افغان کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بل نهضت دلته د پښتون مسلمان و
ورپسې نهضت د سوسیال افغان و
د مسلك دوښ زلمونه راپیدا شول
خو په لږه زمانه کښې بیا فناشول
لکه نور چې وو مات شوي دا هم مات شو
د افغان ملت د ډلې کور میرات شو
هاى افسوس دلته دا کار دی له پخوانه
نهضتونه ماتول بولي مېرانه
فنا نه شي که پناه شي له نظره
هره میاشت چې یوځل وخېږي دېره
چې یوځلې چیرته وځي غره کښې لاړه
عالمونه بیا پرې درومي تل دپاره
چې دفکر تخم یوزلې زرغون شي
په مشکل بیا له مغزوځنې بیرون شي
ترقي نشونما کوي لوئېږي
چې کوم فکر په مغزو کښې زرغونېږي
که بنکاره له منځه لاړل نهضتونه
په دماغ کښې د ملت یې شته تخمونه
له مغزونه د قلم په لاره سرکا
له دې لاړې بیا ملت متاثر کا
په افغان کښې چې جذبه د ملیت ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ددغـــو کارنـــامو پـــه بـــرکت ده
ماشـــومان د نـــوي فکـــر پـــه مـــلت کـــې
خپـــرېدلي دي پـــه مېـــنه د خدمـــت کـــې
دا بـــه لـــوي شـــي نوابـــغ بـــه د افغـــان شـــي
هو نـــو هغـــه وخـــت بـــه جـــور افغانســـتان شـــي

۳۰ د جوزا – ۱۳۴۶ — خادم مهنه

تعصب او ایمان

رقیبه دا چې تعصب یې بولې دغه ایمان دی د پښتو په ژبه
زه له ایمانه تېرېدلی نه شم چې څان ښکاره کړم د پردو په ژبه

اسد ۱۳۴۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شاعر زړه

ډك لـــــه ارمـــــانونـو دی ... نـــه پوهيـــږم څـــه غـــواړي
راز داســـــــــمانونـو دی ... نـــه پوهيـــږم څـــنه غـــواړي
غـــم د تـــول جهـــان کـــوي ... نـــه پېژنـــي ځـــان خپـــله
لـــــوي تـــــرجهانـونـودی ... نـــه پوهيـــږم څـــه غـــواړي
خـــلك دي چـــې مـــړه پســـې ... دی ورتـــه نظـــر نـه کـــا
مـاتـــه پـــه ســـوالونو دی ... نـــه پوهيـــږم څـــه غـــواړي
ســـود يـــې پـــه پيســـونه شـــي ... کـــار يـــې پـــه تـــنګو نـــه شـــي
دغـــه د پيســـو غـــټـــان ... نـــه پوهيـــږم څـــه غـــواړي
تـــر لـــه دې کـــارونـو دی ... دا د منصـــبـو غـــټـــان
دوی تـــه پـــه فکـــرونو دی ... نـــه پوهيـــږم څـــه غـــواړي
جـــګ ځـــي د هومـــا پـــه شـــان ... نـــه نښـــلي پـــه دام دچـــا
تـــل پـــه پـــروازنـو دي ... نـــه پوهيـــږم څـــه غـــواړي
ځغـــلی پـــه ښکـــلا پســـې ... نـــه ځـــي پـــه لـيـــلا پســـې
مـــور لـــه نعمـــتونـو دی ... نـــه پوهيـــږم څـــه غـــواړي
غـــواړي څـــه خـــو غـــواړي تـــل ... وره کښـــې پســـې ژاړي تـــل

(c) ketabton.com: The Digital Library

سم په سمو غرونو دی نه پوهېږم څه غواړي
ژاړي د مظلوم سره درومي د محروم سره
ژوندیې په دردونو دی نه پوهېږم څه غواړي
سپرې هغه غوټې چې چانه دي سپرلي هېڅ
ډوب یې په چرتونودی نه پوهېږم څه غواړي
غورزي پرزي ګرځي تل نه غواړي ارام د ځان
تل په عذابونو دی نه پوهېږم څه غواړي
وایي چې دوزخ زمونږ ولې دې جنت نه شي؟
تنګ له دې غمونو دی نه پوهېږم څه غواړي
کله په کتاب کښې ډوب کله په سحاب کې ډوب
کله په شعرونو دی نه پوهېږم څه غواړي
دا جهان خونه غواړي بل د دېنه نېه غواړي
زړه دی د شاعر دغه وګورئ چې څه غواړي

۸ د اسد – کابل – ۱۳۴۶
خادم مینه

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوره لار

ترټولـو مخکـښې راتـه وايـه چـې افغـان يـې کـه نـه ؟
بيـا ورپسـې بـه وايـو دا چـې مسـلمان يـې کـه نـه؟
د اخـرت سـوال بـه هملتـه پـه اخـره کـښې شـي .
اوس راسـره پـه افغـاني لاړه روان يـې کـه نـه؟
دا زه او تـه چـې پکـښې اوسـو افغـاني څمکـه ده
فرزنـد ددې ښکلـي هـېواد افغانسـتان يـې کـه نـه؟
کـه مـې افغـان او پښتـون وروريـې نـو بيـا دا ووايـه
چـې څه خـبر هـم د ملـت پـه سـودو زيـان يـې کـه نـه؟
پـه کومـه لارې انـدې چـې درومـو خطـرې خـولـې
څه هـم پـه فکـر د ملـګري او کـاروان يـې کـه نـه؟
پـه څه شـان نـور قومونـه درومـي د ژونـدون پـه لاره
تـه هـم د ښې ورځې پـه فکـر او ارمـان يـې کـه نـه؟
د مليـت نـه پرتـه بـل قسـم کـاروان بـه څه وي
چـې ټول وګړي شـي پـرې غونـډ دغـه عنـوان بـه څه وي
هـو دا منـم چـې اقتصـاد وي د دولـت پـه ګټه
ولـې دولـت دې وي بېشـکه د ملـت پـه ګټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حکومت وظیفه دا ده چې ښودنه وکړي
نه چې ارم وي خان دپاره د دولت په ګټه
چې زور ور د خان دپاره ګټې وټې کوي
هیڅ اتکا نه شي کېدای د حکومت په ګټه
کاریګر کله کوي کار چې اطمینان نه لري
بلا لګېږي د ملت د ثروت په ګټه
چې ښه نیت نه وي وطن کښې برکت هم نه وي
وطن چلېږي د قاچاق او د رشوت په ګټه
د استعمار لاس شي را اوږد چې ملت شي ضعیف
علاج دکار دی تشبث د ملیت په ګټه
که خلك غواړي چې ملت دې شي محکم اوقوي
سره دې یو شي د ملت د ثقافت په ګټه
د افغاني دنیا دپاره ډېره غوره ده دا
چې د ملت په لاره سم شي بېخطره ده دا

کابل ۲۳ د سنبلی ۱۳۴۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

گوډ خر

او

دپامیر سفر

څه چې سفرو کوو لږ څه ګذر وکوو
لږ سیل د شپو او ورځو شام اوسحر وکوو
ستړی ژوندون ترکومه
دا جګرخون تر کومه
څله به چاته ګورو یار او اشنا ته ګورو
څو به دمرګ په تمه صبا بیګا ته ګورو
چاته په کار نه یو مونږ
یاوړ د کار نه یو مونږ
تا ته خو خر وایي د مسچ وزر وایي
ماته د حال په ژبه له تا بتر وایي
زه ستا په خل ترلی
ته یې پر بل ترلی
قدر د کار نه شته د خدمتګار نه شته
مونږ ته د زیار په خوله یو پوتی عار نه شته

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه د خواری په طرف
دا زادی پـه طـرف

دا جګ سرونه ګوره کوزګرنګونه ګوره
کـــړه وړه لاره ده خپل قدمونه ګوره
څویـه پـه بـره بـره
ان د پامیر تـر سـره
دا هـیـبـتـنـاکـه لاره ډکه له خوف او ډاره
مونږ ته راپېښه ده دا خـورامشـکله چاره
زړه تـیـنـګـول دي پکار
پـورتـه ختل دي پکار
شهسـواران پـراتـه دي ښه ښه ځوانان پراته دي
سپینې ښوټېدلي دلتـه پـهـلـوانـان پـراتـه دي
بـسې هـمـتـی وهـلـي
دي مـایـوسـی وهـلـي
په پـورتـه تلـل ښایـي اوچت خـتـل ښایي
دغـه وطن دی زمونږ ور رسـېدل ښایـي
د ازادی مېنـــه ده
د خـوشالی مېنـه ده
دا د ګلونـو څمـکـه د نعمتونو ځمکه
ډکه له شاتـو شـودو د جـنـتـونـو څمکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا د دېوانو وطن!

د بناپېريانو وطن!

جګ لـه جهانه دلې کوز له اسمانه دلې

ارام به اوسو پکښې بې له سودانه دلې

ای ګوډه خره زمـا!

د زړګي سره زما!

پـه تـا بـه بـارنـه وي ما ته به عار نه وي

راته زخمي شـابه دي د سترګو خار نه وي

ای ګوډه خره زما

دزړګي سره زما

ژوند به پخپلـه کـوو ګیلـه بـه څلـه کوو

چې څان ته کار وکوو خوراك به هلـه کوو

څای به د خپلې سینې دغه چمن راکې

اخربـه سپینې واوړې راتـه کفـن راکې

کابل ۱۵ د حمل ۱۳۳۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه شته دی دلبر

نه شته دی دلبر چې تل ګرځمه زحمت سره
یو دبل دوستي د عالم وینم په دولت سره
مینه عاشقي له منځه لاړه رسوایي شوله
نه کړي افتخار زلمي د قوم په خدمت سره
هومره زما مینه په رخسار د جانان زیاته شي
څومره چې زاهد په ارمان وینم دجنت سره
ومې کړې خبرې د ایمان و مسلمان لره
وې کاته وماته رانه جګ شو په نفرت سره
نه شته دی شاعرچې په احوال د پښتون وژاړي
کاشکې چې مې نه لیدای خپل قام په دې حالت سره
کوزه پښتونخوا په خپلو وینو کښې غرقابه ده!
ژوند په برپښتون کښې دخادم دی له حسرت سره

کابل ۲۷ د قوس ۱۳۳۳

* * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوړ غرونه او لوړ فکرونه

حیران یم چې انسان ولې حیوان شولو خاونده!
بې خونده بې مزې ولې جهان شولو خاونده!
رنا یې دا چهان کړو خوتیاره دده وجدان شو
په کومه کنده سر دغه انسان شولو خاونده!
د ګلو منځکښې ناست دی په مانې کښې د مرمرو
افسوس دی چې د مینې کوریې وران شولو خاونده!
یرغل دی په خوارانو چپرته ځای د ژړا نه شته
ویده په توره شپه کې پاسبان شولو خاونده!
پروازکړي په فضا کښې د ګنګټ په وزرونو
نظر یې په ناولو د ډېران شولو خاونده!
سودا دمینې نه شته تجارت دی هلې دلې
حرم او میخانه کښې هسې شان شولو خاونده!
حکمت د چل فریب هومره اوچت لاړودنیا کښې
قیامت په مخ د ځمکې دا زمان شولو خاونده!
لذت دنفس ونس شو سعادت په دغه عصر
ادم دومره منحط لکه شیطان شولو خاونده!
قران یې دی په لاس کښې وارخطا ګوري هر خواته

(c) ketabton.com: The Digital Library

شکمن په خپله لاره مسلمان شولو خاونده !
تیاره په رڼا باندې مسلطه هره خوا شوه
یا عکس د شفق دی پکښې ډوبه پښتونخوا شوه
چې شپه په تېرېدو شي نو صبا پسې رادرومي
ظلمت چې انتها شي نو رڼا پسې رادرومي
هېڅ څیز په دې جهان کښې تر ابده نه پاتېږي
نوبت چې ژړا تېر کا نو خندا پسې رادرومي
خلالـه ښکیـه راغلـه ورو ورو ډوبـه شـوه مغرب کښې
تورتم بـه همېش نـه وي بیـا خلا پسې رادرومي
په وچ ډاګونو بیا اوبه رادرومي پسرلي کښې
په خور چې اوبه تېرې شي نو بیا پسې رادرومي
میرانه باوري غـه نوي رنګ ظهور کا
نهضت د پښتو خوا دغې رڼا پسې رادرومي
جنبش دی حرکت دی په مغزو د پښتنو کښې
څه نوې فلسفه کمال ته رسي لوړو غروکښې

کابل ۲ د حمل ۱۳۳۸

* * * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

زړه مې بېشانه ناکرار دی څنګه وکم؟
د تورو زلفو توره دار دی څنګه وکم؟

یو پلو اور د عاشقی دی سوزمه پرې
بل خو پښتواو ننګ وعار دی څنګه وکم؟

لکه پاره ستا ښکلووته زړه مې ږېي
مخ دې لمبه دی سورانګار دی څنګه وکم؟

زه عندلیب یمه د ګلوسودا لرمه
هلته د ګل په خوا کښې خار دی څنګه وکم؟

سپینه خولګی دې خزانه ده سوالګر دې یمه
خو سور پېزوان یې پېره دار دی څنګه وکم؟

هلته اشنا مې بېګانه شو پروا نه کوي
دلته خفه رانه ربیار دی څنګه وکم؟

داباسیند په غاړه ناست یم له تندې مرمه
وایي "خادم" نصیب مې خوار دی څنګه وکم؟

(۳۴) کال ۴ د حمل

*

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شاعرويره

ای د غـيرت او همتونـو ځمکـې! ای د تـاريخ د عظمتونـو ځمکـې!
ای د رنا او دتنويـــر وطنـــه ای د اخلاقـو د تعمـير وطنـه
ای د ايثـار او د نېکـي وطنـه د صداقـت او دپاکـي وطنـه
د نـهضتود هجرتونـو ځمکـې! د لـوړو لـوړو بـيرغونو ځمکـې
ای د فطـرت د ننـدارو وطنـه ای د ادم د شـاهکارو وطنـه

د ابتـکار او د قـوت ځښتنـه!
ای د بنکلا او شجاعت ځښتنه!

دعقابـانو پـه جـاګير مـې قسـم پـه لـوړه ځوکـه د پـامير مـې قسـم
ستا په شېبراو په خيبر مـې دې وي بيا په کسې اوپه سپين غرمې دې وي
په پټه خوله ستا د جيحون مې قسم پـه ارزوګانـو د ژونـدون مـې قسـم!
د اباسـيند پـه ګډېدامـې دې وي د سپينو واورو پـه خندامـې دې وي
د هريـرود او د هېلمنـد پـه چپـو د لويـو غـرو پـه هيبتنـاکو درو
پـه تـا عاشـق يمـه دلـداره زمـا شـيرين لـه مـوره اولـه پـلاره زمـا

ستا په عظمت باندې ويسالرمه
خوزړه کښې لړ شانې سودا لرمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

په زړه کښې وېره د خپل سر نه لرم د چاله توري او خنجر نه لرم
نه چې اقدام به څوك په ماو کوي يا به يې په مينه د بابا وکوي
ګوندې ازاد پښتونستان به نه شي تر سره دغه لوی ارمان به نه شي
يا به مانې اوسر کونه نه وي او يا به بنکلي محلونه نه وي
يا به سواد په پښتنو کښې نه وي يا به په ژبه د پښتو کښې نه وي
رقص سرود او مشغولا به نه وي جلوې د حسن او بنکلا به نه وي
علم ادب او مدرسه به نه وي شعر حکمت او فلسفه به نه وي

دغه اسانې دي اسانې به شي
خوچاري نورې دي چې ورانې به شي

په پښتنو کښې هسې چاري وينم زړه مې بوګنړي چې دا لاري وينم
مشق د درواغو،خوشامندې کوي شرم يې نشي چې دا شندې کوي
قصې پرېږدي د پيسو پسې ځي څوك دکلدارو د لوټو پسې ځي
بې ننګي وګوره چې سوال کوي څوك د خپل پلار سره لاچال کوي
قام انډې انډې په ميدان کښې دی زلمی پښتون په غم د ځان کښې دی
ځوانان چرګوړي دي دانې تولوي سپين ږېرې ځان ته خزانې تولوي
چې حال ته ګورمه په ډار کښې شم خدای ږوسرګومه په خپل کار کښې شم
وايم چې دغسې وي حال زمونږ ګوره چې څه به وي مآل زمونږ

چرې پخپله مړ افغان نه شي
خوشحال په مونږه د ښمنان نه شي

(c) ketabton.com: The Digital Library.

قام به ژوندی وي ساه به نه وي پکښې ساه به په خوله وي آه به نه وي پکښې
زړه خو به وي خوحرارت به نه وي سر فروشي په ملیت به نه وي
پښتو به وي پکښې معنی به نه وي خبرې دې پرې خو ربنتیا به نه وي
ځوانان به درومي په خوندونو پسې نجونې به ځي په فیشنونو پسې

لرې له مونږه دغه شان دي وي،
په شهامت سره افغان دې وي!

کابل ۸ د حمل ۱۳۳۹

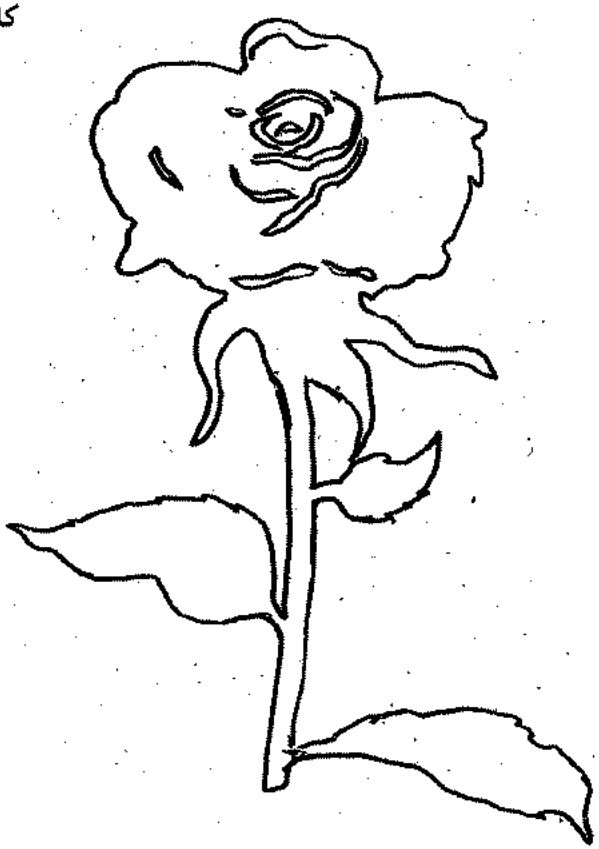

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو نظر کړه په ما

په هجران کښې دې شومه ستومانه
یـو نظـر کړه پـه مـا ګل خـوبـانـه

دا ستاغم له غمونو ازاد کړم په مثال یې مجنون یافرهاد کړم
خبرنه یمـه زه لـه خپـل ځانـه
یو نظر کړه پـه ما ګل خوبانـه

عاشقي خپله درد هم دوا ده پیټ په هغو چې وایي سودا ده
بې له عشقه دنیا ده افسانه
یو نظر کړه په ما ګل خوبانه

تیاره شپه ده امید دسحر کړم لاړه نه شته هرخوا چې نظر کړم
رابښکاره کړه رخسار دې روښانه
لږ نـظـر کـړه پـنـه مـا ګل خوبـانه

نه شاعر نه صوفي نه ملاشته نه پښتون نه هغه پښتونخوا شته
ساقي ډکه پیاله کړه مستانه
یو نظر کړه په مـا ګل خوبـانه

دې برافسوس مې افغانه په تاشي ستا په حال اواحوال مې ژړاشي
بوي د وینو ځي ستا له بوستانه
یـو نظـر کړه پـه مـا ګل خوبانـه

شاعري د خادم زرګري ده دې نـغـمـه کښې ژړا دپري ده
یاشوې حوري بیرون له جنانه
یو نظر کړه په ما ګل خـوبـانه

علی اباد ۱۶ د جدی ۱۳۳۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

شاعر او قوم

هر ملت چې شاعرنه لري نادار دی
خو شاعر چې قوم نه لري نو خوار دی

په خپل سر به څوك عالي مرام سر نه كا
چې روان د قام په سر كښې شي سردار دی

چې په لاس كښې يې د قوم سر مايه ده
نو شاعر كه وي غريب هم دنيا دار دی

چې په نظم سره درومي نو ملت شي
خو بې نظمه كه كاروان وي هم بې كار دی

د شاعر مصري دارو دهغه قام دي
چې ور ك شوی تر پښه ذوق د ابتكار دی

د حكمت گولی ته پوښې د شعر ورکړه
ای د قام طبيبه قوم دي بيمار دی

چې توتې توتې ملت سره پيوند كا
دا خادم د هغو خلكو خدمتگار دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دارو پکښې د قام دخوږو نه وي
تف په داسې شاعرې او په هنر شه

په دې غم خپلې قوم کښې يو ته يې
د جهاد قلم په لاس کړه رابهر شه

که دښمنه دې لکه تور غرونه په مخکښې
ستا بلا د دغو تورو غرو په سر شه

د خيبر غونډې غليم ته لار ورنکړې
لکه سد د سليمان او د سپين غر شه

پښتونخوا دې غوږ قلم ته دې نيولی
نوري ټولې اسرې خاورې شوې خبر شه

د ملت د زړه پرهار له مالګو ډک دی
ته پخپله ستنه تار د دې پرهر شه

ای شاعره معجزه دراليره بنايي
فکر پوخ ژبه پخه درليره بنايي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خوبانو صفتونه راته څه کړي
که پښتون یې خو هغوی هم پښتنې دي

د سپین مخ او سپینو لېچو غم کښې ګیره
د حیات او به ظلماتو کښې پرتې دي

د فراق او د وصال خبرې پرېږده
دا خبرې هم وړې دي هم زړې دي

څه پیغام د آمو یوسه اباسیند ته
په زړه شوې مې لرغونې افسانې دي

د پښتو او پښتنې دنیا سندرې
که خوږې دي خو له هر څه نه خوږې دي

پښتنې پېغلې زلمي په دې خبر کړه
د ملت د بنا ستنې نن کړې دي

ای شاعره د ملت سندرې وایه
پښتونخوا د عظمت سندرې اویه

کابل – ۲۵ حوت ۱۳۳۹

* * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه شوه یارانه

څه شـــوه یارانـــه هغـــه ژونـــدون څه شـــو؟
عشـــق د لیـــلا او د مجنـــون څه شـــو؟

ســـرخودې پیـــدا شـــو دا د عشـــق لـــره
لاړ چـــې پـــه دولـــت پســـې قـــارون څه شـــو؟

مســـت چـــې پـــرې زمـــری د لـــوړو غرونـــو وو
شـــور د اباســـیند او د جیحـــون څه شـــو؟

جـــګ شـــه فتـــح خانـــه پـــه رابیـــا پســـې
زور دې د بـــرېښو د شـــبخون څه شـــو؟

لاس کـــښې یـــې بربښنـــا او تندرونـــه وو
اوس د پښتونخـــوا هغـــه پښتـــون څه شـــو؟

رابـــه شـــي دوره د پښتنـــو الـــې بیـــا
مـــه وایـــه خادمـــه دا مضمـــون څه شـــو؟

کابل ۲۴ د غوس ۱۳۳۴

* * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

سم به نه شي

څوك چې په مينه گرفتار نه شي سم به نه شي
بندۍ د زلفو په زنار پښي سم به نه شي
مريض د عشق لره گولۍ د قوت مه ورکوئ
پير دمغان ويل چې خوارنشي سم به نه شي
د کږوزلفو مار خوړلی بل علاج نه لري
چې سورپښوان يې هوده دارنه شي سم به نه شي
دلته مجلس دی درندانو خود غرض څه کوي
څو چې همدغلته سنگسار نه شي سم به نه شي
کوږ ددنيا له تاودميني محبت دی پکار
تود چې د مينې په انگار نه شي سم به نه شي
په ژبه نرم په زړه سخت دی رقيب وپېژنئ
چې رابنکاره يې ټول اسرارنه شي سم به نه شي
غرض او مينه په يو زړه کښې ځائ پدلی نه شي
څوك چې "خادم" غوندې سرشار نه شي سم به نه شي

کابل ۱۳۳۵

* * * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاړې قافلې

په وطن ژاړمه زه ... په وطن ژاړمه زه!
سردې راپورته کړه افغانه ... لاړې قافلې واړه لتانه
ستا ملیت څه شولو ... قومي غیرت څه شولو
پښتودې مه پریږده نادانه ... لاړې قافلې واړه لتانه
اول وې خان په جهان ... اوس شوې خزان په جهان
لږ وشرمېږه له خپل ځانه ... لاړې قافلې واړه لتانه
ای د هرات پښتونه ... ای د سوات پښتونه
په مونږه ګران بلوچستانه ... لاړې قافلې واړه لتانه
خلك کارونه کوي ... پښتون خوبونه کوي
د "خادم" زړه چوي له خفګانه ... لاړې قافلې واړه لتانه

کابل میوند واټ – خادم مېنه
۱۳۳۳ -

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوانان راټولوم

خرابي میخانې لره مستان راټولوم
د مینې کاروبارته عاشقان راټولوم
حجري د پښتنو شوې ګډې وډې پښتونخوا کښې
کوڅه پیه کوڅه ګرځمه څوانان راټولوم
تاخچې نه رالوېدلې پانې پانې په محراب کښې
د زړه پیه شواخون سره قرآن راټولوم
پښتو مسلماني له منځه تللې پښتنو نه!
څوک یې ورم هدیرو له شهیدان راټولوم
غوري په لوړو غرو کښې لودي ګورمه ملتان کښې
عسکر پیه بنګاله کښې د شیرخان راټولوم
پرې ایښې شعر بیا شوندوته راغللو خادمه
ورځم مشاعرې ته رفیقان راټولوم

کابل میزان ۱۳۳۳

* * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پامیر د لوړې څوکې نه

چې مې قام سره یو ځای شي ماته دغه متاع راکړه
څه که زه یې په قیمت کښې ترمې ترمې لکه گل شم
د وطن بن مې سمسور کړه د ارزو په سرو گلانو
پروا نه شته که په خاورو لکه تخم وشیندل شم
څومره څومره زماني شوې په گناه د حق غوښتلو
په ناحقه له باطله په دې حق باندې کېږل شم
تیغ په سر به را بهر شم زه پوهېږمه پښتون یم
د دانې غوندې په زوره که په خمکه ومنډل شم
د پښتون د بهار زېرې که په خاورو مې څوک وکا
سره گلونه شنه څومبک به د غاټولو د غنډل شم
د تهذیب معلم زه وم چې مې وښودو جهان ته
اوس دا زه په ټول جهان کې بې تهذیبه وښودل شم
انالحق به مې د وینو هر یو څاڅکی ندا وکا
که سل خله د منصور غوندې په دار وځړول شم
اباسیند په غاړه ناست وم په مستۍ یې راته ووې
زه به خمه خمه که هر څونې و تېرل شم
د پامیر له لوړې څوکې نه مې سترگې جهان څاري
سپین سحر دی راختلی له مشرقه لاري لاري

کابل – سنبله ۱۳۳۶

* * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

د قوم تباهي

چې هلاك د کوم يو قوم چه څه وخت راشي
د دولت او قـوت خـلـك يې ګمراه شي
د ګناه فسق وفجور شرم تري ورك شي
نو د دوی په شامیت ټول قوم تباه شي

د لیډر پېژندنه

بې له عقله بې له علمه بې منطقه
هېڅ یوکس دچا رهبرنه شي کېدلای
بې جراته بې خدمته بې اخلاصه
بې همت سړی لیډر نه شي کېد لای

۸ عقرب ۱۳۴۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

اجمل ته

ما پېژندلي په پښتو باندې اجمله وروره په نغمو باندې
مسحور په چغه د غيرت دې شومه په افغاني ننګ و همت دې ومه
دا دې لابله څه نعره وکړله له پښتنوالي دې توبه وکړله

د غيرت چغه

زه دې مين شوم د غيرت په چغه نه وم خبرله حقيقته څنې
چې څوک پښتو او پښتانه نه مني نو څه هيله کړي له ملته څنې

۲۸ د جدی ۱۳۴۶

هر څوک د خان پسې جهان پېژني په ژوندانه کې سود او زيان پېژني
دا څه بلا شوه په پښتون نازله چې نه خپل خان او نه جهان پېژني

۲ د عقرب ۱۳۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې ته راځې

"مشاعره"

نسیم راوړلو زېری د مزې چې ته راځې
خپرې شوې په ګلشن کښې اوازې چې ته راځې
نسیم بلبل خبر کړلو پخپله خوښه ژبه
هر خواته کړلې جګې انګازې چې ته راځې
سوسن دې لاره ساتي، د نرګس پیاله په لاس ده
غوټیو په مخ پورې کړې غازې چې ته راځې
په لارو کښې ولاړ دي زړه بایلو دي په اسره کښې
چې کله به په دې لاره راځې چې ته راځې
دوه سترګې شوې څلور د امید وازود دیدن دې
راوځې به له کومې دروازې چې ته راځې
څوک مړه څوک به ژوندي شي د محشر ورځ به برپا شي
د څینو به شي پورته جنازې چې ته راځې
پېرزویې چې په ښکلیو د ګلشن ستا دیدن نه دی
شي زړونه د هغو به ترازې چې ته راځې
سل واړي دې خادم سره وعدې دغسې کړې
خو شې به یې په قبر وي خازې چې ته راځې

د هېواد: د ۱۳۴۲ کال - ۳۸۶۳ ګڼه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیاست څه دی؟

لاسور سیاست څه دی سیاست خوهمدغه دی
د قام وطن دپاره چې سړی څه له په کار شي

تذخیر او پس انداز د ګونګتیانو هم بنه زده دی
خو فرق یې د انسان سره په پاک او په مردار شي

دروغو ته حاجت په ژوند کښې هېڅ نه لیده کېږي
پخپله به دا دروغ وي که سړی ورته ناچار شي

څه حصر پکښې نه شته سیاست خو مصلحت دی
افسوس دی چې بې فکره څوک په فکر استوار شي

د قام نه چې بهر وي که په قام کښې وي خادمه
په مثل دماهي دی چې په بحر کښې مردار شي

له دېنه بده پېښه به لاځه وي په ژوندون کښې
خدمت د قام وطن کښې که څوک بل ته انتظار شي

یا لیار به وي غلطه یا نیت به سهي نه وي
د حق په پیروی کښې که حایل وبره او ډار شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

هیڅ لاره په ژوندون کښې چرې نه شته بې خطره
ترخه خپله خواږه په پل نظر او اعتبار شي

دوزخ جنت کېدی شي که ایمان سره عمل وي
جنت ورته دوزخ شي چې د بل په اختیار شي

حیران شم چې کوم څوان له اقتصاده شکایت کا
چې لاس څوک خوځوي باور مې نه شي چې بې کار شي

مخلوق په عقیده فکرو مرام سره یو کېږي
وحدت چې پکښې راشي لوي ولس په یوه لار شي

بهاد هر یو څیز د انسان خپله اعتنا ده
ټولنې ته قیمت : دده د نفعې په مقدار شي

تمیزد خیروشر هله وړه کېږي په ملت کښې
چې واګې د کولتوریې د پردو په اختیار شي

زلمیه وطن خلاص کړه له فتنې د استعماره
نو هله به آرام شي قام وطن به دې په کار شي

ژوندون لکه درياب دی مرغلره دا یوه ده
"د قام وطن دپاره چې سړی څه له پکار شي"!

۲۵ د سنبلی ۱۳۴۷

* * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه او ورورمې

چې په ورور باندې ژړل مې　　اوس پـخـپـلـه د ژړا شـوم
راشـئ وګورئ و مـاتـه　　د عـالـمـو د خـنـدا شـوم

مرګیه

مرګیه خوښ یمه لټا چې خاطرې هېروې
د زړه خوړونکو آرزوګانو سلسلې هېروې
نه چې مېلمه شې مشکلات له سړي کډه کوي
خوږې ترخې تللې راتلونکې مرحلې هېروې

*　　*　　*

۴ د جدی ۱۳۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

شاعر او دولتمن

زما و فکر ته په فکر کې دی وایي دا شعر و ذکر و فکر نو څه
زه هم وده وته هیښ پاتې یمه وایم چې مال وجاه و بکر نو څه
ده خو د تیر و مانی جوړه کړله څان یې محکوم خپله په بند کړلو
خو دې سپاده زړګي مې ماته په یاد د ازادی او خدمت خوند کړلو
دی ازادی ته حماقت وایي چال او فریب ته لیاقت وایي
ده وته فضل و هنر ټوکې ایسي مال و چوکی ته فضیلت وایي
ما د خدمت ورته تقریر وکړلو دی په بریتونو کې مسکی غوندې شو
چې خپل موټر او خپل چاکر ته شو ځیر خدای دو بیا ماته لږ چرګی غوندې شو

کابل - ۷ د جوزا - ۱۳۴۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

ډيـوه د زړه مـې پـه سـلګو شـوه تـه بـه کلـه راځې
د ارزو شـپه پـه تېريـدو شـوه تـه بـه کلـه راځې
ماتولـه شـپه سـتا پـه ارزو بـاندې سـپوږمۍ ټـه کتـل
لاړه اوس مـخ پـه ډوبـېدو شـوه تـه بـه کلـه راځې
دزړه پـه سـر مـې درتـه وکـرل ګلان د مينـې
اوس مـې باغچـه پـه توئيـدو شـوه تـه بـه کلـه راځې
چې دا وروستۍ هيلـه هم نـورو غونـدې خـاورې شـوله
ارزو لـه پاسـه پـه سـلګو شـوه تـه بـه کلـه راځې
ای د افغـان د خوشـالۍ او سـعادت سـاعته
سـاه د ولـس مـو پـه سـکيندو شـوه تـه بـه کلـه راځې

۱۵ د دلوی ۱۳۴۷

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي انقلاب

سل ځله تېر شو عسکري انقلاب — اوس دی راغلـی کولتـوري انقـلاب
د پښتونخوا په بدقسمته ځمکه — چـرې ونـه شـولو ملـي انقـلاب

* * *

ځله ناکام شي هر ملي انقلاب ؟ — همـېش پـه تـاکوي پـردي انقـلاب
پښتو نه ويښ شه د فطرت په اواز — چـې درنـه غـواړي پښتنـې انقـلاب

* * *

چې په ژوندون کې انقلاب نه وي — د نـهضتونو پـېچ و تـاب نـه وي
ژوندی يې مه بوله په مړو دی حساب — پـه کوم ملت کـې چـې شـباب نـه وي

* * *

اغيار پرسته ای خود کش پښتونه — د اباسـيند او هندوکـش پښتـو نـه
ځومره بدلون درکې پردو راوستی — خـالي کالبوتـه لـه سـاه تـش پښتونـه

* * *

ځان کړه خبر له هر حسابـه ځنې — نـــوې رنا نـــوې کتابـــه ځنې
علم و هـنر دې بيـهـوده ګڼمـه — کـه وې خـالي لـه انقلابـه ځنـې

۱۳ د جدی ۱۳۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انقلاب خبرې

ډېرې مـــووکـرې د کتاب خـــبـرې لرې بـه واورو د حساب خبرې
هغه نه ما او نه د تـا غـبـونـدې وي چې څوک کوي د انقلاب خبرې

* * *

چې تحول په ځان کې نه شي کړلای د انقلاب خـبـرې څـلـه کـوي؟
چې اجتهاد يې په فطرت کې نه وي تش د کتاب خبرې څله کوي؟

* * *

مونږ ته تقرير د انـقـلاب کـوي په ده پـخـپـلـه انـقـلاب شـوی
کلك دی ترلی د تقليد په رسی غافل دځان له احتساب شوی

* * *

څوك چې ځان نه پېژني څه غواړي په پټو سترګو بد کـه بنه غواړي
مـخ دې ملت پلو تـه وګرځوي که دانه کـبرې نور دې نه غواړي

* * *

۲۲ د ثور ۱۳۴۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

درچمن

بفصل گل بشدم صبح تا چمن بیرون — که تازدل کنم آن عقده کهن بیرون
زمین بمثل فلك طیلسان سبزبگیر — میان آن شده گلهای سیمینتن بیرون
نسیم صبح نوید بهار عمر آرد — بسوی من چوشود از گل سمن بیرون
شگفته است چومن غنچه امید چمن — توگویی زوشده ناگفته این سخن بیرون
بهار تازگی زندگی رسید اخر — چوشاه عدل[1] شد از جنت عدن بیرون

زاعتدال هوا گلشن وبهار اید
زلطف ومهر چنین نکته صدهزارا ید

ضیای شمس زرخ ابرتیره فام زدود — به رنگ سبز چمن تا بیش طلا افزود
زبرگ بید تنك نور بر زمین افتاد — درین زمردی ذریفت عکس بلبل بود
شدم بسوی خیابان خمار عیش بسر — بدست تیغ یکی صورتش من بنمود
گیاه سبز که باشاه گل نیا زی داشت — زبیخ کند وبرانداخت گفتنش ای بی سود

نه خادم استی و نی خود تو دلرباهستی!
تهی زمعنی خود قابل فنا هستی!

کابل ۵ - ۱ - ۱۳۱۵

---

(1) مراد اعتدال هوا

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغان بدلون

کـــه څوك مـــې مرکـــې مرکـــولاي مـــې شـــي
خوپښتونخـــوا څوك وره کـــولای نـــه شـــي
زه بـــه لـــه قـــبره دا نعـــره وکړمـــه
چـــې پښتـــون قـــام دی بدلیـــدلای نـــه شـــي

۵ دلو ۱۳۴۶

خادم او حمزه

ډیـــوه مـــې د ســـخن قیـــام الـــدن ده بلـــه کـــړې
د ذهـــن تصفیـــه امـــیر حمـــزه کـــړې زمـــا
خـــادم د سیاســـت لاره راوښوده پـــه علـــم
حمـــزه د دیـــن دلاړې تربیـــه کـــړې زمـــا

محمد عمر سیماب شینواری

د لوارکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لايې هم نه مني

اسمان ته سيخي مې زيغي کړي لايې هم نه مني
ورته بنکاره مې معجزې کړې لايې هم نه مني
توره تياره وه لاره ډکه له خطر څنې وه
ما يې تر مخ بلې ډيوې کړي لايې هم نه مني
په ګرنګونو باندې سرو ورلوبدلو پکښې
مايې راتينګې دواړه پښې کړې لايې هم نه مني
د دښمنانو په خوله کاندې چې څه کاندې همېش
د بښمن چرې ورته تېرې کړې لايې هم نه مني
په ورانه مېنه د پښتو مې بن ودان کړو هسې
چې بلبلانو پرې ناري کړې لايې هم نه مني
نوي ژوندون ته نوې لار نوې رڼاوه په کار
ما پکښې ډېرې شپې رڼې کړې لايې هم نه مني
دښمن يې راوستلو کورته نو حيران شو ورته
زه وم چې سترګې مې پرې سرې کړې لايې هم نه مني
چې يې تکل چېرته د سر او هم د مال کېدلو
مايې په سر باندې پېرې کړې لايې هم نه مني
هر څه مې پرېښوده و ده ته د پښتو په عوض
په ټينګه لوړه يې وعدې کړې لايې هم نه مني
ځان مې "خادم" کړ خپله تير شومه له ټولو ګټو
دده تر لاس مې خزانې کړې لايې هم نه مني

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر شپې

ډېرې شپې د عمر تېرې شوې تېرېږي
په تېر عمر مې زړګوتې تل خوږېږي
ما د قام خدمت ونکړ هاى افسوس دى
په هغه نبوغ چې خاورې ایرې کېږي

* * *

حکومت زه د مرغۍ غوندې بندي کړم
خو پخپله دى بندي د بل په لاس دى
یو بندي بل بندي څنګه خلاصوى شي
اى افغانه دا کلام مې په اخلاص دى

۲ د جدى ۱۳۴۷

خوار افغان

زه افغان یمه افغان یعنې پښتون یم
د جفا د زمانې نه جګر خون یم
قافلې د ملتونو لاړې وړاندې
زه لا پاتې په خپل خاى خوار و زبون یم

(c) ketabton.com: The Digital Library

اولاد ته

کـــه پښتـــو، پښتـــون مـــو پـــر پښودو زاوزاده
پـــه قيـــامت بـــه زمـــا لاس ستاســـو ګريـــوان وي
مونـــږ تـــه پـــاتې لـــه نيکونـــو نـــه جـــهاد دي
تـــل قومونـــه پـــه جـــهاد بـــاندې ودان وي

* * *

کورنـــۍ دې د خـــادم "خدمـــت" شـــعار کـــړي
پـــه مقـــاد د ټول افغـــان دې هـــر يـــو کـــار کـــړي
لـــه زحمـــت او لـــه تکليفـــه دې ډار نـــه شـــي
هـــر عمـــل دې پـــه اخـــلاص او پـــه ايثـــار کـــړي

۲ د جدی ۱۳۴۷

* * *

د پښتون اصل او نسب

پښتـــون پـــه اصـــل کـــې ټول غلجـــی دی
لـــه غـــره پيـــدا دی دغـــه يـــې ځای دی
د "پـــښت" لـــه پښتـــه راتوکېدلـــی
کـــه خوځهـــاك دی او کـــه کاســـی دی

۱۶ د دلوی ۱۳۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

محشر

ناکرار زړه مې انقلاب غواړي
نوې رڼا نوی کتاب غواړي
د استعمار دنیا چې ګډه کاندي
دا سې محشر دا سې حساب غواړي

* * *

بې له پښتونه جهان دې نه وي
دا خړه څمکه آسمان دې نه وي
چې پکښې خواروي دا ساهو قوم
هسې زمان او مکان دې نه وي

* * *

۱۶ د دلوی ۱۳۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوی جهان

(۱)

په برمك خالد بابا د خدای رحمت شه — چې تائید یې په همت خراساني کړ
د کسرو د قبر خاوروته سلام دی — چې سر لوړی یې خپل قوم افغاني کړ
دوی د خاورې او وطن په پاکه مینه — سر اومال او اولاد واړه قرباني کړ
څوازاد یې کړو طن د غیر له لاسه — لوړ بیرغ یې په اخلاص مسلماني کړ
په مرکز د خلافت کې برمکیانو: — په مشرق کې دا خدمت شنسباني کړ
هم په غورهم په ملتان کې پښتانه وو — چې خدمت یې واسلام ته ایماني کړ
تر دامنځ سبکتگین بیرغ اوچت کړ — چې اعلان یې پر خلاف د سامانې کړ
محمود داسې ناکردې په پښتون وکړې — چې هم غور او هم ملتان یې تاواني کړ
د غزني سیاست واړه لباسي و — په دې کار یې خان بدنام جاوداني کړ
فردوسي غوندې حکیم یې درپه درکړ — هم یې مات د غور پیمان په نادانې کړ
شهزادگان د غور یې مړه کړه په ناحقه — خپل فریب یې د خپلوی پرې اعلانې کړ

دریا څادر چې رنگ یې د ادب و
په غزني باندې خپور شوی دا غضب و

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲)

په غزني کې خورد و خواب او عياشي وه
عشق بازي سازوسرود او مينو شي وه

غلامان وينځې رقصونه محفلونه — د دربار حمدو ثنا يې شاعري وه
د اسلام له سپين بيرغه مراد دلته — استعباد، مال ومنال او خونخواري وه
د مرکز د خلافت اطاعت نه و — د قران ژبه مغلوبه په فارسي وه
د افغان د اخلاقي حکومتونو — پسې لمسه هم په هند هم په غزني وه
ابوالفتح محمديې شهيدان کړل — له غوري او له لودي يې تريګنې وه
د پښتو مخه يې بنده کړه په ظلم — د پښتون سره خپلوي يې لباسي وه
استثمار يې د ادب پر فردوسي کړ — کناره له دربار کړې سنا يې وه
تل به پټ و بوعلي له غزنوي نه — چې ردکړې د دربار يې غلامي وه
فردوسي ورنه کسات په قلم وکيښ — خو پښتون علاوالدين کړې مردي وه

دزړه تاو يې د غزني په لمبو سور کړ
تردې پس يې په ډيلي کې څلی جور کړ

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳)

تشې وينې غوري نه دي بهوولي
مناروونه د اسلام يې درولي

د ګپتا د خاندان عبادت ګاه هم داسې نورې غوري تولې دي ساتلي!
نه يې هسې چور چپاو دی چرې کړی نه ددوی په وخت شراب دي چا خوړلي
فحاشي او نورکارونه چې حرام وو دوی همداسې په همدې شان وو منلي
دغوريانو د لوديانو دربارونه هېڅ ليکوال په بدعمل نه دي ښودلي
خوافسوس چې له پښتوڅخې غافل وو نور يې تول واړه کارونه وو بناغلي
دعمل پښتو پکښې وه خو د ژبې: په باب دوی کارونه ونکړه ستايلي
ولې بيا هم په بهلول باندې رحمت شه چې اخلاق د پښتنو يې ووساتلي
چې نوبت شيرشاه ته راغې نو قلم مې له خو ښيه رحمتونه په ده نولي
ډېر افسوس دی چې د برق په شاني تېر شو داسې ستوري کله کله دي ختلي
بيا لاهم جلال الدين غلجي پښتون وو دربار يانو ته يې داسې وو ويلي:
په "دربار کې د پښتو خبرې ښايي" بې پښتو يې له دربارې وو شړلي
خانجهان په پښتو ژبه خان قربان کړ
خو تاريخ د پښتنو يې زر افشان کړ

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۴)

په روښان د ملیت دوره رادرومي
د شعور او حرارت دوره رادرومي

سل وشل کاله جهاد په پښتو کاندي بیسا ورو، ورو د حریت دوره را درومي
خوشال خان له تېرتاریخه عبرت اخلي د مغول نه د نفرت دوره رادرومي
د خوشال له قلم مښك عنبراوري په افغان کې د نهضت دوره را درومي
چې رحمان بابا قلم په ګوتو اخلي په پښتو د عذوبت دوره را درومي
فارسي وان ورته حیران ګوته په خوله شي په ادب کې دقدرت دوره را درومي
د روښان خوشحال مکتب بل رنګ قبول کا په رحمان د برکت دوره رادرومي
د سړین او کرلاني په هر یو فردکې وینه ځغلي د غیرت دوره را درومي
د خیبرنه ښکته پورته پښتونخوا کې د افغان د سعادت دوره را درومي
د شاعر او دلیدز په کوششو نو د پښتون د حکومت دوره رادرومي

چې مې نوم د میرویس خان جاري په خولې شي
له ادبه مې بدن خولې، خولې شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۵)

میرویس څه وئ د پښتون د ژوند پیام وئ
تول ساز شوی له پښتو او له اسلام وئ

ه نامه یې زما روح و تن فدا شه دی فدا د پښتانه نه ننګ نام وئ
ول غیرت وئ تول تدبیر و تول همت وئ دی پښتون وئ او په ږه کې یې خپل قام وئ
پښتون ننګ وناموس وئ په خطر کې قام راتول یې په حجره صبا مانښام وئ
میرویس د زړه تنور په غږ غږوو خو په خوله یې د فرصت او وخت کلام وئ
ایران او د مغول دوارو تر منځه راګیر شوی په دوه لومو کې د دام وئ
وارووا خستو کسات له دې مظلومه نه څه رحم وئ په چا کې نه اسلام وئ
پښتون نجات مشکله معضله وه دوه قومونو تقسیم کړی وئ غلام وئ
پښتون په پاکو وینو پښتونخوا کې هر میدان لکه شفق د صبح و شام وئ
وریل پلوته تللی وئ د عصر د پښتون نه ګرځېدلی ساقي جام وئ
دا دومره مایوسی او بې کسی کې ټینګ ولاړ میرویس د عزم په مقام وئ

په تدبیر سره یې الله اکبر کړ
خدای غیور دی په ګرګن یې مظفر کړ

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۶)

په داهسې لـــوی تبر د پښتـــنـــو کې!
په ربنتیا یو ته پښتون وې میرویس خانه

د غیرت تله درنه دې ترهر چا وه
د تدبیر نه دې خالي نه وه مهرانه

د پښتو او پښتنوالي نمونه وې
فضیلت دې و موندلی له سبحانه

خـزانه د پښتنو د ټول تاریخ وې
ته پخپله صحیفـه وې له آسمانه

افـغـــانیزم ملیت له تانـه پاتې
یـــو سبق دې عالي لـویه سلطانه

د شاهي تاج دې په سر کړلو پښتون ته
خان دې مـشر د جرګې کړو نمایانه

په پښتوپښتنولی دې ملت سازکړ
لوی قائده لوی زعیره لوی افغانه

ستـــا د خړ څادر لـه لویه برکته
دښمن بایلوده صحنه تراصفهانه

څنګه هېر به شاه اشرف او شاه محمود کړي
څو چې وي د پښتنو خـونـه ودانه

ابـدالي سره سلوك یې دوروړ کړ
که هرڅو یې کندهارکړلوستومانه

افغان ستا په نامه ویاړي تر دې دمه!
د افـغـــان د ازادۍ بـــابـــا ادمـــه!

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۷)

د پښتون د کور ډيوې شوې تتې تتې!
خدايه دلته مازيګر او کـه سحر دی؟

نمر به ولوېږي تيارە به لا شي ډېره که دا خرە پرە زېرى د کوم نمر دی؟
منزل ډېر دی د پښتون ستړي کاروان ته او که دا چې ښکاري مخکښې دغه غر دی؟
د پښتون دا بـده ورځ بـه لږه ښه شي کـه صبا مولـه دې ورځې لابتر دی؟
ناسور شوې پرهارونه به مو روغ شي او کـه نـه همدغه ټول رامقرر دی؟
بل يو ور به چېرته ببرته شي پښتون ته او کـه مخکښې ترلی هر يو ور دی؟
پښتونخوا ادې به ټولې نجونې زوکړې که په ګډه کې يې پاتې کوم يو نر دی؟
کوم د خير ساعت مو شته چېرته په برخه که همداسې لاد شر دپاسه شر دی؟
نه پوهېږو د صبا بـه څه پيغام وي نن زمونږ وملیت ته لوی خطر دی؟
د فارسي سيلاب د پاسه راراون دی د اردو طوفان راووښتی په خيبر دی!
د فسـاد مبدا پيدا په هغه ورځ شوه له پښتو چې خالي شوی مودفتر دی!

ميرويس خان پښتو داخله په دفتر کړه!
احمد شاه بابا ټوله ببرته رابـهـر کړه!

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۸)

احمد شاه بابا بنا غلی وه هر کوره
داغ یې نه وه په شرف او په وقار کښې

هم بابا د پښتو ژبې لوی شاعر وه مرغلرې یې پیښیلې په یو تار کښې
بابا ټول پښتو پښتو عزم و همت وه ولې پښې یې شولې نوبه په دې لار کښې
په پردې ژبه ملي حکومت نه شي بابا څنګه وکړه سهوه په دې کار کښې
د رقیب ژبه یې څنګه بیا رسمي کړه ګنج وګول یم پاتې شوی په اسرار کښې
ټول درانه درانه قومونه ووهمدلته دا کار څنګه شو کهدلی کند هار کښې
د پردو تاثیر څوك څنګه شي منلی په هغه بادشاه چې قوم یې واختیار کښې
خدمتونه د بابا څه همره نه دي چې یې دلته شم راوړلی په اشعار کښې
احمد شاه بابا افغان هېواد تکمیل کړ هم یې قام کړه قومونو په قطار کښې
خپله ژبه د افغان منلی حق وه بابا پوه و د هر چا نه په دې چار کښې
له ادبه خادم هیڅ نه شي ویلای د بابا په لور حضور او په کردار کښې

وایي دومره پښتون تلنی دی ډوبېږي
د پښتو ازار وهلی دی وره کېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۹)

چې تیمور پایتخت نقل کړ کابل ته دا سبب د پرېوتلو د پښتو شو
ایرانی میندې موناستې وې کوروکښې تربیت مو ټول په ژبه د پارسو شو
په دفتر کې وه مرزا د پارسي ژبې سپکاوی د پښتو ژبو پښتنو شو
حل و فصل د کارو چې په چرګه وه اوس پخپله د بادشاه په اشاروشو
د بادشاه په خوا کې ناست خوشامند ګروو هر یو کار به په تزویر او د سیسو شو
د قومونو رهبران واړه مایوس شول هر چا ځان ساته په فکر د ابروشو
د بناغلي تیمور شاه غازي تر مخه بساط خپور د عیاشی او د مزو شو
دا غرض وه د دربار د نمکخوارو چې زمري غوندې انسان لکه پیشو شو

د تیمور دور چې تېر شو زمان راغی
د بهار ورځې وې تېرې خزان راغی

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۰)

دتیمور غوندي زمان هم خواری وکړې
خو مرکز چې څنګه وران وٴ هسې وران وٴ

مملکت ټوټه ټوټه له لاسه ووت — نن لاهور صبا کشمیر او بیا ملتان وٴ
ورپسې بیا پښور رانه جلا شو — د انګریز له دسائیسودا بحران وٴ
چې فتنه شوله محکمه پښورکې — نومرکز د استعمار بیا په ایران وٴ
له دوه خواوٴ په افغان باندې یرغل وٴ — د انګریز لاس کې ایران او هندوستان وٴ
دښمنان وومنظم افغان خراب وٴ — نه مرکز نه اتفاق او نه سامان وٴ
آفرین د شهرعلي په لور همت شه — چې انګلیس ته دربدلی په میدان وٴ
په دې دومره تنګ ساعت او اضطارکې — کار یې وکړو د ملت چې څو یې توان وٴ

په افغان باندې داهسې دور راغی — چې انګریز او هم افغان پکښې سنومان وٴ
تر دا منځه راپیدا عبدالرحمن شو — څه عجیبه کار یې کړی تر دا میان وٴ
بې پراو یې له تهرې توري نه تهرکړ — څوك چې پاتې له انګریزه په میدان وٴ
ابدرامان خپلې کنځاوې په پښتو کړې — تغر ټول نور له کابله د افغان وٴ

چې پښتو له منځه لاړه خوار افغان شو
د افغان په خواری خوارافغانستان شو

* * *

د عبدالرحمان خان

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۱)

په دنیا کې چې یو نوي شان پیدا شو
د افغان پرخونه هم امـــان پیدا شـو

سخت کوشش او سخت جهاد یې په سر واخست — د ملت په مرکالبوت کې ځان پیدا شو
ده بیا ګوتې د پښتو په رباب کښنوې — قام راجګ شو په کښې نوی توان پیدا شو
په دریم خل یې انګلیس له خاورې وایست — په دې ځمکه باندې بل آسمان پیدا شو
د پښتو د ملیت د پر طرفدار و — شرق یې وینې کړ چې امان افغان پیدا شو
د امان اعلحضرت له ګرمه عشقه — د انګلیس و استعمارته زیان پیدا شو
د امان وبدنامی ته یې ځان جوړ کړ — نا روغ شوې ملک ته بیا تاوان پیدا شو
امان لاړو په لمبو د اغتشاش کې — تخته واوښته یو بل جهان پیدا شو
په وطن کې چې اور مړ په تدبیر شو — لږ د فکر و عمل بیا زمان پیدا شو
بیا پښتو-پښتو بازې شوه خو چې ګورو — څه عجیب غوندې زلمې او خوان پیدا شو
هر څه شته دی خو هیڅ نه شته غنی خدایه — د خادم لاپه ځان بدګومان پیدا شو

څه بدل غوندې زمان او مکان وینم
په دا منځکې یې سر ګومه افغان وینم

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۲)

چې راتلو به د توپونو ډزهار کښې
نن را درومې په رباب او په سیتار کښې

استعمار بڼه بدله کړه هر کوره — فرق یې راغی په حمله او په ګوزار کښې
دام بدل شو دانه هم شوله بدله — فرق مشکل شو په اختیار او په اجبار کښې
هاى توبه توبه د دې عصر له علمه — لاهغه چې وې په لاس داستعمار کښې
یا ګیر کیږې یو ملت په سرور وکښې — یا ګیر کیږې دتاجر په استثمار کښې
یا یې خوان ورته ګمراه کړه نو کار کیږې — یا یې نور داړه مار کښې نوه په لاړ کښې
د یوه ساعت مزل ورته د شپو کړه — چې شي ورك لاړه وه نه مومې په بنار کښې
که په ګیده دې کړوې یا عیاش شو — بیا شرف ورځنې واخله په بازار کښې
دیموکرات یې کړه چې تل خوشې قصې کا — په شوری او په اعیان او په اخبار کښې
یا یې سپی کړه یا یې بند د خره په دُم کړه — نو یې پرې وده بیا دې ګرځي په هر بار کښې
دا خو شعر نه دی خادمه چې یې ته ښکې — بل جهان دی ستا د فکر ابتکار کښې

نن په هسې دسیسو کښې افغان ګیر دی
خو لامړ نه دی د خان وحال ته خیر دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۳)

چې پښتو او پښتون مړه شوه کندهار کښې
سر يې هسك له و تمانزو او له نوښار کړ

سور بيرغ بابا راواخستو اوچت شـــو د پښتـــو او د پښتون غـږيې پـه جـار کړ
خـان باباعبدالغفارسره خداى مـل شـه چې يې چور لـه استعماره نـه انکـارکړ×
ورسـره پـه محمدگل د خداى رحمت شـه لاهمداسې پـه صمـد چې يې دا کـار کـړ
د بلـوڅ پـتـنـگان خې وسورانگار تـه ډيرمهرونو خان ستې پـه دې انـگار کـړ
د ولـــي قـدم بـد نـه وُ پـه اول کـښې خـو افـسـوس خپلـو ملـگرو رادوخار کـړ
پـه دويم او پـه دريم قدم کښې گير شـو پـه شطرنج د سياست کښې يې ايسار کړ
خنـو داسې چـارې وکړې چـې پـه زوره يې خپل قـام له خپل مـرام خنې بېزار کړ
د خيبر نـه پورتـه څه وايـم چې څه دي څوك ويده شـول چادننه سر پـه غـار کـړ

يوخـادم پـه خپلـه لار دروم ـــي روان دى
پـه نظر يـې چېرتـه بـل "نـوى جـهان" دى!

• • •

کابل خادم مهنه — ۲۰ د جدى ۱۳۴۷ هـ ش

× ده وويل زمونږ پروگرام نشنليزم، ديموکراسي او سوسياليزم دى؛ خو چې له بنده را خلاص شو له پښتونولۍ يې انکار وکړ او په اردو لګيا شو. دغه وخت يې وويل پښتو زمونږ پروگرام کې دزيم او خلورم قدم دى.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دنیا واړه تګي ده

راځرګنده پـه دنیا واړه تګي ده
په عالم کښې نن صبا واړه تګي ده

لور دمور سره تګي کا زوی له پلاره
خور و ورور ترور وکاکا واړه تګي ده

په خندا سره ګذران دخاوندښځې
په بستر کښې مشغولا واړه تګي ده

عاشقان او معشوقې د دنیا واړه
اشنایي د هر ځینا واړه تګي ده

ماهرویان چې په غمزو زړونه وباسي
د رقیب سره خندا واړه تګي ده

لاپې شاپې، محبت او دا وفا شي
مالیدلې شاوخوا واړه تګي ده

کورو کلی محله مې تجربه کړه
راشه درشه د هر چا واړه تګي ده

شاګردی او استاذی کې مزه نه شته
یو تر بله په سې شا واړه تګي ده

د پیرۍ اوموریدی نه مې زړه توردی
لټوي پکښې دنیا واړه تګي ده

د بازار معاملې ته مې نظر کړ
هسې شان سودو سودا واړه تګي ده

بې اخلاصه عبادت تلاوت واړه
دا ذکرونه او تقوی واړه تګي ده

زرګري اوخیاطي زمینداري هم
ملایي د هر ملا واړه تګي ده

مجلسونه صحبتونه د یارانو
ده، د سپینې ورځې غلا واړه تګي ده

ملکانو د خانانو حال ته ګورم
هسې چاري ناروا واړه تګي ده

د داکټر- طبیب انصاف ته مې نظر شو
دمریض په حق کښې دا واړه تګي ده

محکمې ته د قاضي، مفتي حاضر شوم
فیصله، شاهد، د ځوی واړه تګي ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

دحاکم په مخکښې دا د دمظلوم نه شي — د رشوت سود وسودا واړه ټکي ده
ماموړین د خپلوخپلو غم کښې ډوب دي — د ملت سره یې دا واړه ټکي ده
د بادشاه نه تنخواه خوري رعیت نه غوښې — غداري د خپل بادشاه واړه ټکي ده
بیا ناري د قوم وطن وهي په زوره — د اسلام پوري خندا واړه ټکي ده
هر ماتحت د خپل مافوق نه برخلاف دی — د نوکر او د مولا واړه ټکي ده
رعیت د خپل بادشاه نه په فراق دی — دبادشاه د روغو رشتیا واړه ټکي ده
دا وعدې او سفیران د بادشاهانو — یو له بله خدایږو دا واړه ټکي ده
تجارت او اقتصاد چې ورته وایي — ګټ کپې ده ناروا واړه ټکي ده
خوش تقریره مقالې د اخبارونو — صداقت پوري خندا واړه ټکي ده
دروغ، کذب، پروپاګنده دې واړه یودي — صحافت د کل دنیا واړه ټکي ده
چې بیان شو دغه واړه سیاست دی — سیاست نومې بلا واړه ټکي ده
چې د حق حب وهراس یې ویه زړه کښې — هغه نه شته نن صبا واړه ټکي ده
یا ایمان دی په خاوند یاسرېتوب دی — بې له دې شورو غوغا واړه ټکي ده

چې ایمان د چا په ځان نه په خاوند شته
ای خادمه نن پسه دا واړه ټکي ده

لوار ګي ۱۸ د روږي ۱۳۵۲ قمري

یادګیرنه: دا شعر زما د لومړنیو افکارو څخه دی چې ۳۵ کاله مخکښې لیکل شوی دی. هر کله چې په خپل حقیقیت پاتې دی او نشر شوی هم نه دی، نو د مرغا و امپل له مسودې څه رانقل شو.

کابل ۱۳۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

خادم وايي:

نه دالر لرم نه پوند او نه کلداري
پښتون وم په پښتون يم او پښتون مرم
دا ايمان، دا اراده، دا مې عمل دی
په خپل هوډ مرم، نه د خلکو په لمسون مرم

۲۰ د دلوی ۱۳۴۷ هـ. ش

(c) ketabton.com: The Digital Library

کابل او پښتو

چې پښتو نه لري افغان به څه وي
لابېغيرته مسلمان به څه وي
ځکه مئين زه په پښتو شولمه
چې خودي نه لري انسان به څه وي

* * *

يون دي کابله وکوم لورته دی
داځه کاني دي چې په تاوشولې
چې پښتو عامه شوه تا سسته کړله
دا دی اجبار که په صلاوشولې

* * *

کابله زړه د کوم هېواد يې ته
د چاله فيضه نه اباد يې ته ؟
لږ خودې ځان اوبيا پښتو وګوره
دا چا ازاد کړې که ازادې ته ؟

* * *

ته خو پښتون وته افغان وايې
پښتوته هم ته افغاني وايې
چې خان افغان کړې ماپښتون وګنې
بيادپښتويه ځای فارسي وايې

* * *

پښتو ددې هېواد مليي ژبه ده
بيا ورسره لاهم رسمي ژبه ده
مخالفت د پښتونه دی روا
چې دا ددې خاوري يومي ژبه ده

* * *

بېل دي پښتون او افغان ولې کړلو
ځان ته حيران دې جهان ولې کړلو
ډوشی دی حقيقيت دغه دی
دا حقيقيت دې بل شان ولې کړلو

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

که څوک افغان وي نو پښتون به وي هم چې پښتون نه وي نو افغان په څه شو؟
لکه جرمن او د المان لفظونه چې څوک جرمن نه وي المان په څه شو

* * *

کله دې وخوړو په زور کابله اوس رانه شوکه کړې په شور کابله
د تعصب او د فاشیست په چیغو خان دې کړو سپین او مونږ دې تور کابله

* * *

بس دې کابله ضدیت مه کوه د پښتنو مخالفت مه کوه
د نیم نه زیات درکښې پښتون دی اباد د حق سره مقاومت مه کوه

* * *

ای دافغانستان افغانه وروره ای غیرتي ای مسلمانه وروره!
ملي وحدت بې پښتو نه شي راتلای زما د بنکلي هېواد گرانه وروره!

* * *

قومونو خپل پرابلمونه کړه حل دنیا یې خپله کړه په علم وعمل
پښتو خوستن ده د وحدت د بنا وهل یې نه بنایي په زور او په چل

* * *

اعلان مو دا دی بل اعلان نه شته په پښتو ژبه کښې تاوان نه شته
چې یې مرکز په ملي ژبه نه وي داسې وطن په ټول جهان نه شته

* * *

جلال اباد ۲۸ د دلوی ۱۳۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سید حسن خان د قبر ډبره

په ادب باندې تېر ېږه ای زلمیه درته وایم
د حرمت او شرف ځای دې زه یې په ګوته درته ښایم
دا دخاورو ډبری ګوزه پکښې لعل د بدخشان دی
مرور ورته راغلی پکښې پروت سیدحسن خان دی
د وطن په هوډ کښې مړ دی. مړ یې مد بوله ژوندی دی
لوی عالم دی، لوی شاعر دی، لوی پښتون دی، لوی سړی دی
خوله یې ډکه له خندا ده: خو په زړه یې دي غمونه
د وطن په غم غمجن دی چاته نه وایي حالونه
په محفل کې د یارانو د ډیوې غوندې بلیږي
په هېڅ وخت یوازی نه دی پتنګان پرې راټولیږي
په خندا خندا په توکو د عمل درسونه وایي
د ادب د سیاست او د تاریخ بابونه ستا یې
لوی جنرال دی لوی قائد دی نیشنلست دې وطنپال دی
نه یې کور شته نه یې اور شته مسافر دی دا یې حال دی
د وطن په مینه مست دی له هر څه نه بې پروا دی
په دې مینه له سر تېر دی دغه کار لره پیدا دی
د خوږې ژبې خاوند دی بنه ملګري بنه اشنا دی
ټوله مینه محبت دی مهربانه په هر چا دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه سید دی نه باچا دی نه د کوم بابا اولاد دی
کلک پښتون دی میړنی دی نر قرزند د پښتونخوا دی
نه منت مني نه عذر نه یې څوک شي اړولی
داولس یو فدایي دی څوک یې نه شي ډارولی
اشنایانو دي ټګلای خپلو وروڼو تپر ایستلای
بې ارځی خوابدی کړی څوک یې شي پخلاکولای
په زندان کښې یې ساه ورکړه نه یې عذر نه فریاد کړ
دهمت هېر شوی د.س یې دوباره مونږ ته رایادکړ
وایي خبس مې په ډېران کړئ چې میدان کښې شهید نه شوم
څه پروامې ده له مرګه خوافسوس چې سعید نه شوم
ځئ چې غونډ یې شو په قبر ورته ښکته کړو سرونه
لاس یې ښکل کړو پښې یې ښکل کړو ورته وکاندوعذرونه

۳ د حوت ۱۳۴۷

سید حسن خان وکیل رئیس حربیه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ای د دې جهان خاونده

(۱)

دا جهان د استعمار دی؟ که ستا هم پکښې اختیار دی
ای د دې جهان خاونده

ستا بنده په کړاوونو او دده بنده راحت کښې
ستا بنده دی په دوزخ کښې او دده بنده جنت کښې
ستا بنده ته مقرردي قسم قسم عذابونه
چې بنده د استعمار شو رنګار رنګ يې نعمتونه
له هر خوا لاري پرې بندې ستا بنده ډېر په ضرور دی
اور يې بل په روح و تن دی دا جهان پرې سورتنوردی
ستا بنده ډېرکړه من دی د زړا لوری يې نه شته
له هرخوانه عذابونه نا هیلی او کړاوونه
دا جهان د استعمار دی؟ که ستاهم پکښې اختیار دی
ای ددې جهان خاونده !

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲)

چې څوک ستا کلمه وایي — د انګرېز په تور اخته شي
په هر شان خوږول کېږي — په عالم کښې مسخره شي
لږ خو وګوره جهان ته — پکښې څه ظلم و ستم دی
دده هر بنده خو شاله — ستا بنده په غم غمجن دی
دی د خپل مریي له حاله — ډېر په نبه شانته خبر دی
بده ورځ ورلره نه شته — هره شپه لکه اختر دی
هم شاهان هم عالمان شول — دښې ورځې خاوندان شول
بندګان د استعمار ټول — ډېرسرلوړي په جهان شول
چې په دغه درقبول شي — نور نو څله مشقت کا
دکوڅې سپی خویې ګوره — په شاهانو حکومت کا
وفادار چې د اغیار وو — هغه واړه نهکبختان شول
د لعلونو جواهرو — د قصرونو خاوندان شول
دا جهان د استعمار دی؟ — که ستا هم پکښې اختیار دی

ای ددې جهان خاونده!

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳)

ای ددې جهان خاونده! لږ خو دې جهان ته ګوره
ستا مخلوق خوارو زیون دی خپل جلال او شان ته ګوره
استعمار پکښې مزې کا دې چپه دوران ته ګوره
څوک واکدار ددې جهان دی؟! تریخ بیځده یې ژوندون شو
وران ددې ځمکې نظام شو ورک له هرڅا یې مضمون شو
تاپسیدا ازاد جهان کې چې هرڅوک پکښې ژوندون کا
خو انګریزله خپلې خوانه په هر څه باندې شبخون کا
چې دده له غږوندې ټه سرویاسي قصابي شي
یا خوراک شي د لیوانو یا په غرونو کښې وحشي شي
ته یوڅه غواړې جهان کښې دی بل څه کا په دا میان کښې
دا جهان د استعماردی؟ که ستا هم پکښې اختیار دی
ای ددې جهان خاونده!

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۴)

مذاهب يې دي په لاس کې فلسفې شي جوړولای
نېغ ولاړ دی په هر دين کې هر سړی شي تېراېستلای
څوک مرشد اوڅوک پېشواکا څوک لېډر څوک راهنما کا
څوک واکدار کاندي په نورو پرې د قام خونه تالا کا
څوک رسول څوک پېغامبر کا څوک مرتداو څوک کافر کا
د هر چا سره جوړېږي خود خپل مطلب دپاره
په دوستي کې دښمني وي خو بس خپله مدعا کا
دپېر اوږده اوږده دامونه غځوي په فريبونو!
يکښې نيسي ملتونه دولتونه د ملکونو!
تاريخي قومونه وژني - نوي نوي راپيدا کا
دی مئين په خپل مخلوق دی بل مخلوق ځيني ابا کا
چې خودي په چا کښې وينې چې دا فرد وي که وي د له
لولپه شي سره لمبه شي له غضبه له حسده
بل خود دار وايي چې نه شته دا انګرېز دی چې خود دار دی
يې اداري او سرداري او - واکداري هم دده کار دی
چې د خدای او پېغامبر او د قرآن واوري خبرې
نو موسکی شی بيا له قهره باندې راشي سره لرې
وايي دا جهان زما دی بل جهان خان ته پيدا کړه
دا جهان د استعمار دی؟ که ستا هم يکښې اختيار دی

ای ددې جهان خاونده!

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۵)

دا جهـــان دده تپکـــه دی او کـــه تـــا ورلـــره پـــربښود؟
تابیـــرغ د واکـــداری خپـــل دده مخکښې څله کښېښـود؟
بـــې پـــروا پـــه سرنوشـــت د - ملـــتونو لوبـــې کـــاندي!
څوک اوچت او څوک راټیټ کا د چا غوڅې کـاندي مـراندې
هغـه څـه چـې تـا کـول بـه اوس یې دی کا په دنیا کښې
د قومونـو ژونـد او مـرګ دی د انګرېـز پـه تـولا کښـې
هـم تـاریخ شـې سـازولای هـم کـلچر شـې ورانـولای
قـام چې مړکا بیـا له خـاورو - یې بـل قـام شـې را ابـستلای
د قومونـــو ژبـــې وژنـــې چـــې انګرېـــز اراده وکـــا
ور پیـــدا کـــا نـــوې ژبـــه چې کـوم قـوم نـوی شـته کـا
چـــې خـــلاق او رزاق دې شـــو نـو تـه څـه شـوې ای څښتـنه!
دا جهـــان د اســـتعمار دی؟ کـه سـتا هـم پکښې اختیار دی

ای ددې جهان خاونده!

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۶)

په رګونو د انسان کښې لکه وينه داسې ځغلي
بلکه روح غوندې په وينه کښې جاري اوهم ساري دي
په کالبوت کښې د قومونو ننګ ځي بيا نخا کا
په هرشان په هردستور کښې انګريز خپله مدعا کا
درته نه وايي چې وکړه نه دا وايي چې دا مکړه
خو چې څه کوي په نفعه د انګريز بابا يې وکړه
جريان داسې جوړواى شي چې هرځوک پکښې رغړېږي
ځوک په پوهه ځوک ناپوهه د انګريز په ډول ګډېږي
نتيجه د هرنهضت با- يدپه نفعه د انګريز وي
که دا نه کېږي نهضت به له يو مخه ړېزمريز وي
که يې لاس دستي برنه شو د سل کالو انتظار کا
چې جريان دده په نفعه شي نو خپله مدعا کا
نيشنلست دی سوسيالست دی خوبيا هم کاپيتالست دی
سياست دده مذهب دی حقيقی ايمپېريالست دی
هسې لويې په شان شان کا داسې چارې په جهان کا
دا جهان د استعمار دی ؟ که ستا هم پکښې اختيار دی؟

ای ددې جهان خاونده!

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۷)

د جهان په ټول قومونو — يې غوغا څو ځلې کړې
د ميدان غوټه سکه دوی نه — يې په څوځو ځله وړې
اوس له يار د استعمار نه — غوږ څوک نه شي خوځولای
لا په کورکې څوک د بنځې — سره نه شي کړېدلای
څوک په دين څوک بېدينی کې — د انګرېز کلمه وايي
څوک خپل قام وژني په ډاګه — که څه هم په زړه کې ژاړي
ستا په ځمکه برخلاف ستا — کودتا نه ده نو څه ده ؟
د فطرت په قوانينو — ناروا نه ده نو څه ده ؟
څله ته ورته سکوت کړې — بل افغان ورته پيدا کړه !
دېر له تاشولو خود سره — وبره نه لري له سره
دا جهان د استعمار دی؟ — که ستا هم پکښې اختيار دی

ای ددې جهان خاونده!

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۸)

د افغان وحال ته گوره — چې توته توته جلا شو!
یو وجود شو اندې اندې — بل جهان ترینه پیدا شو!
هلته گوره هندوستان ته — ورسره بیا پاکستان ته
د کشمیر انجرې گوره — د پښتون ناوړه گوره
بلوڅ ژاړي و خپل حال ته — سیند ته گوره هم بنگال ته
د ډیورنډ وکارته گوره — مېکماهن هوښیارته گوره
په ایران کې واوینلا ده — د ملت د سرقضا ده
هلته څوک ناست دي څه کاندي — څه سطرنج دی لاندي باندي
چا توکړه توکړه عرب کړ — سوکارنو چا په ادب کړ؟
اسرائیل له کومه ځایه — چاحاضرکړل فلسطین ته؟
چا چیلنج ورکه قران او — د اسلام وښکلي دین ته؟
د لارنس ابتکارونه — په اسلام یې گوزارونه
په تاهسې مسخرې کا — ټول کارونه بې اسرې کا
داجهان د استعماردی ؟ — که ستاهم پکښې اختیاردی
ای ددې جهان خاونده !

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۹)

شوروي ته يې جوړ کړی پرابلم په اروپا کې
فارموسا ده تېره غشی چې چوخېږی د چين خوا کې
امريکا يې راپيدا کړه قسمي يې په خپل خواکړه
د انګرېز بې مصلحته هېڅ يو کار نه شي کولای
نه دده د غړوندي نه چېرې سر شي غړولای
مال او سر د امريکا ځي د انګرېز په تولا کې
هره ورځ ورته پېښېږي لوی کارونه په دنيا کې
په ويتنام کې يې کړه ګيره حال يې ګوره کوريا کې
منځني خټيځ ته ګوره امريکا ورته راکاږي
دا قصرونه د لندن دي افريقا ورته راکاږي
دی په چين کې تجارت کا امريکا لمسوي جنګ ته
ځان به روغ سلامت يوسي که يې واچوې ګرنګ ته
که تبعيض دی که نفرت دی که تضئيق او که شدت دی
ده يې تخم دی کرلی ستا په دې بنکلې دنيا کې
دا جهان د استعمار دی؟ که ستاهم پکښې اختيار دی

ای ددې جهان خاونده !

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۰)

ډزې ورکړ جرمني ته تس يې ووېست له جاپانه
سوکارنو يې راپچاړ کړ د ناصر خونه شوه ورانه
د يورپ په ګډ بازار کې له دوګول څخه لږ تنګ دی
نور کامله مطمئن دی ټول عالم تري چنګ په چنګ دی
څومره څېر دي په دنيا کې د انسان په پېژند لو
ښه سياس اوښه نباض دی د عالم د تېرا ېستلو
اداره کې ډېر ماهر دی بې بې سي ته خويې ګوره
کار په رمز او اشاره کا دې شپېلۍ ته خويې ګوره
هر موريد ته خو يې ګوره څومره تينګ دی و خپل کار ته
هېڅ مطلب به تري وانخلې که يې راکاږې ودار ته
بې پروا دی نور له هر څه بې له چال او سياسته
ټول جهان يې تېرا ېستلی لايې ګوره تر قيامته
تکبر دده خاصه ده ډېر مغرور دی وخپل ځان ته
دا جهان د استعمار دی؟ که ستا هم پښې اختيار دی

ای ددې جهان خاونده!

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۱)

خدایه خیر کړې رقیب راغی د افغان کور ته دننه
لابه نور په مونږه څه کا اوس له چا وکړو پوښتنه
تش یونوم دی راته پاتې نور خو هر څه رانه تللي!
که پښتو رانه وانخلي نور مو هر څه وربخښلي!
خو افسوس دی چې پوهېږم پښتو هم رانه اخلي
په دې یاس او ناهیلی کښې یوه هیله راځلیږي
په دې سخته بې ارځی کې پښتون لږ شانې پوهېږي
خپله ژبه به پرې نږدي که ټول ستې شي له یو مخه
په دې توره شپه ظلمت کښې دا یوه سپرغی بلېږي
ستا په نوم دي تباه شوي لږ پرې ورحمېږه خدایه!
د خواري یې انتها ده لږ پرې ولورېږه خدایه!
ستا په نوم یې دغه حال شو ژوند وده وته وبال شو
دا جهان د استعمار دی؟ که ستا هم بکښې اختیار دی
ای ددې جهان خاونده!

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۲)

ای ددې نړۍ انسانه — که ربنتیا ازادي غواړې
ښه ژوندون دې مدعا وي — د آدم ابادي غواړې
افغان مه پرېږده چې مړ شي — دا یو قام دی په دنیا کښې
مخالف د استعمار دی — مخالف د استثمار دی
د مهرانې ژوندیې خوښ دی — غلامۍ خنې بې زار دی
دی مئین په سرېتوب دی — سرېتوب دده مذهب دی
ښه سړی دی ښه ملګری — همدغه دده مطلب دی
خوخلاصون یې اسان نه دی — ډېره لویه معما ده
راګیر کړی استعمار دی — پرې راغلې ابتلاده
یو وجود ټوټه ټوټه شو — بیا هر یو په خان اخته شو
په مذهب یې غولوي تل — په شان شان یې خوروي تل
له خپل ځانه بېګانه شو — په عالم کې افسانه شو
د آسمان و لورته ګوري — تل دغه یوه وینا کا
دا چهان د استعمار دی؟ — که ستا هم پکښې اختیار دی

ای ددې جهان خاوندې!

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۳)

لوی عذاب ودي نړۍ ته استعمار دی استعمار دی
چې نړۍ نن پکښې سوزي دغه اور دی دغه نار دی
له تېري د استعماره زور زیاتی دی په جهان کې
استعمار شلېدلی کت دی ترمیمېږي انګلستان کې
یو افت توره بلا ده په نړۍ نازله شوې
دیوال پای توره خپله! پر انسان راتاوه شوې
چې د بل ګټلي اخلي یا په زور یا په چالونو
دا وګړي بېغیرته دې شي یاد په لعنتونو
چې خدمت یې مرادنه وي او په نورو حکومت کا
سړی څلنه ځان ته وایي چې دا هسې خیانت کا
بې له زیاراو بې له کاره تمول له نورو غلا ده
څوک چې داسې دولتمن شي د ولس په ځان بلاده
د پیسو او چوکۍ مینه شه چې کښېنې په کوم زړه کې
د انسان او د حق مینه نه ځائېږي بیا په ده کې
حیرانېږم پیسه دار ته استعمار او استثمار ته
د ژوندون نه جوړ عذاب کا ځان ونور وته قصاب کا!
دا څه علم څه شعور دی ترې وګړی په ضرور دی
دا جهان د استعمار دی؟ که ستاهم پکښې اختیار دی

ای ددې جهان خاونده!

* *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۴)

جهـــان ســـتا دی ای وګړیـــه ای زو زاد د بابادمـــــــه !
رنـه ســتا پـه مـخ ده ځمکـه لـه لـرغونه تـردي دمـه !
تـه قـدرت ددي جهـان يـي تـه ثـروت ددي جهـان يـي
جهـــان تـــا بـــاغ ارم کـــړ سـردي جـګ شـو تـر اسـمانه
پرابـلم پـه مخکښـي څـه دی فکـــر وکـــړه ای انســـانه
تـــول اولاد د بابـــادم دی يـــو کهـــول اويـــو وطـــن دی
د هيچـــا دپـــاره نـــه دی خـو د ټولـو ګډ ميـراث دی
چـي پـه کـار او سـرپيتوب يـي ايښـود شـوی پـوخ اسـاس دی
کـه څـوك نـه خـوري د بـل ګټـه هـر يـو يوسـي خپلـه څټـه
بـــاداري او ظـــلم پـــربږدي لـه اوږی نـه وسـله کښـږدي
کـار پـه عقـل او علـم سـاز شـي ورك لـه منځـه نـه غمـاز شـي
تعـــرض او فســـادنه وي دا جهـان بـه څومـره بنـه وي
کـه چـل ول لـه منځـه ورك شـي دغـه شـان سياسـت سـپك شـي
د نفـرت پـرځای دوسـتی ځـي ورك حسـد او د بنمـني شـي
څـه بـه ښکـلی جهـان جـوړ شـي خدای ږو هر يو به بنه مور شي
د تذخيـر فکـر کـه نـه وي: همکـاري وي پـه جهـان کښـي
نـو تخـريب بـه ځلـه کـږي دا څـږنـه ده اسـمان کښـي
ملاتکي د اسمان دي که د علم خاوندان دي ډوب په فکر د انسان دي
دا جهـان کـه څـوك و جنـګ تـه کشـــوي دا انســـان نـــه دی
چـي فسـاد غـواړي پـه ځمکـه چـي شـيطان نـه دی نو څـه دی؟
دا ممکـن دی چـي جهـان نـه يـو د ځمکـي جنـت سـاز شـي
څومـره ښکـلي بـه فضـا وي کـه درواغ نـه وي رښـتياوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

الاسکانه تر جاپان نه سانبیري تر هندوستانه
که څه فکر لږ بدل شي ورك له دې نړۍ به غل شي
دا جهان به گلستان شي له تبري به په امان شي
دا نړۍ خای د عمل دی تیارخور ربنتیا چې غل دی
څله یو انسان مرئي شي؟ بل بادار او بنه سړی شي؟
دا جهان د بابادم دی چې په علم وعمل سم دی
تول دې زیار او تول دې کارکا په نوبت دې واك اختیار کا
ته واکدار ددې جهان یې که پوه شوی یې انسان یې!
جهان ستا ستا د ابا دی ای کارگره دا ئښمنده !

ای ددې جهان خاونده

کابل : ۱۵ د حمل ۱۳۴۸

یادګیرنه :

خادم "د مرغلرو امیل" څخه د پښتو د شعر په کلاسیك فورم کې د توسیع پیدا کولو لاره نیولی وه، په "څاروان" کښې دغه کوښښ لوړ معیار ته ورسېد او په دې مجموعه "بلکا" کې دغه زیار بله بڼه غوره کړه چې هغه باید د پښتو شعر دپاره د کلاسیکي قیودوڅخه د خلاصون دوره وبولو په دې ډګر کې دا شعر لومړی ګام حسابېږي. هیله ده که موانعو مخه ونه نیوله په اینده کتاب : "نوي دب" کې به پښتو شعر د بایزید روښان او هخامنشي اساساتو له لارې د اسیا او ژند ستایل او بیا بهرته د ریشیانو عنعنوی معیارته ورسول شي ـ چې د هر قسم حیاتی افکارو ګنجایش به لري.

قیام الدین خادم - جلال اباد ۲۰ د حمل ۱۳۴۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

کامل مومند

د انګریز نامراد تعلیمه ! پوه پښتون چې دې عاطل کړ
په غربي تعلیم لیګی شو خو پښتو ادې فاضل کړ
له نړي رنځه ممنون یم غټ مومند یې چې کامل کړ
لوی کرم وُ له اسمانه چې پښتو ته یې مائل کړ

* * *

۲۸ د جوزا ۱۳۴۸

تولنیز افغان

چې وطن ژبه ملت درځه لاړ شي
نو به څه شي درته پاتې شي افغانه
خلک په ژبه راتولېږي په وطن کې
بیا په دوی شي د ملت خونه ودانه

* * *

اقتصاد که ملیت که حکومت دی
دغه ټول دي تولیز تولنه غواړي
چې تولنه جوړه نه شي سمه نه شي
څوک په څه د نهکبختي راتلنه غواړي

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعادت

په خلورځيزه کې سعادت دی علم، تقوی کار او خدمت دی
حرص دې کم کړه خود خواهي پرېږده کار او عمل کړه خو دې طاقت دی

حاضر عصر

دا عصر څه دی؟ـ دملیت دی! فرد نن وتلی له فردیت دی
ایدیال، حزب پالیسي غواړي تکمیل په دغو دشخصیت دی

افغاني سیاسیات

سیاست چاته تابع د ثقافت دی او څوک وایي چې نه مخکښې سیاست دی
څوک په غم د اقتصاد دې بې تمهیده څوک لا وایي چې دا ښه وخت د غارت دی
افغانان په یوه خوله یو فکر نه دي اجنبیانو ته دا ښه وخت د فرصت دی

اسد ۱۳۴۹

حبیبي او پښتو

حبیبي په پښتو ژبه نامور شو خو اخر له خپله کاره لاس په سر شو
خدای زده کوم ظالم ستومانه په خپل کارکې د پښتو قلم یې کښېښود مرور شو

بختانی او پښتو

بختانی په کار د ژبې نه پوهېږي چې دا بد حال د پښتو ګوزي خوریږي
زړه یې غواړي چې راګډ شي په میدان کې د اسلافو حال چې وګوزي داریږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښځو پښتو

چې را یاده مې پښتو د ښځو شي — سره ګلونه د بهار سترګو له راشي
د ادب په بې قدرۍ داسې خفه شم — خو په ژړا ژړا سې مې په سلګو کې په ژړا شي

د الفت شاعري

چې پیدا مو پښتو ژبه کې الفت شو — د پښتو د ښکلا خوب مو حقیقت شو
چا نامراد کړو د خپل قوم په خدمت کې؟ — چې شاعرانه اخته په سیاست شو

سلیمان لایق

لاندې ځمکه پاس اسمان دی — منځ کې پروت "د پښت" جهان دی
د پښتو لایقان ډېر دي — نه زلمي یې سلیمان دی
د افسوس ده دا خبره — په پښتو نامهربان دی

خادم څه دی؟

څه پوښتنه د خادم کوئ چې څه دی — په پنجره کې بندي شوی یو مرغه دی
د پښتو په کبیره ګناه کې ګیر شو — څوک خبر نه شو چې څنګه دی او څه دی

۱۸ د دلوي ۱۳۴۸

حبیبي او د پښتو تاریخ

ورک تاریخ د پښتو ژبې یې عیان کړ حبیبي په پښتو ژبه لوی احسان کړ
په دې کار ترهغه وخته خورېدلو چې په کړو خدمتو یې پښیمان کړ

جهان وایي

راته وایي دا جهان دې ولې جوړ کړ؟
د پښتو ژبې کاروان دې ولې جوړ کړ؟
چې ویل موهم هغه به دې کولای
دې کاروان لره څاروان دې ولې جوړ کړ؟

* * *

پښتانه او د پښتو مخالفت

څوک ناپوه شو څوک محتاط او څوک بد بین شو
د پښتو بیاض چې سپین پاته وسپین شو
پښتانه د پښتو ژبې مخالف شول
سرنوشت د پښتو دغسې تعین شو

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتو نتيجه

نه پوهاند نه به رئيس نه به وزير شي
هر پښتون چې د پښتو طرفداري کا
هو، دا ټول تري جوړپداى شي خو شرط دادى
چې څرګنده د پښتو نه بېزاري کا

۲۰ د لوى ۱۳۴۸

* * *

زور د استعمار

زور د استعمار په پښتو ژبه دى ځکه چې ټول کار په پښتو ژبه دى
هرڅه شو ازاد او پښتو بنده شوه دومره انحصار په پښتو ژبه دى
داکاروان به ځي يا به ولاړوي تل ولې؟ چې بار په پښتو ژبه دى
نه شته ازادي بې له پښتو ځنې دغه مو شعار په پښتو ژبه دى

وګوره خادمه د ادې شعر دى؟
او که سور انګار په پښتو ژبه دى

جلال اباد ۲۲ ددلوې ۱۳۴۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

شاه محمود د زهرا زوی

شاه محمود مې په زړه داغ شو　　مرزمونږ د کور چراغ شو
یا په پلار او مور غمجن شوم　　یا په ده پسې کړه من شوم

۱۳۴۸

زما زړه

خوشالي تړې کړه وکړه واړه درد شو
دا د شعر او د ادب وروستۍ ثمر دی
د قام غم به په لعلونو بدل نکړم
ربستیا دا ده چې اوس زړه زما دمرد شو

* * *

د خلکو مینه

چې د بل د غم په اوښکو تازه نه وي
داسې ستر ګې دې بینا مه وای ړندې وای
ناخبر چې د تودو اوښکو لړه خوند وي
ددې خلکو خولې د مرګ په سوک کړې وای

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تکلیفونو دنیا

څه پکار ده دا دنیا د تکلیفونو
د دردونو مصائبو عذابونو
نادانان لاخوشالي ورپکښې غواړي
همدغه زمونږ سبب دی د غمونو

د پښتو میناڼ

داسې څوک دي چې هر څه له پښتو څار کړي
محمدګل یا باچاخان یا صمدخان دی
بل یو کس که لټوئ په پښتنو کې
یو خادم دی چې ولاړ په دې میدان دی

* * *

سیاست او پښتو

د پښتو، نه به لاس اخلي چې سیاس شي
سیاست او پښتو ژبه متضاد دي
شاعران او ماهران ورنه په شاشول
دهرښاغلي پښتانه زما په یاد دي

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

تور دېو

د تور دېو په لاس يې ورکړه پښتو ژبه
ورته وګوري په څه د باب کې ښوري
د پښتو په تالونه يې څان غټ کړ
ببغيرته قام لا اوس هم ورته ګوري

* * *

د حافظ نصرالله پښتو

د حافظ نصرالله خان شعر مې خوښ دی
لکه پاکه چې چينه غبره کې بهيږي !
توتکی ده بې ازاره ښايسته کې
چې په څانګه باندې ناسته ده وئيږي

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیلاب او پښتو

څومره ښه قریحه خدای ورکړه سیلاب ته
څو قدمه یې هم واخستل په لار کې
ډډې سترګې دښمنان د پښتو ژبې
چې یې ولیدل سرګومه شو په چارکې

* * *

رسا او همېش

ډ رسا په شاعرۍ او لیکوالۍ کې
چې مې وکتل هم ډار هم ابتکار شته
څو همېش د پښتو ژبې فدا کار دی
که رشتیا چې رته پښتوته فدا کار شته

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

پخوانی جاه وحشم

چې غم له دې پیدا کړم نو یې زغم هم رالره راکړه
په تخت د جم خوناست یم جام جم هم رالره راکړه
جهان تول بتکده شو خو دا زه لابت شکن یم
یوځل خو بیا هغه جاه وحشم هم را له راکړه
رانده دې مریضان دي تپه رپې ورته گورم
چې کار د مسیح غواړې نو یې دم هم رالره راکړه
هماغه یم چې وم که جهان تول پربله واوړي
چې پوخ عهد و پیمان شي یو قسم هم رالره راکړه
باغوان ددې خزان وهلې ځمکې چې دې زه کړم
تاثیر د پسرلي د صبحدم هم رالره راکړه
چې غم د تول وگړي دې په زړه رالره انبار کړ
نفوذ په دې جهان د بابادم هم رالره راکړه
بې زاره مې زړگی ددې جهان له فلسفو دی
رنا او نوې لار سره همدم هم را له راکړه
وزر دې رالره راکړه د آسمان د الوتلو
کفران به وي که وایم چې درم هم رالره راکړه
خادم لکه مملوک چې په دې خوانو کې دی گیر کړم
لښکر د بناپریانو د ارم هم رالره راکړه

* * *

جلال اباد ۱۵ د ثور ۱۳۵۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

روښان به شم

یو ځل که پښتون شومه انسان به شم
خپلې لار به بېرته کړم روان به شم
ګل په خپل هر بوتي کې ښایسته ایسي
مه مې شوکوه خو شې خزان به شم
خوله کې مې نغمه د ارمانو نوده
بنده دې که کړله په ارمان به شم
ستا رقیب خو جوړه مغولوالې کړه
زه ورته مجبور یمه روښان به شم
څه چې د یار خوښه وي کوی یې شي
دا فکر دې نه کا چې پښیمان به شم
زه میرمامی نه یم د وطن په سر
مه راباندې بلوسه ادم خان به شم
څوک که تکوی مې زه فولاد یمه
نور څه که جوړ نه شومه سندان به شم
بې ست وصلا خواږه پښتونه ده
ست که راته وکړې نو مهمان به شم
وګوره چې مینه مې لږه وینې ده
پس له پیژندلو در ته ګران به شم
تیت کتلی نه شمه افغان یمه
پوخ په عقیده کې مسلمان یمه

کابل ۱۴ د سرطان ۱۳۵۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

مذهب او قوم

مذاهب لکه سیلاب قوم دی ځمکه
که زما قوم "پښتون" لږ فکر وکه
نبرازي د ځمکې بوبه له سیلابه
نه چې ځمکه سیلاب یوسي له ما لکه

* * *

شرع او لار

که مذهب دی که مسلک که طریقه ده
تعبیرات دي مختلف معنی یوه ده
د ژوندون دا ورکه لاره چې سرک شي
دغه لوبه لار هم شرع هم جاده ده

* * *

نیم سوسیالیست

ته یې وې چې ته خوهم نیم سوسیالیست یې
ما وې هر څه مې چې بولې خو افغان یم
بل ویل د خودفروشو فکر بوبه
د ویل زه هم و دغو ته حیران یم

(c) ketabton.com: The Digital Library

استعمار او پښتون

استعمار هر قام ژوندی کړپس له مړکه
خو پښتون کمبخت یې مړ کړ تر اوسه
هېڅ شریان د قومي ژوند یې نه خوځېږي
په دې لاش باندې اخته دي ټول په گډه

* * *

د پښتون تاریخ

اوس ښه پوه شوم د پښتون تاریخ ورکړي
ای پښتونه ستا په حال مې زړه خوږېږي
دښمنانو درته خپل هم د ښمنان کړل
لا به څنگه په دې کار څوک نه پوهېږي

۵ د سرطان ۱۳۵۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته يې وينې که نه ؟

دا چې نن کهرې څه کاني دي ته يې وينې که نه؟
ملي تخريب ته بهاني دی ته يې وينې که نه ؟
له هري خوانه استعمار مونږ کې لاستونه وهي
ورسره يې ملي تراني دي ته يې وينې که نه؟
مونږ ته هر چا دامونه ايښي د مرغانو په څېر
پې اچولي يې دانې دي ته يې وينې که نه؟
د ايشيا د منځ په څو سوه مليونه افغان
د ظلم څومره زماني دي ته يې وينې که نه
بې ادبي ده د ادب چيرې محفل نشته دی
وطن کې څو پاګل خاني دي ته يې وينې که نه؟
د وطن مينه مې ګناه ده خورېدلې يمه
بنکېاره يې واړه ننباني دي ته يې وينې که نه
کارغه ګونګی په ازادی ګرځي سيلونه کوي
په خوله يې څومره افساني دي ته يې وينې که نه؟
قمري له ظلمه د صياد نه په نغمو کې ژړل
ويل يې دا څه زماني دي ته يې وينې که نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خپل وطن کې خوارو زار چې ګدا يې کوی تل
د بل په لاس کې خزانی دي ته يې وينې که نه ؟
د خلکو وينې څښې ليوان دي انسانان خونه دي
چې يې په لاس کې پيمانې دي ته يې وينې که نه ؟
دا په مونږ څه وشول دا چاوکړل د څه دپاره
ښارونه نه دي ويرانې دي ته يې وينې که نه ؟
مملکت وران شو اجتماع ته خدمت دغسې وي
دا خوشې خوشې بهانې دي ته يې وينې که نه؟
که څوك خدمت کوي دنيا کې مثالونه شته دی
خادمه دغه څه کانې دي ته يې وينې که نه؟

۱۰ د قوس ۱۳۵۶

يادګيرنه ـ د داود خان د جمهوريت کانې پکښې يادې شوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتو دلته او هلته

روغه پښتو ماته شوه دلته هم او هلته هم
خونه مو ميراته شوه دلته هم او هلته هم
چهرته چې پښتو نه وي څه به تري اميد کوو
دا ارزو مو پاته شوه دلته هم او هلته هم
دلته مو پارسي وهي هلته مو هنکو وهي
ژبه مووفاته شوه دلته هم او هلته هم
ګرځو حکومت پسې درومو په دولت پسې
نن چار مو صباته شوه دلته هم او هلته هم
زورپه ثقافت کې دی نه چې حکومت کې دی
لاره مو بل خواته شوه دلته هم او هلته هم
وايي پښتو شاړه ده دا ژبه ويجاړه ده
دا ملنډه زياته شوه دلته هم او هلته هم
خوان کول مو غويمی کوی زور راکې پلمې کوي
هيله مومولاته شوه دلته هم او هلته هم
شرم رانه لاړلو مړشولو غيرت زمونږ
مخه ناروا ته شوه دلته هم او هلته هم
مړ محمد ګل خان شولو زور فخر افغان شولو
مخکښې پښتو شاته شوه دلته هم او هلته هم

کابل ۱۵ د جوزا ـ ۱۳۵۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځان عیبونه

خو تا راته ویل چې د پښتو شعرونه لیکه
خبرې د بدرې او د ملوک خویونه لیکه
د ګل او د نسیم او د آسمان د بنکلیو ستورو
ضمیر راته ویل چې د ژوندون رازونه لیکه
په مخکښې مې پښتون وُ غورېدلی ترهېدلی
پښتو راته ویل چې د پښتون غمونه لیکه
درخو د خپل وطن چې ګیره شوې مې لیدله
قلم راته ویل زما په خوله اورونه لیکه
په شوندو دې څه نه وو خو د سترګو اشارو دې
ویل چې لیکه لیکه دا د ځان عیبونه لیکه

۱۳۵۲/۴/۱۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمهوريت تاسيس

جمهوريـــــــــــت ؤ آرزو د خـــــــــــلکو
مـــــــــلي نهضـــــــــت ؤ آرزو د خـــــــــلکو
ســـــيال چـــــي افغـــــان کـــــا د نـــــور قومونـــــو
داســـــــــي دولـــــــــت ؤ آرزو د خـــــــــلکو

* * *

۲۶ د سرطان ۱۳۵۲

يادګيرنه ـ دا او تردې وروسته اشعار د داؤد خان د جمهوريت په وخت کې ليکل شوي دي ـ فکر دې وشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ولي محمد خان مخلص په یاد

شاعره ستا بنکلی صورت مې شو یاد — ستا د مزې بنایسته صحبت مې شو یاد
د کندهار دسیمې ستوری وې ته — په خوارو خلکو باندې سیوری وې ته
رشتیا زهیروې په ملت باندې — مئین د خلکو په خدمت باندې
څومره ازاد وُ ستا فطرت شاعره — مولا درکړی وُ قدرت شاعره
طمعه او ډار دې طبیعیت کې نه وُ — سازشي کار دې په فطرت کې نه وُ
وې انیښه د پښتني ټولنې — تل به دې کړې د ارتقا څېړنې
کله ولاړ به محافلو کې وې — مصروف د خلکو په روزلو کې وې
کله به ګډ په کار بارکې شوې — کله ورګډ به په دربارکې شوې
حرص دې وژلی وُ ازاد شاعره — څکه د خلکو یې په یاد شاعره !
هر څه دې کړل خو د ملت په مینه — نه د پیسې نه د دولت په مینه
په زړه مې ګرځي ستا خوږې خبرې — له مینې ډکې د مزې خبرې
ځان به دې وور که د کوچنیانو سره — دروند لکه غروې د لویانو سره
ډېره د جمعې د یارانو وې ته — تندر په سر د مغرضانو وې ته
ستاپه بنکنځاوکې حکمت پوښلی — وُ- ټولو خلکو ته عبرت پوښلی
وې د مومندو د داؤدملګری — د قام د ګټې او د سود ملګری
راته یادېږي ستاروان شعرونه — د محافظو قهرمان شعرونه
بالفعله شعر په محفل کې ویل — لوړ مطالب نظم و غزل کې ویل
وُ- ستا د طبعي لوړمثال شاعره — چې پکښې زور وُ هم جمال شاعره
دخدای رحمت ستاپه مدفن دې وي — ستا په اروا لا په کفن دې وي

واخله سلام دې د خادم مخلصه !
نوم دې ژوندی اوسه دائم مخلصه !

کابل = ۱۴ د اسد ۱۳۵۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

امیر حمزه شینواری

چې مین په پښتو ژبه او مسلک دی
چې رشتیا په پښتنواله باندې کلک دی
د خیبر د اډب پلار امیر حمزه دی
چې یې هر تالیف ددې لارې محک دی

• • •

محمد عمر سیماب

په سیماب محمدعمرمې زړه زهیردی د خوږې ژبې شاعر مرض کې ګیردی
قومیت عالي احساس دپښتنوالي دا شعری نغمه اواز یې د ضمیر دی

مراد شینواری

بنایسته ګلونه واشول په خیبر کې کاشکې داسې ګلان شنه شوی په شبر کې
د مراد د تاترې شعر به ستا یې دقیقې که بیا ژوندی شي په باختر کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

صلحه عدالت او که جنګ‌پز ښه دي مـــرګ تـــه... او چـــنګپز ښـــه دي
زیات د پښتونخوا په دښمنی کې څوک مخکښې دي...او کـه انګریـز ښـه دي
شـــارو وچوځمکـــو د افغـــان لـــره بـند د اباسټیند او کـه کاریتز ښـه دي
څه به دي په مات زړه غږ کې ونیسم ماتـه دي خـندا او یـو مکښز ښـه دي
یـو خـو بـه پـه سلو کې سر ووهي هـر مـلي شـاعر لـه تخمرښز ښـه دي
څه چې دیوانو نه سړی ډک کې پرې یـو شـعر نـه‌ایسـته او د لاویـز ښـه دي
سـرچې دسـهاک اودزردشـت نـه وي ډک لـه هیندوانو څخـه پالیـز ښـه دي

ما چې د اغیار په کور کې ولیدل
دې غریب خادم لره دملېزښه دي

جلال اباد = ۳۰ د عقرب ۱۳۵۳

غزل

ووایـــه څـــه نـــوي دې راوړي دي مـه وایـه چـې دا او دامـې کـړي دي
ویـنم د لیـډر او د واکـوال پـه لاس تـول د اسـتعمار د عصـر پـرې دي
وخت دسړیتوب او ابتکاردی اوس بـــندو، کـــه ډکی وي اوبـــو وړي دي
نـه شـته دی فـولاد د پښتون سیمه کې څه چې دي چوون او وسپنځړي دي
بیـا یـې غولـوه دا بـې همتـه قـام دا کـاتې زرکونـه خـلکو کـړي دي
ووبـل شـو وخـورل شـو وخیـل دا چـې افغانسـان دي وارې مـړي دي
مـا تـه نـن خـادم ووبـل دغـه دي دغـه چـې کـرم یـې نـوي زړي دي

اول د قوس ۱۳۵۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

مات قلم

قلم مات و، تـوره نـه وه غيـرت غـلی وٗ پـه کـنج کـې
نـه مـلت نـه جامعـه وه يـو کالـبوت وېـې لـه سـاه نـه
نـه تهذيـب نـه تمـدن وٗ نـه تـاريخ نـه ثقـافت وٗ
غـارت شـوې وه دا خـاوره د مـادې هـم لـه معـنانه
سـاه ختـلی تـرهېدلی سـترولس د پښتـنو وٗ
نـه خـبر وٗلـه خپـا ځانـه نـه لـه حالـه د جهانـه
وړې تـړې لـوځ لپـر وو راګيرشـوی پـه لـوی جـال کـې
بـې لـه ځـوره بـې لـه جـبره نـور څـه نـه و لـه بالانـه
سـره ليـوان وو راتـوی شـوي پـررمه چـې شـپون يـې نـه وٗ
مـاتېدل پـه پتـه خولـه بـه بـې لـه آه و لـه فغانـه
نـه تعـليم نـه تـربيه وه نـه هـدف نـه مفکـوره وه
دا د هېچـا خـاوره نـه وه د هـرچا وه لـه بـل خـوا نـه
لـه لعـلونو جواهـرونه دا ډک وطـن خـراب وٗ
خـرابي وه لـه هـر خوانـه هـر سـړي وٗ پريشـانه
مرضـونه نفاقونـه دښمـنۍ اختـلافونه
پـه دې ځمکـه راخپـاره وولکـه وربـخـې لـه اسـمانه
پـوره دوه سـوه کالونـه بـل پـه دې ځمکـه سـور اور وٗ
پـه هغـه ورځ چـې شـوه پاتـه لـه مـيرويس او احمـد شـاه نـه
احمـد شـاه پـه پـاني پـت کـې اسـتعمار تـه مـاتې ورکـړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خونمسو یې په درې واړه کړو بهر له پښتونخوانه
چې په مخامخ جدل کې استعمار کامیابه نه شو
جوړ شو داسې دسیسه چې ګوزار و کاله شا ـ نه
هېڅوک پرې په مونږه نه دي پرهغه دی چې ناکام شي
مونږه ولې خبر نه وو د خپل عصر له رجحانه
فلسفې د نشتلزم سره جنګ کله کېدې شو
په شاهي مطلق رژیم چې رنګېدی شي په اسانه
که افغان غواړي چې سیال شي د سیالانو په قطار کې
په نبه شان دې ځان خبر کا له فکرونو د دنیانه
په ملي خمود کې نه شي حل د ژوند پرابلمونه
دا دنیا د انقلاب ده انقلاب باندې ودانه
یو ملي انقلاب بویه چې محکم په ملیت وي
او په ګټه د ملت وي تیره کښې ردي ابتدانه
که سانچه په افغانزم کې سوشل دیموکراسي شي
ای خادمه مشکلات به راته واړه شي اسانه
ملتونه نهضتونه همېشه لیدران غواړي
خو چې مړ قام راژوندی کا مسیحا دزمان غواړي

* * *

کابل ۲۵ د اسد ۱۳۵۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پیسو غلام

ابرو دي خرڅه کړه ایمان هم د پیسو دپاره
قام دي رسوا کړلو او ځان هم د پیسو د پاره

مونږ نه پوهیږو چې دا دومره پیسه څه کوي ته
وجدان دي وقف کړو جودان هم د پیسو دپاره

تا د پیسو دپاره څه وو چې دي ونه کول ؟
هېواد دي پرېښودو افغان هم د پیسو دپاره

ته نه پوهیږې چې دوره د پیسو ختمه شوله
ځمکه بدبینه ده آسمان هم د پیسو دپاره

که مسلمان وای خو حلال کسب منصب به ؤ ستا
تا خولا خرڅ کړلو قران هم د پیسو دپاره

پیشه د ژوند ده وسیله تاخو ژوندون ګنلی!
په عصر پښې ږدي په زمان هم دپیسودپاره

خلک پیسې په خپل مسلک او په مذهب لګوي
ستا ؤ شعار د مسلمان هم د پیسو دپاره

دښمن چې راوړلې پیسې بې ایمانانو لره
تاورته ځان کړوبې ایمان هم دپیسودپاره

چور او چپاو غلاخیانت چې تا کولو دلې
هېردې ؤ حکم دوجدان هم دپیسودپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورځ د حساب او د کتاب ده پیسه څومره لري؟
څه راته راکړه امتحان هم د پیسو د پاره

مولادي روند کړه دا وطن مستعمره خونـه وه
چې تا ګټلی وُ د ځان هم د پیسو دپاره

ای پیسه داره سړیتوب دي په پیسه کړو بدل
یقین دي خوشې وګومان هم د پیسو دپاره

د پیسه داروحکومت کې سړیتوب چرې وي
فضل ودانش خرڅ شي ارزان هم دپیسودپاره

په دي غریب وطن کې داپیسې له کومه کړي تا!
راوړه دلیل او څه برهان هم دپیسو دپاره

تـا چې دا لوی اولس دښمن تـه پـه پیسـو ورکـوو
وخت دی چې سردي کړي قربان هم د پیسو دپاره

* * * * *

جلال اباد ـ اول د میزان ۱۳۵۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

هاتفي آواز

هـاتف راتـه بهگـا د ازادی په بـاب کـې ووې
بهواکـه يـو انسـان چـرې ازاد نـه شـي کېدلای
بيـرغ د اسـتقلال د ډېـرو خـلکو پـه سـر رپـي
خـو تـن د ازادی دغـه مـراد نـه شـي کېدلای
يـو قـام چـې ازاد پـرې ازادی باندې ژونـدون کـا
دا کـار بـې لـه مېـرانې او جهـاد نـه شـي کېدلای
جهـاد د ازادی تـه لارښوونـکی مېـړه بويـه
بـې سـره د افـرادو اتحـاد نـه شـي کېـدلای
د قـام دلاس او پښونـه زولـنې چـې مـاتې نـه شـي
بل شی په داسې حال بې له فرياد نه شي کېدلای
اسـير چـې د يـو قـام وي ثقـافت د بـل پـه لاس کـې
هېڅکلـه پـه مـلي بڼـه ازاد نـه شـي کېـدلای
دولـت چـې د مـلت پـه ثقـافت باندې محکـم شـي
د عصـر لـه صـدمو څخـه بـرباد نـه شـي کېـدلای
وحـدت چـې پـه مـلت کـې د عمـل او فکـر نـه وي
کـامل يـې پـه هېـڅ قسـم اقتصـاد نـه شـي کېـدلای
مـلت او حکومـت چـې پـه دولـت کښـې سـره يـو کـا
نـور څـه بـې لـه تـاريخ ورتـه بـنياد نـه شـي کېـدلای
پـه رنـگ د مـليت کـې خپـل پـردی سـره يـو رنـگ شـي

(c) ketabton.com: The Digital Library

تفریق یې بیا د رنګ او د نژاد نه شي کېدلای
تاریخ او ثقافت او روایات بېخ د وحدت دي
دا کار په چال او زور او په تضاد نه شي کېدلای
یو قام چې لاس و بل ته د ډوډۍ دپاره نیسي
همدا ورلره بس ده چې ازاد نه شي کېدلای
بې علم او بې له فنه ددې عصر چاره نه شي
د بل په رنګ کې رنګ مونږ ته استادنه شي کېدلای
سوشل د یموکراسي که افغانزم سره ملنه شي
بیاهېڅ په دغه فکر انتقاد نه شي کېدلای
د ځان له پېژاندونه پس جهان پېژانده بویه
په تش خالي تقلید کار د هېواد نه شي کېدلای
که څوک د زړه په مینه طلبګار د حقیقت وي
رشتیا چې له دې زیات ملي ارشاد نه شي کېدلای
هېڅ لویه بدبختي به له دې زیاته بله نه وي
په طرحه د خادم که اعتماد نه شي کېدلای

* * *

میزان ۱۳۵۲

نوټ: دا یو مخکښنی نظم دی چې ترمیم پکښې شوی دی.

* * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغاني جمهوريت

(۱)

ای جمهوریته سلامونه دي تا ته د ملت احترامونه دي
لور دي وي بیرغ ستا دافغان په سر تاج د افتخاره د انسان په سر
تا دنیا اوچته کړه آسمان لره خپل حقونه وبخښه افغان لره
تادنیاکې ختمه غلامي کړله ور که له انسانه دې خامي کړله
سم دې کړو ناداره د بادار سره ودې نمانځه دی په افتخار سره
لارد ارتقا دې ورته سمه کړه خوا دې د هر چا ټوله راجمه کړه
ببرته لاردفضل واستعداد شوله ور که زورګویي په عدل و داد شوله
کله چې ازاد فضل وکمال شولو زر د انسانانوبدل حال شولو
هر سړی په خپل شخصیت برشولو لور په دې نړۍ کې هنر ورشولو
تا دیموکراسي کړه د قانون سره یو خای په دنیا کې د ژوندون سره
مات چې دې زنځیرد استبداد کړلو خلاص دې بنیادم له استعباد کړلو
هر شي کې ازادتفکرات وشو زراختراعات او ایجادات وشو
ته وې چې کړه دنیا دې مسمه کړه خلاصه دې دنیاله لویه غمه کړه

ای جمهوریته سلامونه دي
تا ته زمونږ خاص احترامونه دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲)

ته جمهوریته څه مهمان نه یې نوی نا اشنا خو په افغان نه یې
لاره کسي اغزي وولاره بنده وه څکه د ژوندون مزه بیخونده وه
ته په افغاني دنیا کې لوی شولې بنه خبر زمونږ په خوی وبوی شولې
بېپني جرګې د افغاني نړۍ دا وې نښاني د جمهوري نړۍ
ټول کارونه مونږه په جرګو کړي نه مو په پیسو او د سیسو کړي
وښیه زمونږ سرمایه دار، نه و هېڅوک په هېڅ وخت کې مو بادار نه وَ
نه مونږه په خلکو باداري کړې وګوره مونږ څومره هوښیاري کړې
ملک د ازادۍ او حریت وَ دا تل ودان په کار او په زحمت وَ دا
دکې مو حجري په مهلنو وې تل سختې وظیفې دکوربنووې تل
سیمه وه مصونه د افغان ولس نه پکښې اجبار وَ په دهقان ولس
برخه د هر چاپکښې معلومه وه هر د بېغیرت برخه معدومه وه
دلته وه سیالي په بنوکارونوکې داسې وېښتون په محفلونوکې
وروسته بیا لږ مونږه مرور شولې شکر چې بیا راغلې معتبر شولې

ای جمهوریته سلامونه دي

تا ته د افغان احترامونه دي

* * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳)

راشه ته اوس زمونږه چاري سمې کړه
روغې را ته نن واړه برهمې کړه
مخکښې معارف کړه- د افغان په لار
بیا ورسره سم د مسلمان په لار
ټول علم وتنویرکړه د وطن په خوا
نه دې وې هېڅ شی دمېرځمن په خوا
بې علمه وطن خو څه وطن نه وي
بې ګلوګلشن خو څه ګلشنٌ نه وي
علم چې وطن لره وي یار وي
هر پوهاند چې غیر لره وي مار وي!
مونږ په دې وطن کې رنا یې غواړو
نن د علم وفن اکاډیمي غواړو
هرقام ته هیواد مولا ورکړی دی
دا جنت یې مونږ ته پېرزوکړی دی
امرکړه چې مونږه وطنخوا اوسو
ګرد سره زامن د پښتونخوا اوسو
څوک چې بله لاره باندې یون کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایږودښمنې به د پښتون کوي
بې سمې پوهنې ملیت نه وي
بې له ملیت ځنې ملت نه وي
ژوند د هر ملت دې په کولتور سره
غوندواړه ولیس دی په دستور سره
نه شته اقتصاد بې له کولتور ځنې
نه شته دی کولتور بې له دستور ځنې
ژوند دی په کولتور او اقتصاد ولاړ
هر ملي نهضت وي په بنیاد ولاړ
ای جمهوریته راشه سم موکړه
سیال بیا د سیالانو د عالم موکړه
مونږ د نیا کې ژوند په اطمینان غواړو
ځان غواړو افغان غواړو جهان غواړو
ای جمهوریته دی سلام زمونږ
ستاملي بیرغ ته احترام زمونږ

کابل ۳۰ د جوزا ۱۳۵۳

* * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغاني وطن

بشکلي دي او بر دي افغاني وطن هر څاى نه بهتر دي افغاني وطن
ډک دي د لعلونو جواهرونه څه وشوه که غر دي افغاني وطن
بام ددې دنيا ده د پامير څوکه تل (په مېر) او نمر دي افغاني وطن
لور غرونه سيندونه څنګلونه دي لمنځي او نيستر دي افغاني وطن
شګي د سيندو يې له طلا ډکې څاوره شګه زردي افغاني وطن
وګوره انسان که نياپيري دي دا حسن جلوه ګر دي افغاني وطن
مور د تمدن پلار د قوموتو دي اريس تبر دي افغاني وطن
څاى د سرپيتوب او د اخلاقودي کور د زر تشتر دي افغاني وطن
تيږه د ګډوندپکښې ملي کښينوه غمالي د دفتر دي افغاني وطن
مړه ډېوه د کور روښان رابله کړه رون او منور دي افغاني وطن

خپل جلاتهذيب او تمدن لري
نوروته رهبر دي افغاني وطن

ګرچې اوس له پښتونه زالوبدلي دي کلک لکه سنګر دي افغاني وطن
ملا د استعمار ورباندې ماته شوه سخره، تيږه غردي افغاني وطن
سر تيټول دلته نپوهيږي څوک حر او زړور دي افغاني وطن
دلته شرافت او غيرت وزيږېد ډک له دې هنر دي افغاني وطن
دا اتحاد کله مناتبدلي شي يو قام او تبر دي افغاني وطن
ساک دې که کاسې دي د داد يک سره دغه يې مقر دي افغاني وطن

(c) ketabton.com: The Digital Library

کورد که بلوخان که دار دیان دي څوک ځانګې دي شجر دی افغاني وطن
ګورئ هزاره ځان ته غوري وايي خلاص د بل له شر دی افغاني وطن
پارت، يوچې تخار تول سره ورته دي ستوري دي قمر دی افغاني وطن
پښت د تولو سته نوري ځانګې دي څومره مستقر دی افغاني وطن
سيند د اباسيند يې بېلوی نه شي پروت تري لرو بردی افغاني وطن
د هري پلمې جوړې شوې جوړېږي لا تولو لره سپر دی افغاني وطن
قام وطن دي وپېژنه څوانه ته مور دي ده پدردی افغاني وطن
فکر د تحرير او د تقرير سره وروزه مضطر دی افغاني وطن
ټول جهان آزاد شولو اباد شولو نن ولې ابتر دي افغاني وطن

څې چې خپل حساب له سره ونيسو
فکر او عمل دواړه غوره ونيسو

* * * * *

۱۵ د قوس ۱۳۵۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو قلم خو را له پرېږده کنه

هر څه دي ستا وي يو قلم خورالـه پـرېږده کـنه
چې سردې لورکـړم يـو عـلم خورالـه پـرېږده کـنه
مـادا د شـعر دنيـا واخيسـته معـنی پسـې شـوم
دا د معـنی د مـلک زقـم خورالـه پـرېږده کـنه
سـر پـه آسـمان يـم د تـاريخ د عظمـتونو پـه يـاد
دا د تـاريخ جـاه وحشـم خورالـه پـرېږده کـنه
که څوک سپين غر شي تيتولی نو افغان به کې تيت
دامـې قسـم دی دا قسـم خـو رالـه پـرېږده کـنه
شـپه ده تورتـم دی زه بـه څمـه دي هـدف پـه لـوری
کـه څـه انصـاف وي نـو تورتـم خورالـه پـرېږده کـنه
ارمـان مـې دا دی چـې يـو پـل پـه لار کـې واخلمه زه
پـه دغـه لار کـې يـو قـدم خـو رالـه پـرېږده کـنه
تپـې تپـې توتـې توتـې يـم د ظـالم لـه لاسـه
زمـا طبيـبه څـه مـلهم خـو رالـه پـرېږده کـنه
د مـينې غـم تـه دې څوک غـم نـه وايـې غـم خو نـه دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوښ په دې غم یم نو دا غم خورالـه پـرېږده کـنه
افغـان د عـلم او د قـلم پـه زور وهـلی خـلکو
دا د تـاریخ عـلم و قـلم خورالـه پـرېږده کـنه
کوشـي، تخـار، یفتـلي سـاک دي سـهاک وپـژنئ
چې درښکـاره کـړم جـام د جـم خورالـه پـرېږده کـنه
د چیـن او هـند او لـه رومانـه افغـان کـم خونـه وٴ
څـنګه راکـم شـو کیـف او کـم خورالـه پـرېږده کـنه
لـه هغـو تېرو عظمـتونو یـو مـاتم لـرمه
وایـي خـادم دغـه مـاتم خورالـه پـرېږده کـنه

جلال اباد - خادم مېنه - حمل ۱۳۵۴

* * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتيانا ادې

زما ادې پښتيانا ادې!
زما د مور او د بابا ادې !

چې ته ژوندی يې زه ژوندی به يمه ستا په خدمت کې ګرندې به يمه
ژوند مې مرهونه دی له تا ادې زما ادې پښتيانا ادې
که څه غيرت او ساهوتوب لرمه او که څه بې غلتوب لرمه
دا زما نڼه دی دا دی ستا ادې زما ادې پښتيانا ادې
ما ستا په غېږ کې سرپټوب زده کړی درس دمېرانی او نرتوب زده کړی
تری وابه نوړم په بل خوا ادې زما ادې ای پښتيانا ادې
ادې ما کله د چا حق خوړلی ووايه کله مې ناحق خوړلې
خو بل دې هم نه خوري زما ادې زما ادې پښتيانا ادې
ای د غيرت او نهضتونو ادې د اريان د تول قومونو ادې
زه دې بچی تولې وفا ادې زما ادې پښتيانا ادې !
زه دې په ژبه په کولتوريم مئين ستا په ښه خوی او په دستوريم مئين
ستاشرافت دی په رشتيا ادې زما ادې پښتيانا ادې
دا جمهوري قبا دې نوې اوسه دا د زړښت ښکلا دې نوې اوسه
تازه دې وه د مخ ځلا ادې زما ادې پښتيانا ادې !

(۲)

خپلې زامن خو دې لږ وګورە تە زنګ او جامن خودې لږ وګورە تە
د بل واده کې کړي نخا ادې زمـــا ادې پښتيانا ادې
نه پښت مني نه پښتونخوا مني نه پلار او مور اونه بابامني
خو ستا شودې خوري ناروا ادې زمـــا ادې پښتيانا ادې
دنيا کې اوسي دنيا نه پېژني خپل خير او شر او صلاته پېژني
د بل په ژبه کړي وينا ادې زمـــا ادې پښتيانا ادې
دا ستا لمن يې کړه راغونډه دغو خپله پرده يې کړه بربنډه دغو
په قام يې جوړه کړه غوغا ادې زمـــا ادې اى پښتونخوا ادې
خلکو مسلک کې قام ته ګټه وکړه اول د خير او شر يې لټه وکړه
دوى بې له علمه کړي دعوا ادې زمـــا ادې پښتيانا ادې
دا پاتې کور به راته وران کې دوى سر به له ګډې نه قربان کې دوى
مونږ به اخته کې په بلا ادې زمـــا ادې پښتيانا ادې
مونږ حريت په ګډه نه ورکوو خپل شرافت په ګډه نه ورکوو
اعتبار نه شته په بل چا ادې زمـــا ادې پښتيانا ادې!
مونږ باداران کاله ته نه راولو دعوه داران کاله ته نه راولو
مونږ يو اصرار د پښتونخوا ادې زمـــا ادې پښتيانا ادې
مونږ افغاني ټولنپالنه مونو د خپل وطن او قام روزنه مونو
نه خورو په چا اريانا ادې زمـــا ادې پښتيانا ادې
شته د جهان ټول نعمتونه پکښې ښکلې هوا ښکلي قومونه پکښې
دوستي په کار ده د هر چا ادې زمـــا ادې پښتيانا ادې
هر څوک په خپل وطن بادار ښه دى پښتون د خپل وطن سرکار ښه دى
يادمې بخدى او بلهيکا ادې زمـــا ادې پښتيانا ادې
لوړ بيرغونه دې راتيټ مه شه ښکلى صنعت دې د چاچيټ مه شه
ته افتخار يې د دنيا ادې! زمـــا ادې پښتيانا ادې!

جلال اباد : خادم مينه – حمل ۱۳۵۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستایمه

یوځل راته ووایه چې ستا یمه
زه دې په دې تمه باندې پایمه

دا دنیا لـه مینې جوړه شوې ده دا خویوزه نه یم چې دا وایمه
مینه خوګناه نده چې پتـه شـي وایم چې مین یم او په تایمه
زړه کې مې یو عشق د وطن ځای شولو تا هم د وطن په مینه ستایمه
تـه دپښتونخوا د جنت حوره یې زه یو فداکار دپښتونخوا یمه
ای خادمه ستا دا پاکه مینه مې ـ خوښه شوه ـ داستایمه او ستا یمه

۲۸ دلوس ۱۳۵۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاشکې توتکی او یا بلبله وای

(۱)

کاشکې توتکی او یا بلبله وای
هېڅ خبر له څان او نه له بله وای

سیل به مې کولای په بهداؤ کې
تل به ګرځېدلای په فضاؤ کې

کله به دهقان سره مشغوله وای
ناسته به په څانګه یا په پوله وای

یا به دشپانه او د غوبه سره
یو خای ګرځېدلای په مزه سره

چېرته د بهار په تازګیو کې
مال چې څرېدلای په پتیو کې

یا ګلې رمې وای په راغونو کې
یا د سیند په غاړه یا په غرونو کې

ما به یې په شا باندې سپارلې کړلای
تل به مې سیلونه خوشحالې کړلای

یا د تلیفون په تار به ناسته وای
هو د ښونغمو په کار به راسته وای

زه به سیلانی تل د خیبر وَمه
ژمی به مې لړاوړی به بر ومه

دلته چې بچي به لویولای مې
بیا به د پنجاب په لوري وړلای مې

سیل به وَ نغمې به وې مزې به وای
ژوند به وَ او خوند به وَ چرچې به وای

کاشکې توتکی او یا بلبله وای
هېڅ خبر له څان او نه له بله وای

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲)

کله چې تپوس چرې لیدلای مې یا د قام دوښ چهرې لیدلای مې
سخت به په تونګو سره وهلوما کلک به په حمله سره شړلو ما
تل به په دفاع کې د چرګوړووم هم به مخالفه د سرخوړووم
دروند به په نظر کې د مرغانو وم سیال به په جرګه کې د سیلانو وم
باز او که شاهین او که با بنه به وه هریوته په زړه کې اندښینه به وه
ما ته په ادب او په سلام به ؤ تل په درناوي او احترام به ؤ
هر مارغه به ناز او نخرې وړای زما ډبر لحاظ او پاس به هر یو کړای زما
ما ته زور اور به زور ورنه ؤ هېر به له هېچا زما سحر نه ؤ
قدر د نغمو د سباوون زما هر یو به کولای په ژوندون زما
دروند چې په ملت وای په هر چا به وم هم د انسانانو په نګاه به وم

کاشکې توتکی او یا بلبله وای
هېڅ خبر له ځان او نه له بله وای

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳)

داغ مې په زړګي ساز د بلبلو دی ژوند د بلبلانو د ستایلو دی
لوړې ونې ګوري په باغونو کې جګ سرونه نیسي چینارونو کې
دلته ترانې خپلې اغازې کا غوږ لره مونبکلې مانې سازې کا
هرڅوک په خواږه خوب کې ویده وي ټول بېله بلبلانو نه پراته وي ټول
شین سهار تنکی بهار نغمې خوږې شومه د صبا کې ترانې خوږې
روح لره تالې وي د سکون پکښې خمر وي، مستي وي، د جنون پکښې
څومره حرارت څومره جرات لري دا وړه مرغۍ څومره قوت لري
څومره نرۍ ژبه وړه خوله لري پټ تټر کې پو بخرۍ زړه لري
ګرمه هنګامه وي د بهار له دې بنکلې لوړې څوکې د چنار له دې
توره ده خونبکلې ده مرغانو کې ده بېره نازولې ده مرغانو کې

کاشکې توتکی او یا بلبله وای
هېڅ خبر له څان او نه له بله وای

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۴)

دا ده توتکی راغله بهار شولو بیا د پسرلي د ګلو وارشولو !
راغله اباسیند باندې راتپره شوه یخه ده خیله خو رانه هېره شوه !
زېری د بهار د تازګیو دی وخ ، د اینبودلو دنیا لګېو دی
بنکلې توتکی هر کله راشې ته کاشکې د زړه درد لره دوا شې ته
ننبسې د وفا درکې محکمې دي دا په انسانانو کې لاکمې دي
خپله جالکی دریاندې ګرانه ده تینګه غریزه دې له انسانه ده
راشه خپله جاله کې بچي وکه ورانه جاله جوړه که خواري وکه
ستا بنکلې سندرې خوندورې دي شات دي، چوهارېدي یاشکرې دي
ستاسو د جوړې ژوند څومره بنکلی دی مونږ ته د تقلید او د ستائیلو دی
شور مخالفت او جنګ مویادنه دی خوشې چتې کار د ننګ مویادنه دی

کاشکې توتکی او یا بلبله وای !
هېڅ خبر له څان او نه له بله وای

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۵)

وګورئ مرغی څومره هوښیاري دي څومره مهذبي فدا کاري دي
څالي ته پردي ورته راتلی نه شي نر او ښځه بل یو سره تلی نه شي
کور کې توتکی باغ کې بلبله ده هلته په دېره کې یوه بله ده
ټولې ترانې وایي نغمې کوي څارکا په خوارانواوپیسې کوي
ټولې ثناخواني پرهیزګاري دي واړه د ظالم مخکښې تیاري دي
کله په بانډه باندې راپنډې شي کله دګونګې په مخکښې ونډې شي
نه پرېږدي ظالم د ظلم کار لره نه کوم ازاري د چا ازار لره
وګورئ تقوی یې سیاسي نده نغوته د فطرت ده لباسي نه ده
شعر او شاعري نده تعلیم کوي ټول قوي مرغان ورته تعظیم کوي
وګورئ ملت یې له قومونو دی څای د تامل او د فکرونو دی

کاشکې توتکی او یا بلبله وای
هېڅ خبر له څان او نه له بله وای

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۶)

هېڅ به خبر نه وای چې دنیا څه ده قسام وطن، ذلت او ارتقا څه ده
نه به وای سرګومه په کلیاتو کې تل به وای سرګرمه په جزیاتو کې
زړه به مې خوږین نه وُ ګډای به نه پټ پټ په خپل زړه کې ژړای به نه
رنځ به د اعصابو راته پېښ نه وُ غم به مې د زړه په سر کې مېخ نه وُ
نه به د حُسادو دام کې ګیرومه نه به په خپل فکر کې اسیر ومه
نه به وای د علم او د کتاب پسې تول عمر اخته د اکتساب پسې
نه به مې زیار داسې بې ثمره وای خلاص به د علم او ادب له شره وای
فکر د خدمت به خورولای نه غم به د لوېدلې قام خوږلای نه
نه به مې انبار د قلم پاتې وای! نه به مې خواری داسې میراتې وای
نه به وای راګیر په شاګردانو زه نه به هم سنګسار په مریدانو زه

کاشکې توتکی او یا بلبله وای
هېڅ خبر له خان او نه له بله وای

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۷)

ای توتکی ما څوک ازار کړی دی ؟ ډکی مې دچا لـه جـالې وړیـدی

ای بلبلې زه هـم نغمـه خـوان یمـه تـا غونـدې د سپین سحراذان یمـه

زه هم په ملت باندې مفتون یمـه پاک یمه سپېځلی یم پښتون یمه

واردحق په کارکې پېژندی نه شم ګورئ د کارغانو صف کې تلی نه شم

جالـه کې زما هم ذخیره نه شته بل چاته بې حقه مې اسره نه شته

ولې بـې اثـره دي نغـمې زمـا ؟ څلـه ناخـبره دي کوڅـې زمـا؟

چا دې شم څه عیب خو راته ووایه څه بنکاره او غیب خو راته ووایه

تاسو بې نغمونه نور څه کړې دي؟ ولـې مـې خځلې اوبـو وړې دي؟

ولې قـام خبر نـه شـو په غـم زمـا؟ ولې مـلت تـه شـولو همـدم زمـا ؟

زه قـسم په سترګه د سحر خورمه نه به یم انسان که غم د زرخورمه

کاشکې توتکی او یا بلبله وای

هیڅ خبر له خان او نه له بله وای

۱۵ د حمل ۱۳۵۵

جلال اباد - خادم مهنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتنو تاریخ

چې مې وکتو تاریخ واړه غلط وۀ خپل پردي وریاندې کړی تجارت وۀ
د پښتون د مفاخرو لوی تاریخ ټول اړولی مسخ کړی سیاست وۀ
دې ډیر افسوس مې په خان راغی او په قام خپل چې دعلم په نوم شوی پرې غارت وۀ
مونږ لوستل به مورخ دې بې طرف وي مګر داتیکی پخپله سیاست وۀ
د افغان په تاریخ هسې لوبې شوي چې د علم و نسږې ته خیانت وۀ
دا انجړه بنه هم وسپړي په فکر د خادم په نوم لیکلی دا خدمت وۀ
په دې باب مې هم څلور کتابه بنکل کړل ډیر افسوس دی چې دچاپ پې هیڅ فرصت وۀ
پښتنی تاریخ پوهنه یې اول دی چې پوهانو ورته کړی ډیر حیرت وۀ
بیا لرغوني پښتانه قومونه ګوره مستند په روایت او درایت وۀ
له دې پسه بیا غلمي پښتولي ده هر یو باب یې انکشاف د حقیقت وۀ
څلورم کتاب پښتون پښتولي ده چې رد کړي د رقیب یې هر حجت وۀ

په محشر کې مو هم فکر د خپل قام وۀ
که نه ټول عمر فرصت په مونږ حرام وۀ

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی استعمار

لـوی اسـتعمار دی درپسـې کمبخـته پـوه يـې کـه نـه
خونـي بنامـار دی درپسـې کمبخـته پـوه يـې کـه نـه
تـا چـې ازار دی رسـولی د بـادار غـلام تـه
دغـه ازار دی درپسـې کمبخـته پـوه يـې کـه نـه
پـه هـره ورځ کـې نـوي نـوي تماشـه جـوړوي
دغـه ټکمـار دی درپسـې کمبخـته پـوه يـې کـه نـه
پـه سـل توټـو کـې د افغـان يـوه ټوټـه پـاتې ده
لا انتشـار دی درپسـې کمبخـته پـوه يـې کـه نـه
غـوڅ يـې کـړه واړه هغـه مـزي چـې مـلت جـوړوي
همدغـه کـار دی درپسـې کمبخـته پـوه يـې کـه نـه
پـه تفـرقه او اخـتلاف کـې چـې دنيـا منـلی
دا اسـتاکار دی درپسـې کمبخـته پـوه يـې کـه نـه
قافلـه لاړه د نـه زويـه تـه يـوازې درومـې؟
کـوره شـوکمار دی درپسـې کمبخـته پـوه يـې کـه نـه
منـلی حـق سـت د کولـتور درڅخـه اخـلي پـه زور
دا سـتمګار دی درپسـې کمبخـته پـوه يـې کـه نـه
ديموکراسـي خـو شـيطاني ده وايـي څـه يـې کـوې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه هوښيار دي درپسې کمبخته پوه يې که نه
چې ستا د پلار او د نېکه ويني يې هم څښلي دي
هغه خونخوار دی در پسې کمبخته پوه يې که نه
دنيا ته وګوره خپل خان ته دې بيا هم وګوره
دا څه در وشول خپل جهان ته دې بيا هم وګوره

* * * * *

۲۲ د حوت ۱۳۵۵

ومن الله توفيق

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

مولینا قیام الدین خادم

شاعر او لیکوال، د دري پنځوسو کتابونو ، رسالو او سلګونو مقالو لیکونکي د زیري، اتحاد مشرقي، طلوع افغان جریدو، د کابل مجلې او د اصلاح د ورځپاڼې چلونکی، د هیواد د موسسې رئیس، د ادبیاتو د فاکولتې استاذ، د پارلمان د مشرانو د جرګې غړی، د افغان ولس او د افغان ملت د ګوندونو موسس او د ویښ زلمیانو د ګوند مؤسس او غړی وؤ.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library